

การศึกษการผลิตและการตลาด กระเจี๊ยบเขียวภาคตะวันตก

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ 10
สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร
กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
เอกสารวิจัยเศรษฐกิจการเกษตรเลขที่ 118
มิถุนายน 2569

REGIONAL OFFICE OF AGRICULTURAL ECONOMICS 10
OFFICE OF AGRICULTURAL ECONOMICS
MINISTRY OF AGRICULTURE AND COOPERATIVES
AGRICULTURAL ECONOMICS RESEARCH NO 118
JUNE 2026

การศึกษาการผลิตและการตลาดกระเจี๊ยบเขียวภาคตะวันตก

โดย

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ 10

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

บทคัดย่อ

การศึกษาการผลิตและการตลาดกระเจี๊ยบเขียวภาคตะวันตก มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาด้านทุนและผลตอบแทนการผลิต และศึกษาวิธีการตลาด ต้นทุนการตลาด และส่วนเหลือจากการตลาดกระเจี๊ยบเขียว เก็บรวบรวมข้อมูลจากเกษตรกรผู้ปลูกกระเจี๊ยบเขียว ปี 2567 ในจังหวัดนครปฐม ราชบุรี กาญจนบุรี เพชรบุรี สุพรรณบุรี สมุทรสาคร และประจวบคีรีขันธ์ รวมทั้งสิ้น 110 ราย และผู้รวบรวม ผู้ประกอบการโรงงานตลาดค้าส่ง ผู้ค้าปลีกในจังหวัด ร้านค้าส่งสมัยใหม่ และร้านค้าปลีกสมัยใหม่ รวมทั้งสิ้น 20 ราย โดยการสัมภาษณ์แบบเชิงลึก

ผลการศึกษา พบว่า เกษตรกรมีต้นทุนการผลิตเฉลี่ย 9,273.42 บาทต่อไร่ โดยเป็นต้นทุนผันแปร 8,451.05 บาท (คิดเป็นร้อยละ 91.13) และต้นทุนคงที่ 822.37 บาท (คิดเป็นร้อยละ 8.87) เกษตรกรจำหน่ายผลผลิตในราคากิโลกรัมละ 13.97 บาท มีรายได้เฉลี่ย 16,877.58 บาทต่อไร่ และได้ผลตอบแทนสุทธิเฉลี่ย 7,604.16 บาทต่อไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 82 ของต้นทุนรวม สะท้อนถึงความคุ้มค่าในการผลิตและศักยภาพของกระเจี๊ยบเขียวในการสร้างรายได้ที่มั่นคงแก่เกษตรกร สำหรับวิธีการตลาด พบว่า เกษตรกรจำหน่ายผลผลิตผักสดทั้งหมดให้ผู้รวบรวม โดยผู้รวบรวมจำหน่ายผลผลิตร้อยละ 73.27 ให้กลับยังโรงงานแปรรูป และร้อยละ 26.73 จำหน่ายให้ผู้ค้าปลีกในจังหวัด โรงงานแปรรูปนำไปผลิตเป็นกระเจี๊ยบเขียวผักสดแช่เย็น และกระเจี๊ยบเขียวหั่นเฉียง/หั่นท่อน โดยกระจายเข้าสู่การค้าสมัยใหม่ (Modern trade) ภายในประเทศ คิดเป็นร้อยละ 10.85 และส่งออกต่างประเทศคิดเป็นร้อยละ 62.42 ผลการวิเคราะห์ส่วนเหลือจากการตลาด พบว่า ส่วนเหลือจากการตลาดสูงสุดอยู่ในกลุ่มร้านค้าปลีกสมัยใหม่ 21.15 บาทต่อกิโลกรัม เนื่องจากมีค่าใช้จ่ายทางการตลาดสูง โดยเฉพาะค่าจ้างแรงงาน และมีกำไรสุทธิสูงกว่าช่องทางอื่น สำหรับค่าใช้จ่ายการตลาดที่สำคัญ พบว่า ค่าจ้างแรงงาน เป็นต้นทุนการตลาดที่มีสัดส่วนสูงที่สุด

ข้อเสนอแนะจากการศึกษา คือ ควรสนับสนุนให้เกษตรกรใช้ปัจจัยการผลิตอย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การจัดการปุ๋ยและน้ำอย่างเหมาะสม และส่งเสริมการจัดการศัตรูพืชแบบผสมผสาน (IPM) เพื่อลดต้นทุนและผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม รวมทั้งส่งเสริมการรวมกลุ่มเป็นสหกรณ์หรือวิสาหกิจชุมชน เพื่อเพิ่มอำนาจการต่อรองและเข้าถึงเทคโนโลยีการแปรรูปเบื้องต้น ภาครัฐควรสนับสนุนองค์ความรู้ด้านการผลิต การแปรรูป และการเจรจาตลาดส่งออก ขณะที่โรงงานแปรรูป และ การค้าสมัยใหม่ (Modern trade) ควรพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่และสร้างข้อตกลงระยะยาวร่วมกับเกษตรกรหรือสหกรณ์ เพื่อสร้างห่วงโซ่อุปทานที่มั่นคงและเป็นธรรมต่อทุกฝ่าย อันจะนำไปสู่ความยั่งยืนของระบบการผลิต และการตลาดกระเจี๊ยบเขียวในภาคตะวันตก

คำสำคัญ: กระเจี๊ยบเขียว ต้นทุนและผลตอบแทน วิถีตลาด ส่วนเหลือจากการตลาด การค้าสมัยใหม่

Abstract

This study analyzes the production and marketing of okra in the western region of Thailand. The primary objectives are to examine production costs and returns, as well as marketing channels, costs, and margins. Data were collected via in-depth interviews with 110 okra farmers during the 2024 cropping year across seven provinces: Nakhon Pathom, Ratchaburi, Kanchanaburi, Phetchaburi, Suphan Buri, Samut Sakhon, and Prachuap Khiri Khan. Additionally, interviews were conducted with 20 market intermediaries, comprising assemblers, processing plant operators, wholesalers, local retailers, as well as modern wholesalers and retailers.

The results reveal that farmers incurred an average production cost of 9,273.42 THB/rai, consisting of variable costs at 8,451.05 THB (91.13%) and fixed costs at 822.37 THB (8.87%). With an average selling price of 13.97 THB/kg for fresh okra pods, farmers generated an average gross income of 16,877.58 THB/rai, yielding a net return of 7,604.16 THB/rai (equivalent to 82% of total costs). This demonstrates high economic viability and substantial potential for generating stable income. In terms of marketing channels, 100% of the fresh output was sold to local assemblers. From there, assemblers distributed 73.27% to processing plants and 26.73% to local retailers. The processing plants further manufactured chilled fresh okra alongside diagonal-cut and section-cut processed products, allocating 10.85% to domestic modern trade and exporting 62.42%. Concurrently, the marketing margin analysis reveals that the highest margin occurred within modern retail channels at 21.15 THB/kg. This peak is attributed to elevated marketing expenses-predominantly labor wages, which constituted the largest component of total marketing costs-coupled with higher profit margins compared to other channels.

Based on these findings, key recommendations are proposed across the value chain. First, farmers should be supported in optimizing input efficiency through precise fertilizer and water management, alongside the adoption of Integrated Pest Management (IPM) to minimize both production costs and environmental impacts. Additionally, promoting the formation of cooperatives or community enterprises is essential to enhance farmers' market bargaining power and facilitate access to primary processing technologies. At the policy level, the government should actively provide technical knowledge regarding production, agro-processing, and export market negotiations. Simultaneously, processing plants and modern trade enterprises should invest in new product development and establish long-term contract farming agreements with farmers or cooperatives. This collaborative framework aims to foster a secure and equitable supply chain, ultimately ensuring the long-term sustainability of the okra production and marketing systems in Western Thailand.

Keywords: Okra, Cost and Return, Marketing Channels, Marketing Margin, Modern Trade

คำนำ

กระเจี๊ยบเขียวเป็นพืชผักทางเลือกที่สำคัญของประเทศไทย สามารถสร้างรายได้ให้กับเกษตรกรได้อย่างต่อเนื่อง ในปัจจุบันความต้องการกระเจี๊ยบเขียวทั้งภายในประเทศ และการส่งออกมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น การศึกษาการผลิตและการตลาดกระเจี๊ยบเขียวภาคตะวันตก เพื่อใช้เป็นข้อมูลให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในทุกภาคส่วนประกอบการพิจารณาจัดทำนโยบาย มาตรการ และแผนพัฒนากระเจี๊ยบเขียวให้เกิดประสิทธิภาพ ตลอดจนใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมการผลิตได้อย่างเหมาะสม

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ 10 ขอขอบคุณเกษตรกรในพื้นที่จังหวัดนครปฐม ราชบุรี กาญจนบุรี เพชรบุรี สุพรรณบุรี สมุทรสาคร และประจวบคีรีขันธ์ รวมถึงหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องที่เสียสละเวลา ให้ความอนุเคราะห์ข้อมูล และให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี และหวังเป็นอย่างยิ่งว่ารายงานวิจัยฉบับนี้ จะเป็นประโยชน์แก่เกษตรกร และผู้ที่สนใจต่อไป

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ 10

มิถุนายน 2569

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	(ข)
Abstract	(ค)
คำนำ	(ง)
สารบัญตาราง	(ฉ)
สารบัญภาพ	(ช)
บทที่ 1 บทนำ	
1.1 ความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของงานวิจัย	2
1.3 ขอบเขตของงานวิจัย	2
1.4 นิยามศัพท์เฉพาะ	2
1.5 วิธีการวิจัย	3
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	5
บทที่ 2 การตรวจเอกสาร แนวคิดและทฤษฎี	
2.1 การตรวจเอกสาร	7
2.2 แนวคิด และทฤษฎี	9
บทที่ 3 ข้อมูลทั่วไป	
3.1 สถานการณ์สินค้ากระเจี๊ยบเขียวของไทย	21
3.2 สถานการณ์สินค้ากระเจี๊ยบเขียวของภาคตะวันตก	23
3.3 กระบวนการผลิตกระเจี๊ยบเขียว	24
3.4 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง	25
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์	
4.1 ต้นทุนการผลิตและผลตอบแทนของเกษตรกรผู้ปลูกกระเจี๊ยบเขียว	31
4.2 วิธีการตลาด และการวิเคราะห์ส่วนเหลือจากการตลาดกระเจี๊ยบเขียว	32
บทที่ 5 สรุปและข้อเสนอแนะ	
5.1 สรุป	49
5.2 ข้อเสนอแนะ	53
บรรณานุกรม	55

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1.1 จำนวนประชากรและจำนวนตัวอย่างเกษตรกรผู้ปลูกกระเจี๊ยบเขียวในภาคตะวันตก ปี 2567	4
ตารางที่ 1.2 จำนวนตัวอย่างผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้อง	5
ตารางที่ 3.1 เนื้อที่เพาะปลูก เนื้อที่เก็บเกี่ยว ผลผลิต ผลผลิตต่อไร่ กระเจี๊ยบเขียวของไทย ปี 2563 - 2567	21
ตารางที่ 3.2 ราคาที่เกษตรกรขายได้ของกระเจี๊ยบเขียวฝักสด ปี 2563 - 2567	22
ตารางที่ 3.3 การส่งออกกระเจี๊ยบเขียวแยกเป็นรายผลิตภัณฑ์ ปี 2563 - 2567	23
ตารางที่ 3.4 เนื้อที่เพาะปลูก เนื้อที่เก็บเกี่ยว ผลผลิต ผลผลิตต่อไร่ กระเจี๊ยบเขียวภาคตะวันตก ปี 2563 - 2567	24
ตารางที่ 3.5 ข้อมูลลักษณะทั่วไป	26
ตารางที่ 3.6 ข้อมูลการผลิตกระเจี๊ยบเขียวของเกษตรกรภาคตะวันตก ปี 2567	27
ตารางที่ 3.7 การซื้อขายผลผลิตกระเจี๊ยบเขียวภาคตะวันตก	29
ตารางที่ 3.8 ราคาจำหน่ายกระเจี๊ยบเขียวฝักสดของผู้รวบรวมผลผลิตภาคตะวันตก ปี 2567	29
ตารางที่ 3.9 ราคาจำหน่ายกระเจี๊ยบเขียวฝักสดแช่เย็น และกระเจี๊ยบเขียวหั่นเฉียง/หั่นท่อน ของโรงงานแปรรูปภาคตะวันตก ปี 2567	29
ตารางที่ 3.10 ราคาจำหน่ายกระเจี๊ยบเขียวฝักสดของตลาดค้าส่ง/ค้าปลีก ปี 2567	30
ตารางที่ 3.11 ราคาจำหน่ายกระเจี๊ยบเขียวฝักสดแช่เย็น กระเจี๊ยบเขียวหั่นเฉียง/หั่นท่อน ของการค้า สมัยใหม่ (Modern Trade) ปี 2567	30
ตารางที่ 4.1 ต้นทุนการผลิตกระเจี๊ยบเขียวและผลตอบแทนภาคตะวันตก ปี 2567	32
ตารางที่ 4.2 ส่วนเหลือมทางการตลาดกระเจี๊ยบเขียวฝักสด ปี 2567	35
ตารางที่ 4.3 กำไรสุทธิ ค่าใช้จ่ายการตลาดและร้อยละของกำไรสุทธิเมื่อเปรียบเทียบกับต้นทุน การตลาดของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกระเจี๊ยบเขียวฝักสด	37
ตารางที่ 4.4 ส่วนเหลือมทางการตลาดกระเจี๊ยบเขียวฝักสดแช่เย็น กรณี: ร้านค้าส่งสมัยใหม่ ปี 2567	38
ตารางที่ 4.5 กำไรสุทธิ ค่าใช้จ่ายการตลาดและร้อยละของกำไรสุทธิเมื่อเปรียบเทียบกับต้นทุน การตลาดของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกระเจี๊ยบเขียวฝักสดแช่เย็น กรณี: ร้านค้าส่งสมัยใหม่	39
ตารางที่ 4.6 ส่วนเหลือมทางการตลาดกระเจี๊ยบเขียวฝักสดแช่เย็น กรณี: ร้านค้าปลีกสมัยใหม่ ปี 2567	40
ตารางที่ 4.7 กำไรสุทธิ ค่าใช้จ่ายทางการตลาดและร้อยละของกำไรสุทธิเมื่อเปรียบเทียบกับต้นทุน การตลาดของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกระเจี๊ยบเขียวฝักสดแช่เย็น กรณี: ร้านค้าปลีก สมัยใหม่	42

สารบัญตาราง (ต่อ)

	หน้า
ตารางที่ 4.8 ส่วนเหลื่อมทางการตลาดกระเจี๊ยบเขียวหั่นเฉียง/หั่นท่อน กรณี: ร้านค้าส่งสมัยใหม่ ปี 2567	43
ตารางที่ 4.9 กำไรสุทธิ ค่าใช้จ่ายทางการตลาดและร้อยละของกำไรสุทธิเมื่อเปรียบเทียบกับต้นทุน การตลาดของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกระเจี๊ยบเขียวหั่นเฉียง/หั่นท่อน กรณี: ร้านค้าส่ง สมัยใหม่	45
ตารางที่ 4.10 ส่วนเหลื่อมทางการตลาดกระเจี๊ยบเขียวหั่นเฉียง/หั่นท่อน กรณี: ร้านค้าปลีกสมัยใหม่ ปี 2567	46
ตารางที่ 4.11 กำไรสุทธิ ค่าใช้จ่ายการตลาดและร้อยละของกำไรสุทธิเมื่อเปรียบเทียบกับต้นทุน การตลาดของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกระเจี๊ยบเขียวหั่นเฉียง/หั่นท่อน กรณี: ร้านค้าปลีก สมัยใหม่	47

(๗)

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดงานวิจัย	3
ภาพที่ 4.1 วิธีการตลาดกระเจี๊ยบเขียวภาคตะวันตก	34

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความสำคัญของปัญหา

กระเจี๊ยบเขียวเป็นสินค้าเกษตรกลุ่มพืชผักที่มีคุณค่าทางโภชนาการ และยังจัดเป็นพืชสมุนไพรท้องถิ่นที่มีประโยชน์ มีสรรพคุณทางยาในการช่วยบรรเทาโรคต่าง ๆ ได้ เช่น โรคกระเพาะอาหาร/ลำไส้ และความดัน เป็นต้น นอกจากนี้กระเจี๊ยบเขียวยังมีความสำคัญต่อเศรษฐกิจไทย โดยจะเห็นได้จากปริมาณและมูลค่าการส่งออกกระเจี๊ยบเขียวไปยังต่างประเทศเพิ่มขึ้นจาก 3,460 ตัน มูลค่า 344.59 ล้านบาท ในปี 2566 เป็น 3,944 ตัน มูลค่า 351.86 ล้านบาท ในปี 2567 หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 13.99 และร้อยละ 2.11 ตามลำดับ (กรมศุลกากร, 2568) โดยประเทศคู่ค้าที่ไทยส่งออกมากที่สุดได้แก่ ญี่ปุ่น ฮองกง และไต้หวัน คิดเป็นร้อยละ 85.82 ร้อยละ 6.09 และร้อยละ 5.63 ของปริมาณการส่งออกกระเจี๊ยบเขียวในปี 2567 ตามลำดับ สำหรับราคาเฉลี่ยที่เกษตรกรได้รับจากการผลิตกระเจี๊ยบเขียวเพิ่มขึ้นจาก 17.70 บาทต่อกิโลกรัม ในปี 2566 เป็น 19.13 บาทต่อกิโลกรัม ในปี 2567 หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 8.08 จึงนับเป็นสินค้าพืชผักทางเลือกที่น่าสนใจเนื่องจากมีตลาดรองรับที่เพียงพอ และผลตอบแทนดี อย่างไรก็ตามปี 2567 ไทยมีเนื้อที่เก็บเกี่ยวกระเจี๊ยบเขียว 4,357 ไร่ ลดลงจาก 4,366 ไร่ ในปี 2566 คิดเป็นร้อยละ 0.21 เช่นเดียวกับกับผลผลิตที่ลดลงจาก 5,710 ตัน ในปี 2566 เป็น 5,409 ตัน ในปี 2567 หรือลดลงร้อยละ 5.27 เนื่องจากช่วงต้นปี 2567 สภาพอากาศแปรปรวนทำให้มีการระบาดของแมลงศัตรูพืช ซึ่งเป็นพาหะของโรคใบด่างเหลือง ทำให้กระเจี๊ยบเขียวยืนต้นตาย และการติดฝักลดลง โดยแหล่งผลิตกระเจี๊ยบเขียวที่สำคัญอยู่ในพื้นที่ภาคกลาง และภาคตะวันตก (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2568)

ภาคตะวันตกของไทย มีเนื้อที่เก็บเกี่ยวกระเจี๊ยบเขียว 1,734 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 39.80 ของเนื้อที่เก็บเกี่ยวทั้งหมดในประเทศ และมีผลผลิต 1,978 ตัน คิดเป็นร้อยละ 36.57 ของผลผลิตทั้งหมดในประเทศ (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2568) สามารถผลิตกระเจี๊ยบเขียวที่มีคุณภาพเกรดส่งออก และเกรดที่ใช้บริโภคภายในประเทศ ผลผลิตออกสู่ตลาดได้ทั้งปี แต่ในช่วงฤดูหนาวจะได้ราคาสูง เนื่องจากมีความต้องการจากตลาดต่างประเทศที่ไม่สามารถปลูกกระเจี๊ยบเขียวในช่วงนี้ได้ เพราะอุณหภูมิต่ำกระเจี๊ยบเขียวจะไม่ออกฝัก ขณะที่ไทยมีอุณหภูมิสูงกว่าจึงปลูกกระเจี๊ยบเขียวได้ อย่างไรก็ตามราคากะเจี๊ยบเขียวขึ้นอยู่กับคุณภาพผลผลิต ซึ่งในปี 2567 กระเจี๊ยบเขียวคัดเกรดส่งออกราคาประมาณ 21 บาทต่อกิโลกรัม ส่วนกระเจี๊ยบเขียวคัดเกรดทั่วไปราคาประมาณ 15 - 20 บาทต่อกิโลกรัม กระเจี๊ยบเขียวละราคาประมาณ 10 บาทต่อกิโลกรัม ผลผลิตกระเจี๊ยบเขียวออกสู่ตลาดเป็นจำนวนมากในช่วงฤดูร้อนเกษตรกรไม่สามารถกำหนดราคาเองได้ มีผู้รวบรวมเป็นผู้กำหนดราคา จากสถานการณ์ดังกล่าวจะเห็นได้ว่าแม้ภาคตะวันตกจะเป็นแหล่งผลิตกระเจี๊ยบเขียว เกษตรกรมีศักยภาพในการผลิตกระเจี๊ยบเขียวที่มีคุณภาพได้ รวมทั้งตลาดในประเทศ

และต่างประเทศมีความต้องการอย่างต่อเนื่อง แต่ยังคงเกิดปัญหาผลผลิตล้นตลาดในช่วงฤดูกล ปัญหาเมล็ดพันธุ์ ราคาแพง รวมทั้งความเสี่ยงจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และภัยธรรมชาติ

ดังนั้น สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ 10 เห็นถึงความสำคัญของสินค้ากระเจี๊ยบเขียว ซึ่งเป็นสินค้ากลุ่มพืชผักที่มีศักยภาพ และมีการปลูกในพื้นที่ภาคตะวันตกหลายจังหวัด จึงได้ทำการศึกษาการผลิต และการตลาดกระเจี๊ยบเขียวภาคตะวันตก เพื่อใช้เป็นข้อมูล และแนวทางให้เกษตรกรวางแผนการผลิต และการตลาด ตลอดจนหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ใช้เป็นแนวทางในการบริหารจัดการกระเจี๊ยบเขียวในพื้นที่ ได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของงานวิจัย

1.2.1 เพื่อศึกษาต้นทุนและผลตอบแทนการผลิตกระเจี๊ยบเขียว

1.2.2 เพื่อศึกษาวิธีการตลาด ต้นทุนการตลาด และส่วนเหลือจากการตลาดกระเจี๊ยบเขียว

1.3 ขอบเขตของงานวิจัย

1.3.1 ประชากรกลุ่มเป้าหมาย เกษตรกรผู้ปลูกกระเจี๊ยบเขียว และผู้ที่เกี่ยวข้องในกระบวนการผลิต และการตลาดกระเจี๊ยบเขียวภาคตะวันตก ได้แก่ ผู้รวบรวม ผู้ประกอบการโรงงาน และผู้ค้าส่ง

1.3.2 พื้นที่ทำการศึกษ จังหวัดนครปฐม ราชบุรี กาญจนบุรี เพชรบุรี สุพรรณบุรี สมุทรสาคร และประจวบคีรีขันธ์

1.3.3 ระยะเวลาข้อมูล มกราคม - ธันวาคม 2567

1.4 นิยามศัพท์เฉพาะ

1.4.1 กระเจี๊ยบเขียว หมายถึง พืชผักยืนต้น มีผลเป็นฝัก มีรูปร่างเรียวยาวปลายแหลม มีทั้งชนิดฝักกลม และฝักเหลี่ยม มีตั้งแต่ 5 - 9 เหลี่ยม ความยาวฝัก 5 - 15 เซนติเมตร (นุชจรี วัชรวงษ์ไพบูลย์,2551)

1.4.2 กระเจี๊ยบเขียวฝักสด หมายถึง ผลอ่อนของพืชสกุลกระเจี๊ยบ (Okra) ที่มีลักษณะฝักอ่อนสด ไม่แก่จัด มีเส้นใยน้อย ตรง ไม่คดงอ สีเขียวสม่ำเสมอ มีเหลี่ยม 5 - 8 เหลี่ยมตามพันธุ์ และมีขนาดความยาวประมาณ 5 -12 เซนติเมตร (สำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์,2545)

1.4.3 กระเจี๊ยบเขียวฝักสดแช่เย็น หมายถึง ฝักกระเจี๊ยบอ่อนที่เก็บเกี่ยวสดใหม่ มีลักษณะตรง สีเขียว สม่ำเสมอกันทั้งฝัก ปราศจากโรคและแมลง มีเส้นใยน้อย ความยาวเหมาะสม 5-12 ซม. แล้วนำมาผ่าน กระบวนการแช่เย็นเพื่อรักษาความสดใหม่ ก่อนส่งออกจำหน่าย โดยเฉพาะตลาดต่างประเทศที่เน้นคุณภาพสูง (สำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์,2545)

1.4.4 กระเจี๊ยบเขียวหั่นเฉียง/หั่นท่อน หมายถึง การนำฝักกระเจี๊ยบเขียวสดที่ยังอ่อนอยู่ มาผ่านกระบวนการ ตัดแต่ง กำจัดส่วนที่ไม่ดี และหั่นเป็นแว่นเฉียงๆ หรือ หั่นเป็นท่อน แล้วบรรจุลงในภาชนะบรรจุที่ถูกสุขลักษณะ เช่น ถัง เพื่อเตรียมจำหน่ายและบริโภค โดยเน้นที่ความสด สะอาด ไม่มีตำหนิ มีเส้นใยน้อย และมีคุณภาพ สม่ำเสมอตามมาตรฐานเกษตรที่ดี (สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ,2548)

1.4.5 ภาคตะวันตก หมายถึง กลุ่มจังหวัดในภาคตะวันตกของประเทศไทย แบ่งภูมิภาคตามสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เพื่อประโยชน์ด้านเศรษฐกิจประกอบด้วย 8 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดกาญจนบุรี สุพรรณบุรี นครปฐม สมุทรสาคร สมุทรสงคราม ราชบุรี เพชรบุรี และประจวบคีรีขันธ์ โดยการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ พื้นที่การศึกษาไม่ได้ครอบคลุมถึงจังหวัดสมุทรสงคราม เนื่องจากไม่มีการปลูกกระเจี๊ยบเขียว

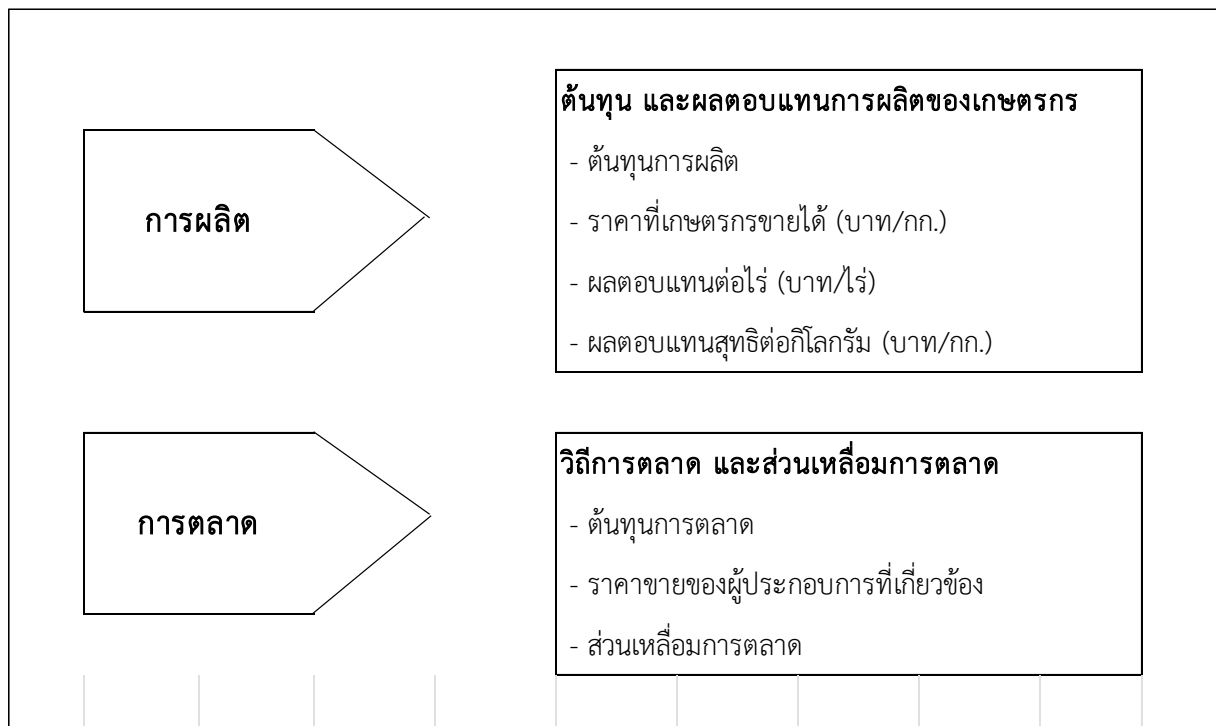
1.4.6 การค้าสมัยใหม่ (Modern Trade) หมายถึง ระบบการค้าที่มีการจัดการอย่างเป็นระบบ มีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการควบคุมสต็อกสินค้า มีการตกแต่งร้านที่ทันสมัย และมีมาตรฐานการบริการที่เป็นสากล รวมถึงการทำกิจกรรมส่งเสริมการขายที่หลากหลาย (กรมการค้าภายใน,2565)

1) ร้านค้าส่งสมัยใหม่ (Modern Wholesale) หมายถึง สถานที่ประกอบการที่ขายสินค้าจำนวนมากให้กับผู้ประกอบการรายย่อย หรือลูกค้าที่ต้องการซื้อในปริมาณมากในราคาส่ง แต่ใช้ระบบการจัดการแบบสมัยใหม่ (กรมการค้าภายใน,2565)

2) ร้านค้าปลีกสมัยใหม่ (Modern Retail) หมายถึง การขายสินค้าหรือบริการโดยตรงแก่ผู้บริโภคเพื่อการอุปโภคบริโภคส่วนตัว โดยเน้นความสะดวกสบาย และประสบการณ์การเลือกซื้อสินค้า (กรมการค้าภายใน,2565)

1.5 วิธีการวิจัย

1.5.1 กรอบแนวคิดในงานวิจัย

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดงานวิจัย

1.5.2 การเก็บรวบรวมข้อมูล

1) ข้อมูลปฐมภูมิ เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อศึกษาวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนการผลิต วิถีตลาด ส่วนเหลือการตลาด โดยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

(1) การสัมภาษณ์แบบเชิงลึกเกษตรกรผู้ปลูกกระเจี๊ยบเขียวในภาคตะวันตก ที่ขึ้นทะเบียนเกษตรกร กับกรมส่งเสริมการเกษตรในปี 2567

การกำหนดขนาดตัวอย่างเกษตรกร ใช้วิธีเทียบอัตราส่วนขนาดประชากร (Neuman, 1991) ดังนี้ ประชากรน้อยกว่า 1,000 คน ใช้อัตราส่วนการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 30

ประชากรอยู่ระหว่าง 1,001 -10,000 คน ใช้อัตราส่วนการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 10

ประชากรอยู่ระหว่าง 10,001 -150,000 คน ใช้อัตราส่วนการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 1

ประชากรมากกว่า 150,001 คนขึ้นไป ใช้อัตราส่วนการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 0.025

ดังนั้น จากจำนวนประชากร 365 ราย ใช้อัตราส่วนการสุ่มกลุ่มตัวอย่างร้อยละ 30 ได้จำนวน ตัวอย่างเกษตรกร 110 ราย แล้วนำมากระจายตามสัดส่วนของประชากรในจังหวัดที่มีการปลูกกระเจี๊ยบเขียว ได้จำนวนตัวอย่างดังแสดงในตารางที่ 1.1

ตารางที่ 1.1 จำนวนประชากร และจำนวนตัวอย่างเกษตรกรผู้ปลูกกระเจี๊ยบเขียวในภาคตะวันตก ปี 2567

จังหวัด	จำนวนเกษตรกร (ราย) ^{1/}	จำนวนตัวอย่างเกษตรกร (ราย) ^{2/}
นครปฐม	117	35
ราชบุรี	107	32
กาญจนบุรี	94	28
เพชรบุรี	23	7
สุพรรณบุรี	12	4
สมุทรสาคร	8	3
ประจวบคีรีขันธ์	4	1
รวม	365	110

ที่มา: ^{1/} กรมส่งเสริมการเกษตร

^{2/} จากการคำนวณ

(2) การสัมภาษณ์แบบเชิงลึกผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้อง โดยมีข้อคำถามทั้งเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ เกี่ยวกับต้นทุนการตลาด วิถีตลาด และส่วนเหลือการตลาด รวมทั้งข้อจำกัด ปัญหา และอุปสรรคด้านการตลาด โดยใช้วิธีเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ประกอบด้วย ผู้รวบรวม ผู้ประกอบการ โรงงาน ผู้ค้าส่ง/ค้าปลีก จำนวน 20 ราย (ดังแสดงในตารางที่ 1.2)

ตารางที่ 1.2 จำนวนตัวอย่างผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้อง

รายการ	จำนวน (ราย)
ผู้รวบรวม	9
ผู้ประกอบการโรงงาน	3
ตลาดค้าส่ง	3
ผู้ค้าปลีกในจังหวัด	3
ร้านค้าส่งสมัยใหม่	1
ร้านค้าปลีกสมัยใหม่	1
รวม	20

ที่มา: จากการสำรวจ

2) ข้อมูลทุติยภูมิ เป็นข้อมูลที่ได้จากเอกสารวิชาการ รายงานการวิจัย บทความเอกสารเผยแพร่ของหน่วยงานต่าง ๆ รวมถึงการสืบค้นข้อมูลจากเว็บไซต์ สถิติการผลิต การส่งออก การนำเข้า และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1.5.3 การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Analysis) โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ในรูปแบบค่าสถิติต่าง ๆ เช่น ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ และสัดส่วน เพื่ออธิบายลักษณะทั่วไปของเกษตรกร ตัวอย่าง ต้นทุนและผลตอบแทน รวมทั้งวิเคราะห์วิถีตลาด และส่วนเหลือการค้ากระเจี๊ยบเขียว

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.6.1 เกษตรกร กลุ่มเกษตรกร และผู้ที่เกี่ยวข้อง สามารถนำข้อมูลไปใช้ประกอบการวางแผนการผลิต และการตลาดกระเจี๊ยบเขียวในระดับภาคตะวันตก

1.6.2 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องใช้เป็นข้อมูลประกอบการกำหนดนโยบายและแนวทางเพิ่มศักยภาพการผลิต และการตลาดกระเจี๊ยบเขียว รวมทั้งแก้ไขปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

บทที่ 2

การตรวจเอกสาร แนวคิดและทฤษฎี

2.1 การตรวจเอกสาร

จากการตรวจเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาการผลิต การตลาด กระเจี๊ยบเขียวภาคตะวันตก ผู้วิจัยได้ทำการตรวจเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการผลิต และการตลาด โดยมีเอกสารวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

2.1.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการผลิต

กฤษฎีชัย จำนงค์เนียร และคณะ (2565) ศึกษาการผลิตและการตลาดกระเจี๊ยบเขียวของเกษตรกรในจังหวัดนครปฐม ผลการศึกษา พบว่า เกษตรกรมีรายจ่ายในการปลูกกระเจี๊ยบเขียวต่อการอบการผลิตเฉลี่ย 5,396.43 บาทต่อไร่ รายได้จากการจำหน่ายกระเจี๊ยบเขียวต่อการอบการผลิตเฉลี่ย 32,696.12 บาทต่อไร่ ขยายผลผลิตกระเจี๊ยบเขียวในรูปแบบกระเจี๊ยบเขียวฝักสดให้กับบริษัททั้งหมด ขนส่งกระเจี๊ยบเขียวไปยังจุดรวบรวมเอง มีการคัดเกรดโดยกลุ่มเกษตรกร ราคาจำหน่ายสูงสุดเฉลี่ย 25.11 บาทต่อกิโลกรัม ต่ำสุดเฉลี่ย 16.53 บาทต่อกิโลกรัม

อรอุมา ทองหล่อ และคณะ (2564) ศึกษาการปฏิบัติตามเทคโนโลยีการผลิตกระเจี๊ยบเขียวเพื่อการส่งออกของเกษตรกรในจังหวัดนครปฐม ผลการศึกษา พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีประสบการณ์การปลูกกระเจี๊ยบเขียว 1-3 ปี มีพื้นที่เพาะปลูกของตนเอง ใช้น้ำจากระบบชลประทาน ใช้แรงงานครอบครัวในการเพาะปลูก แต่จ้างแรงงานในขั้นตอนการเตรียมดิน พื้นที่ที่ใช้ปลูกกระเจี๊ยบเขียวเฉลี่ย 1.1 - 3 ไร่ ส่วนใหญ่นำผลผลิตไปขายเองที่จุดรับซื้อ แหล่งรับรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีการผลิต และคำแนะนำเพื่อแก้ไขปัญหาการผลิตกระเจี๊ยบเขียว คือ หัวหน้าจุดรับซื้อ มีจำนวนผลผลิตกระเจี๊ยบเขียวในแต่ละครั้ง อยู่ในช่วง 1,001-1,500 กก./ไร่ จำนวนผลผลิตมากกว่าร้อยละ 90 ของจำนวนผลผลิตทั้งหมดเป็นผลผลิต ที่ได้ตามเกณฑ์ และผลตอบแทน อยู่ในช่วง 10,001-30,000 บาท/ไร่ เกษตรกรส่วนใหญ่ปฏิบัติตามเทคโนโลยีการผลิตด้านวิธีการเก็บเกี่ยวมากที่สุด ปฏิบัติตามด้านการป้องกันกำจัดวัชพืชและการป้องกันกำจัดแมลง ในส่วนของการใช้สารเคมีน้อยที่สุด นอกจากนี้ พบว่า การปฏิบัติตามเทคโนโลยีการผลิตกระเจี๊ยบเขียวด้านวิธีการปลูกส่งผลให้ปริมาณผลผลิตตามเกณฑ์มาตรฐานสูงขึ้น สำหรับปัญหาที่เกษตรกรพบในการปลูกกระเจี๊ยบเขียวส่วนใหญ่ คือ โรคพืช และแมลงศัตรูพืช

ชวิศา ตงศิริ (2563) ศึกษาการวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนของการปลูกผักเกษตรอินทรีย์ปลอดสาร และใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช จากเกษตรกรในพื้นที่จังหวัดนนทบุรี นครปฐมและกาญจนบุรี ที่ปลูกผักกาดหอมผักปวยเล้ง และผักคะน้า ผลการศึกษา พบว่า ต้นทุนทั้งหมดของผักเกษตรอินทรีย์เท่ากับ 72,531.15 บาท รายได้สูงกว่าต้นทุนเท่ากับ 841,808.85 บาท และการวิเคราะห์ผลตอบแทนจากการลงทุน มีอัตราผลตอบแทนจากลงทุน (ROI) เท่ากับร้อยละ 122.94 ต้นทุนทั้งหมดของผักปลอดสารเท่ากับ 38,138.68 บาท รายได้สูงกว่าต้นทุน 483,261.32 บาท อัตราผลตอบแทนจากเงินลงทุนเท่ากับร้อยละ 108.24

และต้นทุนทั้งหมดของการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชเท่ากับ 13,108.09 บาท รายได้สูงกว่าต้นทุนเท่ากับ 406,891.91 บาท อัตราผลตอบแทนจากเงินลงทุนเท่ากับร้อยละ 39.64

จากการตรวจสอบเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนการผลิตกระเจี๊ยบเขียวจะเห็นได้ว่าเป็นการวิเคราะห์ต้นทุนการผลิตในแต่ละกิจกรรม โดยแสดงให้เห็นถึงต้นทุนรวมเฉลี่ย ซึ่งแบ่งเป็นต้นทุนผันแปรเฉลี่ย และต้นทุนคงที่เฉลี่ย รวมถึงผลตอบแทนสุทธิเฉลี่ยของเกษตรกร ทำให้ทราบถึงลักษณะการผลิตของเกษตรกร และปัญหาด้านต้นทุนการผลิต โดยข้อมูลดังกล่าวสามารถนำไปใช้ เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการทำงานวิจัยได้

2.1.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการตลาด

P K Modi (2562) ศึกษาพฤติกรรมการตลาดของผู้ปลูกกระเจี๊ยบเขียวในอำเภอดาปี รัฐคุชราต ประเทศอินเดีย ผลการศึกษา พบว่า เกษตรกรร้อยละ 75 ใช้จักรยานในการขนส่งผลิตผลร้อยละ 75 ใช้ถุงพลาสติกเป็นวัสดุบรรจุ และเกษตรกรส่วนใหญ่ขายผลิตผลทันทีหลังการเก็บเกี่ยวในตลาดใกล้เคียง ในขณะที่เกษตรกรร้อยละ 81 รายงานว่าได้รับเงินเต็มจำนวนทันทีหลังจากการขาย ปัญหาหลักในการตลาด ได้แก่ ความผันผวนของราคาคิดเป็นร้อยละ 100 ต้นทุนการเพาะปลูกที่สูงคิดเป็นร้อยละ 83 เมล็ดพันธุ์ที่มีคุณภาพต่ำคิดเป็นร้อยละ 69 และการเปลี่ยนแปลงของสภาพอากาศคิดเป็นร้อยละ 21

มลथा สมบุญตนนท์ และคณะ (2561) ศึกษาการดำเนินงาน และส่วนเลื่อมทางการตลาดของห่วงโซ่อุปทานผักไฮโดรโปนิคส์ ในพื้นที่อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ เนื่องจากเป็นแหล่งผลิต และกระจายผักไฮโดรโปนิคส์ที่สำคัญของประเทศ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องตลอดห่วงโซ่อุปทาน 3 กลุ่มคือ กลุ่มแหล่งวัตถุดิบ (ผู้ปลูก) กลุ่มผู้จัดหา (ผู้รวบรวม) และกลุ่มผู้รับซื้อ (ผู้คัดบรรจุ ห้างสรรพสินค้า โรงแรม/ร้านอาหาร และตลาดเปียก) ผลการศึกษาแบ่งเป็น 3 ห่วงโซ่อุปทานคือ 1) ผู้ปลูกผ่านผู้รวบรวมต่อเนื่องถึงตลาดเปียก มีส่วนเลื่อมทางการตลาดร้อยละ 69 2) ผู้ปลูกผ่านผู้รวบรวมส่งต่อไปยังผู้คัดบรรจุต่อเนื่องถึงโรงแรม/ร้านอาหาร มีส่วนเลื่อมทางการตลาดร้อยละ 80 และ 3) ผู้ปลูกผ่านผู้รวบรวมส่งต่อไปยังผู้คัดบรรจุต่อเนื่องถึงห้างสรรพสินค้า มีส่วนเลื่อมทางการตลาดร้อยละ 95 โดยผลการวิเคราะห์ พบว่า เกษตรกรผู้ปลูกเป็นกลุ่มที่มีต้นทุนและมีความเสี่ยงมากที่สุด นอกจากนี้ผู้รวบรวมเป็นตัวแปรสำคัญที่ปรับสมดุลอุปสงค์ และอุปทานของห่วงโซ่อุปทาน และเป็นผู้ส่งผ่านวัตถุดิบไปสู่ผู้เกี่ยวข้องจนสิ้นสุดห่วงโซ่อุปทานของทุกห่วงโซ่ ข้อจำกัดของกระบวนการภายในห่วงโซ่ที่สำคัญคือ การควบคุมคุณภาพ ส่งผลให้ส่วนเลื่อมทางการตลาดจากผู้ปลูกไปยังห้างสรรพสินค้าเป็นห่วงโซ่ที่มีส่วนเลื่อมทางการตลาดสูงที่สุด

ศุภฎี พรหมทัต (2559) ศึกษาต้นทุนผลตอบแทน และวิธีการตลาดผักปลอดภัย กรณีศึกษาผักบุ้งจีน ในตำบลสิงหนาท อำเภอลาดบัวหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า ต้นทุนรวมทั้งหมด 9,799.92 บาทต่อไร่ แบ่งเป็นต้นทุนคงที่ 437 บาทต่อไร่ และต้นทุนผันแปร 9,362.92 บาทต่อไร่ ด้านผลตอบแทนเกษตรกรได้รับรายได้สุทธิ 20,637.08 บาทต่อไร่ และกำไรสุทธิ 20,200 บาท สำหรับวิธีการตลาดมี 2 ช่องทางดังนี้

ช่องทางที่ 1 เกษตรกรศูนย์รับผลผลิต และบริษัทส่งออก ช่องทางที่ 2 เกษตรกร พ่อค้าขายส่ง พ่อค้าขายปลีก และผู้บริโภค แนวทาง การส่งเสริมการตลาด เกษตรกรต้องการให้ผลผลิตได้มาตรฐานตามที่กำหนด

จากการตรวจเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาวิจัยการตลาดกระเจี๊ยบเขียว โดยผ่านงานวิจัยกระเจี๊ยบเขียว และพืชผัก จะเห็นได้ว่าวิถีตลาด และส่วนเหลือการตลาด เป็นผลจากการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของธุรกิจในการเคลื่อนย้ายผลผลิตของเกษตรกร จากจุดเริ่มต้นของการผลิตจนกระทั่งผลผลิตเหล่านั้นถึงมือผู้บริโภคคนสุดท้าย เพื่อนำไปสู่ การศึกษา และวิเคราะห์สภาพทางการตลาดและการจัดการตลาดของสินค้า รวมถึงความสามารถในการส่งออกผลผลิตไปประเทศเพื่อให้มีความสามารถในการแข่งขันอย่างยั่งยืน

2.2 แนวคิดและทฤษฎี

2.2.1 แนวคิดต้นทุนการผลิตและผลตอบแทน

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร มีหลักเกณฑ์แนวคิดในการจัดทำข้อมูลต้นทุนการผลิต คือ เป็นต้นทุนทางเศรษฐศาสตร์ เป็นต้นทุนการผลิตของผลผลิตของเกษตรกร และเป็นต้นทุนเฉลี่ย (ศิริวัฒน์ ทรงธนศักดิ์, 2562) ดังนี้

1) ต้นทุนทางเศรษฐศาสตร์ หมายถึง

(1) คิดค่าใช้จ่ายทุกกิจกรรมการผลิต ตั้งแต่เตรียมดิน จนถึงเก็บเกี่ยวผลผลิตมีรายการที่ชัดเจน ไม่ซ้ำซ้อน

(2) คิดค่าใช้จ่ายเฉพาะที่เกษตรกรได้ใช้จ่ายไปในช่วงระยะเวลาการผลิตพืชนั้น

(3) คิดค่าใช้จ่ายทั้งที่จ่ายเป็นเงินสดและไม่เป็นเงินสด โดยค่าใช้จ่ายที่เป็นเงินสดจากการจ้าง การซื้อ การเช่าทรัพย์สินและค่าเช่าที่ดิน ส่วนค่าใช้จ่ายที่ไม่เป็นเงินสด คิดจากการประเมินค่าใช้จ่าย กรณีการใช้แรงงาน วัสดุปัจจัย เครื่องมือของตนเองหรือของครัวเรือน ที่ไม่ได้จ้าง ไม่ได้ซื้อ ไม่ได้เช่า

(4) คิดค่าเสียโอกาสเงินลงทุน ซึ่งเป็นการประเมินโดยการคำนวณใส่ไว้ในโครงสร้างต้นทุน เป็นค่าใช้จ่ายไม่เป็นเงินสดด้วย

ทั้งนี้ต้นทุนทางเศรษฐศาสตร์จะแตกต่างจากต้นทุนทางบัญชีตรงที่ต้นทุนทางบัญชีคิดเฉพาะรายการที่เป็นเงินสด

2) ต้นทุนการผลิตของผลผลิตของเกษตรกร หมายถึง

(1) เป็นต้นทุนของผลผลิตพืชที่ยังอยู่ในมือของเกษตรกร ไม่ขายผลผลิตแบบตกเขียวไปก่อน

(2) ค่าใช้จ่ายที่นำมาคิดเป็นต้นทุนการผลิตจะคิดตั้งแต่เริ่มต้นการผลิตตั้งแต่เตรียมดินถึงเก็บเกี่ยวได้ผลผลิต หากใช้จ่ายลงทุนไปแล้วไม่ได้ผลผลิต หรือผลผลิตเสียหายก็จะมีต้นทุนของผลผลิต จะมีแต่ค่าใช้จ่ายของกิจกรรมการผลิตเท่านั้น

(3) เป็นต้นทุนค่าใช้จ่าย ณ ไร่นา ไม่รวมค่าขนส่งผลผลิตไปขาย

3) ต้นทุนเฉลี่ย หมายถึง

(1) คิดค่าใช้จ่ายของเกษตรกรทุกรายที่เป็นตัวอย่าง ไม่ใช่ของรายใดรายหนึ่ง

(2) คำนวณต้นทุนด้วยวิธีเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักด้วยเนื้อที่เพาะปลูก หรือนำเนื้อที่เพาะปลูกของแต่ละราย ตัวอย่างมาพิจารณาด้วย

4) นิยามต้นทุนการผลิต

(1) ต้นทุนการผลิต หมายถึง ค่าใช้จ่ายหรือมูลค่าการใช้ปัจจัยการผลิตทั้งประเภทปัจจัยผันแปร และปัจจัยคงที่นำมาใช้ในการประกอบการผลิตเพื่อให้การผลิตดำเนินการไปจนถึงสิ้นสุดกระบวนการผลิต ในช่วงเวลาหรือรอบการผลิตหนึ่งๆที่กำหนด

(2) ต้นทุนทั้งหมด หมายถึง ผลรวมค่าใช้จ่ายทั้งหมดของต้นทุนผันแปร และต้นทุนคงที่ทั้งที่เป็นเงินสดและไม่เป็นเงินสด

(3) ต้นทุนผันแปร หมายถึง ต้นทุนค่าใช้จ่ายในการผลิตที่สามารถเปลี่ยนขนาดการใช้ เพื่อเปลี่ยนแปลงขนาดของผลผลิตในขนาดการผลิตหนึ่งๆ กล่าวคือ ในขนาดการผลิตหนึ่งๆที่คงที่ ผลผลิตจะได้มากหรือน้อยขึ้นอยู่กับขนาดการใช้ปัจจัย ถ้ามีการเปลี่ยนแปลงการใช้ปัจจัยก็จะส่งผลให้ขนาดของผลผลิตที่ได้เปลี่ยนแปลงไปด้วย

(4) ต้นทุนคงที่ หมายถึง ต้นทุนค่าใช้จ่ายในการผลิตแต่ละช่วงหรือรอบการผลิตหนึ่ง ๆ เป็นการผลิตระยะสั้นที่ใช้ประกอบการผลิตบางส่วนจึงมีสภาพคงที่ปัจจัยเหล่านี้จึงไม่สามารถเปลี่ยนแปลงขนาดการผลิตได้ ไม่ว่าจะเป็นการผลิตมาหรือผลิตน้อย หรือไม่มีการผลิตเลยก็ตามปัจจัยการผลิตชนิดนี้จะยังคงมีอยู่ เช่น ค่าใช้ที่ดิน ค่าเสื่อมเครื่องจักร ค่าเสื่อมโรงเรือน เป็นต้น

(5) ต้นทุนที่เป็นเงินสด หมายถึง ต้นทุนที่เป็นค่าใช้จ่ายที่ได้จ่ายไปเป็นเงินสดในการนำปัจจัยมาประกอบการผลิตในช่วงหรือรอบการผลิตนั้นๆทั้งที่เป็นต้นทุนผันแปร เช่น ค่าปุ๋ย ค่าสารเคมี ค่าจ้างแรงงาน ค่าพันธุ์ ค่าวัสดุสิ้นเปลือง ค่าซ่อมแซมเครื่องอุปกรณ์ และค่าเช่าที่ดิน เป็นต้น

(6) ต้นทุนไม่เป็นเงินสด หมายถึง ต้นทุนที่เป็นค่าใช้จ่ายที่ไม่ได้จ่ายเป็นตัวเงินแต่ต้องประเมินให้เป็นตัวเงินในช่วงหรือรอบการผลิตนั้นๆ ซึ่งอาจจะเป็นค่าใช้จ่ายที่ประเมินจากการใช้ปัจจัย เช่น แรงงานในครัวเรือน ปุ๋ยคอกในฟาร์ม ค่าพันธุ์ที่เก็บไว้เอง ค่าใช้ที่ดินของตนเอง ค่าใช้จ่ายที่เป็นค่าเสื่อมและค่าเสียโอกาสในการลงทุน เป็นต้น

(7) กิจกรรมการผลิต หมายถึง ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับกิจกรรมที่ดำเนินการเพื่อให้ขบวนการผลิตดำเนินไปครบถ้วนตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดกระบวนการผลิตแยกเป็น

(7.1) การเตรียมดิน หมายถึง กิจกรรมในการเตรียมพื้นที่ให้พร้อมสำหรับการเพาะปลูกพืช กรณีไม่ผลไม่ยืนต้นนอกจากจะมีกิจกรรมไถกลับหน้าดิน ไถยกร่อง หรือขุดยกร่อง ยังมีการวางแผนขุดหลุม กรณีโค่นหรือส่วนเก่าปลูกใหม่จะมีค่าไถชุดสับต้นต่อเดิม ทั้งนี้ ไม่รวมการไถบุกเบิกป่า

(7.2) การปลูก หมายถึง กิจกรรมในช่วงการปลูกโดยการนำเมล็ดพันธุ์ กิ่งพันธุ์ ท่อนพันธุ์ หรือต้นกล้าพันธุ์ ปลูกลงไปในแปลงปลูกหรือหลุมที่เตรียมไว้แล้ว

(7.3) การดูแลรักษา หมายถึง กิจกรรมที่ดำเนินการหลังการปลูกถึงก่อนการเก็บเกี่ยว ได้แก่ ดายหญ้า พรวนดิน ใส่ปุ๋ย ให้น้ำ ฉีดพ่นสารเพื่อคุมฆ่าหรือปราบศัตรูพืช วัชพืช ตัดแต่งกิ่ง/ใบ เป็นต้น

(7.4) การเก็บเกี่ยว หมายถึง การแปรรูปผลผลิตเบื้องต้นก่อนขายเป็นกิจกรรมที่ดำเนินการในช่วงการเก็บเกี่ยวผลผลิต หรือหลังการเก็บเกี่ยวซึ่งอาจต้องแปรรูปเบื้องต้นจนได้รูปผลผลิตตามมาตรฐานที่กำหนดได้แก่ กิจกรรมการเก็บเกี่ยว ขน รวบรวมไปยังที่จำหน่าย

(8) อัตราค่าจ้างแรงงานคนทำงานทั่วไป หมายถึง อัตราค่าจ้างแรงงานคนทำงานต่อวันสำหรับทำงานทั่วไปในท้องถิ่น (1วัน คิดเวลาทำงาน 8 ชั่วโมง)

(9) ค่าจ้างเตรียมดิน หมายถึง ค่าใช้จ่ายที่เกิดจากการจ่ายเป็นค่าจ้างเตรียมดินแต่ละขั้นตอนจนสามารถปลูกพืชได้กรณีไม้ผลไม้ยืนต้นจะมีกิจกรรมไถกลับหน้าดิน ไถยกร่อง ขุดยกร่อง เป็นต้น ซึ่งกิจกรรมเตรียมดินอาจจะแตกต่างกันขึ้นอยู่กับพฤติกรรมการผลิตของแต่ละชนิดพืช และแต่ละพื้นที่ที่กรณีคิดด้วยเครื่องจักรไม่ต้องคิดค่าเสื่อม ค่าซ่อม ค่าน้ำมันของเครื่องจักร เพราะเป็นการจ้างเหมารวมไว้ในค่าจ้างแล้ว

(10) ค่าจ้างปลูก หมายถึง ค่าใช้จ่ายที่เกิดจากการจ่ายเป็นค่าจ้างแรงงานในการปลูกรวมค่าแรงงานตั้งแต่ขนวัสดุพันธุ์ที่จัดเก็บไว้ไปแปลงปลูกวางแผน ขุดหลุม ทำการปลูกลงแปลง ซึ่งอาจมีทั้งปลูกด้วยแรงงานคนและเครื่องจักร

(11) ค่าจ้างใส่ปุ๋ย หมายถึง ค่าใช้จ่ายที่เกิดจากการจ่ายเป็นค่าจ้างใส่ปุ๋ย หว่านปุ๋ย ทั้งนี้รวมค่าจ้างแรงงานตั้งแต่ขนย้ายปุ๋ยจากที่จัดเก็บไปไว้ที่แปลงปลูก หรือไปเตรียมไว้ในบริเวณปลูก

(12) ค่าจ้างฉีดพ่นสารปราบวัชพืช/ศัตรูพืช โดยเครื่องจักร หมายถึง อัตราค่าจ้างเหมารวมทั้งคนและเครื่องสูบโยก

(13) ค่าจ้างฉีดพ่นสารปราบวัชพืช/ศัตรูพืช โดยเครื่องจักร หมายถึง อัตราค่าจ้างเหมารวมทั้งเครื่องจักร เครื่องพ่น และแรงงานคนควบคุม ลากสาย

(14) ค่าจ้างเก็บเกี่ยว หมายถึง ค่าใช้จ่ายที่เกิดจากการจ่ายเงินเป็นค่าจ้างในกิจกรรมเก็บเกี่ยวรวมถึงกิจกรรมที่เกี่ยวข้องทั้งแรงงานคน เครื่องจักร โดยการคิดค่าจ้างเป็นได้ 3 ลักษณะ คือ

(14.1) อัตราจ้างต่อหน่วยพื้นที่เป็นบาทต่อไร่

(14.2) อัตราค่าจ้างต่อหน่วยผลผลิตเป็นบาทต่อกิโลกรัม

(14.3) คิดอัตราค่าจ้างเป็นค่าจ้างรายวัน ทั้งนี้ ได้นำเรื่องความสามารถของแรงงานมาพิจารณาด้วย

(15) ปุ๋ย หมายถึง สิ่งที่เป็นอาหารบำรุงต้นพืช ทั้งปุ๋ยเคมี ปุ๋ยชีวภาพ ปุ๋ยอินทรีย์

(16) การกำจัดวัชพืช หมายถึง การดายหญ้า ถอนหญ้า และการทำร่นพรวนดิน

(16.1) การดายหญ้า หมายถึง การตัดหญ้า ถอนต้นหญ้า หรือวัชพืชไม่ให้รบกวนต้นพืชที่ปลูก

(16.2) การพรวนดิน หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า ทำรูน หมายถึง ฟันหน้าดินบริเวณรอบโคนต้น เพื่อกำจัดวัชพืช และเพื่อให้ดินสามารถรับน้ำและปุ๋ยได้สะดวก

(17) วัชพืช หมายถึง ต้นหญ้าหรือต้นพืชที่ไม่ได้ปลูกและไม่ต้องการให้ขึ้นในแปลงเกิดขึ้นมา แย่งธาตุอาหารในดินทำให้พืชที่ปลูกไม่สมบูรณ์

(18) ศัตรูพืช หมายถึง สิ่งที่ทำลายต้นพืชหรือผลผลิต ได้แก่ เชื้อรา โรค แมลง หอย ไส้เดือนฝอย หนู นก กระรอก ฯลฯ

(19) สารปราบวัชพืช หมายถึง สารป้องกันกำจัดวัชพืช สารฆ่าหญ้าหรือสารฆ่าต้นพืชที่ไม่ได้ปลูก และไม่ต้องการให้ขึ้นในแปลงปลูก

(20) สารปราบศัตรูพืช หมายถึง สารฆ่าแมลงหนอน เพลี้ย เชื้อรา และศัตรูพืชอื่นๆ

(21) พ่นสารปราบวัชพืช/ศัตรูพืช หมายถึง ฉีดพ่นสารกำจัดหญ้า แมลง ฆ่าวัชพืช ศัตรูพืช ในแปลงปลูกแยกตามลักษณะการใช้แรงงานหรืออุปกรณ์ ดังนี้

(21.1) พ่นสารปราบวัชพืช/ศัตรูพืช โดยเครื่อง หมายถึง คนคนเดียวสามารถฉีดพ่นสาร ได้โดยการสะพายเครื่องฉีดพ่นสารแบบต่างๆได้แก่ เครื่องสูบโยก เครื่องยนต์เบา ฯลฯ

(21.2) พ่นสารปราบวัชพืช/ศัตรูพืช โดยเครื่อง หมายถึง ใช้เครื่องยนต์มีคนบังคับควบคุม บั้มฉีดพ่น เช่น รถแทรกเตอร์ฉีดพ่นสาร เครื่องปั๊มจากถัง 200 ลิตร 1,000 ลิตร หรือ 2,000 ลิตร ต้องลากสายยาง ซึ่งต้องใช้คนอย่างน้อยสองคน คือ คนจับหัวฉีดกับคนลากสาย

(21.3) เครื่องสูบโยกแบบสะพายหลัง หมายถึง เครื่องฉีดพ่นใช้แรงงานคน เวลาที่ใช้คนที่ฉีด จะต้องสูบโยกเครื่องด้วยเพื่อให้มีแรงอัดของลมพ่นยาให้เป็นฝอยละออง

(22) ค่าน้ำมันเชื้อเพลิงสำหรับเครื่องสูบน้ำและฉีดพ่นสาร หมายถึง ค่าใช้จ่ายที่เกิดจากการใช้น้ำมันเฉพาะกับเครื่องสูบน้ำและฉีดพ่นสารกำจัดศัตรูพืช/วัชพืช ที่เกษตรกรมีใช้ในกิจกรรมการผลิตพืชนั้น ทั้งนี้ หมายถึง ค่าไฟฟ้าที่ใช้กับปั๊มน้ำ หรือเครื่องสูบน้ำ

(23) ค่าซ่อมแซมอุปกรณ์การเกษตร หมายถึง ค่าใช้จ่ายที่เกิดจาก การซ่อมแซมอุปกรณ์ การเกษตรที่ชำรุดให้สามารถใช้งานได้ตามปกติ โดยให้กำหนดรอบการใช้งาน ได้แก่ โรงเรือนบ่อน้ำ สระน้ำ เครื่องจักรเครื่องมือที่ใช้ในกิจกรรมต่างๆ ในฟาร์มหรือไร่นา ซึ่งไม่รวมการซ่อมเครื่องจักรเครื่องยนต์ที่ได้มีการจ้างแรงงานไปแล้ว การซ่อมครั้งหนึ่งจะต้องทราบว่าสามารถใช้งานได้อีกกี่ปี (อายุการซ่อม 1 รอบ) จึงจะหวนกลับมาซ่อมใหม่อีกครั้ง ทั้งนี้เพื่อใช้คำนวณหาค่าซ่อมเฉลี่ยต่อปี

ค่าซ่อมต่อปี = ค่าซ่อมในฤดูกาลผลิตนั้นหารด้วยระยะเวลาใช้งานตามปกติ หลังจาก การซ่อมบำรุงในครั้งนั้นคุณด้วยร้อยละการใช้งานอุปกรณ์นั้น เฉลี่ยด้วย เนื้อที่เพาะปลูกสินค้าหรือพืชนั้น

(24) ค่าวัสดุการเกษตรและอื่นๆ หมายถึง ค่าวัสดุอุปกรณ์สิ้นเปลืองที่ใช้หมดภายใน 1 รอบปี หรือ ใช้หมดไปในฤดูเพาะปลูก/ปีการผลิต

(25) ค่าเช่าที่ดิน หมายถึง ค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นในการนำที่ดินไปใช้ประโยชน์ในกิจกรรมการผลิตสินค้าเกษตรชนิดนั้นๆ ทั้งนี้ ค่าเช่าที่ดินได้รวมถึงค่าภาษีที่ดินเรียบร้อยแล้ว

(25.1) กรณีมีการเช่าที่ดินและมีการจ่ายค่าเช่าจริง (ทั้งที่เป็นเงินสด หรือผลผลิตเรียกว่า ค่าเช่า)

(25.2) กรณีเป็นที่ดินของตนเองไม่ได้เช่าเรียกว่า ค่าใช้ที่ดิน ซึ่งไม่เป็นเงินสด โดยประเมินเทียบเคียงจากอัตราค่าเช่าในพื้นที่

(26) ค่าเสียโอกาสเงินลงทุนในต้นทุนผันแปร หมายถึง ค่าใช้จ่ายที่เกิดจากคำนวณประเมินการลงทุนในมูลค่าปัจจัยผันแปรทั้งหมดในช่วงหรือรุ่นการผลิตหนึ่งๆ ซึ่งมูลค่าปัจจัยที่นำมาใช้ในการผลิตต้องเสียโอกาสที่จะนำไปใช้ในกิจกรรมอื่นๆ เช่น ฝากธนาคาร หรือให้กู้ยืมจึงต้องมีการคิดค่าเสียโอกาสจากการใช้ทรัพยากรนั้น

$$OPC = TVC\left(\frac{M}{12}\right)(i)$$

โดยที่

OPC = ค่าเสียโอกาสเงินลงทุนในต้นทุนผันแปร

TVC = ต้นทุนผันแปรทั้งหมดต่อไร่ ทั้งที่เป็นเงินสดและไม่เป็นเงินสด

M = ช่วงเวลาการผลิต (เดือน) ตั้งแต่เริ่มการผลิตจนถึงเก็บเกี่ยวผลผลิต

i = อัตราค่าเสียโอกาส ใช้อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ ธ.ก.ส. (6.5%)

(27) ค่าเสื่อมราคาทรัพย์สิน หมายถึง ค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจากการกระจายมูลค่าของทรัพย์สินที่ซื้อไว้ใช้งานในการผลิตหรือเป็นการปันส่วนที่คิดค่าเสื่อมราคาของสินทรัพย์อย่างมีระบบตลอดอายุการใช้ประโยชน์ของทรัพย์สินนั้น โดยจะคิดประเมินเป็นมูลค่าต่อไร่ไม่เป็นเงินสด ซึ่งการประเมินค่าเสื่อม หรือค่าสึกหรอสามารถคำนวณได้หลายวิธี โดยสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรคิดค่าเสื่อมราคาทรัพย์สินแบบวิธีเส้นตรง ซึ่งเป็นวิธีคำนวณที่ง่ายที่สุด และนิยมใช้กันมาก ซึ่งสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรได้ใช้วิธีการนี้

$$D = \frac{(BV-SV)}{N} \left(\frac{M}{12}\right)(U)\left(\frac{1}{A}\right)$$

โดยที่

D = ค่าเสื่อมราคาต่อปีทรัพย์สิน

BV = มูลค่าแรกซื้อหรือสร้างทรัพย์สิน

SV = มูลค่าซากของทรัพย์สินเมื่อหมดอายุการใช้งาน

M = ช่วงเวลาการผลิต (เดือน) ตั้งแต่เริ่มการผลิตจนถึงเก็บเกี่ยวผลผลิต

N = อายุการใช้งานของทรัพย์สิน

U = ร้อยละการใช้งานของทรัพย์สินในการผลิตพืชนี้

A = เนื้อที่เพาะปลูก

ในกรณีที่ได้จ้างแรงงานรวมเครื่องมืออุปกรณ์ และคิดเป็นค่าจ้างไปแล้วไม่นำเครื่องมือขึ้นมาคิดค่าเสื่อมอีก เพราะไม่ได้เป็นทรัพย์สินอุปกรณ์ของเกษตรกรเอง

(28) ค่าเสียโอกาสการลงทุนในทรัพย์สิน หมายถึง ค่าใช้จ่ายที่ประเมินหรือคำนวณขึ้นจากแนวคิดค่าเสียโอกาสในเงินลงทุนที่นำไปจัดซื้อจัดหาทรัพย์สินต่างๆ เช่น เครื่องมืออุปกรณ์การเกษตร โรงเรือน สิ่งก่อสร้าง เพื่อมาใช้ในการกิจกรรมการผลิตสินค้าเกษตรนั้น มาคิดค่าเสียโอกาสที่จะได้รับผลตอบแทนจากการนำทรัพยากรหรือเงินลงทุนนั้นไปใช้ในการกิจกรรมการผลิตอื่น ซึ่งอัตราค่าเสียโอกาสที่ใช้ประเมินนั้น จะใช้ดอกเบียเงินกู้ของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.)

$$OPI = \frac{(BV+EV)}{2} \left(\frac{M}{12} \right) (i)(U) \left(\frac{1}{A} \right)$$

โดยที่

OPI = ค่าเสียโอกาสการลงทุนในทรัพย์สิน

BV = มูลค่าแรกซื้อหรือสร้างทรัพย์สิน

EV = มูลค่าซากของทรัพย์สินเมื่อหมดอายุการใช้งาน

M = ช่วงเวลาการผลิต (เดือน) ตั้งแต่เริ่มการผลิตจนถึงเก็บเกี่ยวผลผลิต

i = อัตราค่าเสียโอกาสใช้อัตราดอกเบียเงินกู้ ธ.ก.ส.(6.5%)

U = ร้อยละการใช้งานของทรัพย์สินในการผลิตพืชนี้

A = เนื้อที่เพาะปลูก

5) การคำนวณต้นทุนการผลิต

(1) การคำนวณผลระดับตัวอย่าง เป็นการคำนวณต้นทุนการผลิตรายตัวอย่างที่มีกิจกรรมการผลิตครบทุกขั้นตอนตั้งแต่เตรียมดินจนถึงเก็บเกี่ยวผลผลิตแล้วนำมาจัดหมวดหมู่ให้เป็นไปตามโครงสร้างต้นทุนการผลิตเพื่อคำนวณต้นทุนผันแปร ต้นทุนคงที่ และรวมเป็นต้นทุนรวมทั้งหมดของแปลงตัวอย่าง โดยมีหน่วยเป็นบาท แล้วคำนวณหาผลผลิตรวมและผลผลิตต่อไร่ เพื่อคำนวณต้นทุนการผลิตต่อไร่และต้นทุนการผลิตต่อกิโลกรัมต่อไปโดยมีสูตรการคำนวณ ดังนี้

(1.1) ต้นทุนการผลิตรวม คือ ค่าใช้จ่ายทั้งหมดของแปลงตัวอย่างที่ i

$$TC_i = TVC_i + TFC_i$$

โดยที่

TC_i = ต้นทุนรวมของตัวอย่างที่ i (บาท)

TVC_i = ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับต้นทุนผันแปรของตัวอย่างที่ i (บาท)

TFC_i = ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับต้นทุนคงที่ของตัวอย่างที่ i (บาท)

i = ตัวอย่างที่ i โดย i = 1, 2, 3, ..., n

(1.2) ต้นทุนการผลิตต่อไร่ คือ ค่าใช้จ่ายรวมทั้งหมดของตัวอย่างที่ i (บาท)หารด้วยเนื้อที่เพาะปลูกของแปลงตัวอย่างที่ i (ไร่)

$$TCR_i = \frac{TC_i}{A_i}$$

โดยที่ TCR_i = ต้นทุนการผลิตต่อไร่ของตัวอย่างที่ i (บาท)
 TC_i = ต้นทุนการผลิตรวมของตัวอย่างที่ i
 หรือค่าใช้จ่ายในการผลิตรวมของตัวอย่างที่ i (บาท)
 A_i = เนื้อที่เพาะปลูกของตัวอย่างที่ i (ไร่)

(1.3) ผลผลิตต่อไร่ คือ ผลผลิตทั้งหมดของตัวอย่างที่ i (กิโลกรัม) หารด้วยเนื้อที่เพาะปลูกของตัวอย่างที่ i (ไร่)

$$Y_i = \frac{P_i}{A_i}$$

โดยที่ Y_i = ผลผลิตต่อไร่ของตัวอย่างที่ i (กิโลกรัม)
 P_i = ผลผลิตทั้งหมดของตัวอย่างที่ i (กิโลกรัม)
 A_i = เนื้อที่เพาะปลูกของตัวอย่างที่ i (ไร่)

(1.4) ต้นทุนการผลิตต่อกิโลกรัม คือ ต้นทุนการผลิตต่อไร่ของตัวอย่างที่ i (บาท) หารด้วยผลผลิตต่อไร่ของตัวอย่างที่ i (กิโลกรัม)

$$TCK_i = \frac{TCR_i}{Y_i}$$

หรือ ต้นทุนการผลิตต่อกิโลกรัมเท่ากับ ต้นทุนการผลิตรวมของตัวอย่างที่ i หารด้วย ผลผลิตทั้งหมดของตัวอย่างที่ i

$$TCK_i = \frac{TC_i}{P_i}$$

โดยที่ TCK_i = ต้นทุนการผลิตต่อกิโลกรัมของตัวอย่างที่ i (บาท)

6) แนวคิดรายรับและผลตอบแทนการผลิต

(1) รายรับทั้งหมด (Total Revenue) เป็นมูลค่าสินค้าเกษตรที่ผลิตได้ทั้งหมดซึ่งเท่ากับปริมาณผลผลิตทั้งหมดคูณด้วยราคา (ประยงค์ เนตยารักษ์, 2550) ดังนี้

$$\text{รายรับทั้งหมด} = \text{ผลผลิตทั้งหมด} \times \text{ราคาของผลผลิต}$$

(2) ผลผลิต หมายถึง จำนวนผลผลิตทั้งหมดที่ผู้ผลิตผลิตได้ต่อหนึ่งรอบการผลิต

(3) ผลผลิตต่อไร่ หมายถึง จำนวนผลผลิตทั้งหมดที่ผู้ผลิตผลิตได้ต่อหนึ่งรอบการผลิตคิดเฉลี่ยต่อพื้นที่ผลิต 1 ไร่

(4) ราคาของผลผลิต หมายถึง ราคาที่ผู้ผลิตขายได้หรือได้รับจากการขายผลผลิตที่ฟาร์ม

(5) รายรับทั้งหมดต่อไร่ หมายถึง รายรับทั้งหมดของผู้ผลิตที่ได้รับจากการผลิตต่อหนึ่งรอบการผลิตคิดเฉลี่ยต่อพื้นที่ผลิตหนึ่งไร่

$$\text{รายรับต่อไร่} = \text{ราคาของผลผลิต} \times \text{ผลผลิตต่อไร่}$$

(6) ผลตอบแทนสุทธิ (Net Return) หมายถึง รายรับทั้งหมดลบด้วยต้นทุนทั้งหมด

$$\text{ผลตอบแทนสุทธิ หรือกำไร} = \text{รายรับทั้งหมด} - \text{ต้นทุนทั้งหมด}$$

(7) ผลตอบแทนเหนือต้นทุนที่เป็นเงินสด หมายถึง ผลต่างระหว่างรายรับทั้งหมดกับต้นทุนทั้งหมดที่เป็นเงินสด

$$\text{ผลตอบแทนเหนือต้นทุนที่เป็นเงินสด} = \text{รายรับทั้งหมด} - \text{ต้นทุนทั้งหมดที่เป็นเงินสด}$$

(8) ต้นทุนทั้งหมดที่เป็นเงินสด หมายถึง ต้นทุนซึ่งเป็นผลรวมของต้นทุนผันแปรและต้นทุนคงที่เป็นเงินสด การคำนวณหาต้นทุนทั้งหมดนิยมคำนวณออกมาในรูปต้นทุนการผลิตต่อหน่วย

$$\text{ต้นทุนทั้งหมดที่เป็นเงินสด} = \text{ต้นทุนผันแปรที่เป็นเงินสด} + \text{ต้นทุนคงที่ที่เป็นเงินสด}$$

2.2.2 แนวคิดวิถีการตลาด (Marketing Channel)

ตลาด คือ การที่ผู้ซื้อและผู้ขายมาทำการซื้อขายซึ่งกันและกัน หรือบริเวณที่อุปสงค์และอุปทานที่มีสภาพคล้ายคลึงกันมาพบกัน ซึ่งตลาดนั้นอาจมีสถานที่หรือไม่มีสถานที่หรืออาจมีรูปแบบ (Formal) หรือไม่มีรูปแบบก็ได้ (Informal) (สมคิด ทักษิณวิสุทธิ, 2548)

ตลาดที่มีรูปแบบ คือ ตลาดที่ผู้เข้ามาทำธุรกิจในตลาดนั้น จะต้องปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ที่ตลาดกำหนดไว้ ส่วนตลาดที่ไม่มีรูปแบบ คือ ตลาดที่ผู้ซื้อและผู้ขายสามารถตกลงซื้อขายกันอย่างใดก็ได้ การตลาดสินค้าเกษตรเป็นผลการดำเนินการต่าง ๆ ของธุรกิจในการเคลื่อนย้ายสินค้าและบริการจากจุดเริ่มต้นของการผลิตสินค้าเกษตรจนกระทั่งสินค้าเหล่านั้นถึงมือผู้บริโภคคนสุดท้าย จะเห็นว่าการตลาดสินค้าเกษตรจะเริ่มจากเกษตรกรขายสินค้าและไปสิ้นสุดเมื่อสินค้านั้นไปสู่มือผู้บริโภค และจะต้องมีบุคคลหรือผู้ทำหน้าที่การตลาดมาทำกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการเคลื่อนย้ายสินค้า กิจกรรมการตลาดจะเป็นกิจกรรมที่ต่อเนื่องกัน และจะต้องมีการประสานงานกัน (Coordination) ทั้งนี้ เนื่องจากกิจกรรมต่าง ๆ ของการตลาดมีผู้ทำหลายกลุ่มด้วยกัน แต่ละกลุ่มต่างมีความเห็น ในเรื่องการตลาดที่แตกต่างกัน กลุ่มผู้บริโภคต้องการซื้อสินค้าในราคา

ที่ต่ำที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ เกษตรกรผู้ผลิตต้องการผลตอบแทนจากการขายผลผลิตให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ ส่วนหน่วยต่าง ๆ ที่ทำหน้าที่อยู่ระหว่างเกษตรกรและผู้บริโภคก็หวังกำไรจากการดำเนินธุรกิจ ความขัดแย้งอาจเกิดขึ้นเนื่องจากเป้าหมายแต่ละกลุ่มแตกต่างกัน การแก้ไขปัญหาคือการตลาดจึงเป็นปัญหาแบบลูกโซ่และไม่มีที่สิ้นสุด

วิธีการตลาด หมายถึง การแสดงให้ทราบว่าสินค้าชนิดใดชนิดหนึ่งเมื่อเคลื่อนย้ายจากผู้ผลิตแล้วไปสู่คนกลางประเภทใดบ้าง คนกลางแต่ละประเภทได้รับในปริมาณเท่าใด ก่อนสินค้านั้นไปสู่มือผู้บริโภค คนสุดท้าย โดยปกติจะแสดงปริมาณในรูปร้อยละ สินค้าบางชนิดก่อนเคลื่อนย้ายจากผู้ผลิตอาจมีรูปร่างอย่างหนึ่ง แต่เมื่อถึงมือผู้บริโภคอาจมีรูปร่างอีกอย่างหนึ่ง สินค้าบางชนิดอาจเกิดความสูญเสียระหว่างการเคลื่อนย้าย ดังนั้นในการวิเคราะห์วิธีการตลาดจำเป็นต้องยึดถือลักษณะใดลักษณะหนึ่งเป็นหลักแล้วเทียบลักษณะที่ไม่เหมือนกันให้เป็นหน่วยเดียวกันกับลักษณะที่ยึดเป็นหลักจึงทำการวิเคราะห์ให้ได้

2.2.3 แนวคิดส่วนเหลือการตลาด (Marketing Margin) (สมคิด ทักษิณวิสุทธิ, 2548)

ส่วนเหลือการตลาด (Marketing Margin) หมายถึง ความแตกต่างระหว่างราคาสำหรับผู้บริโภคจ่าย หรือ ราคาขายปลีก (Retail Price) กับราคาสำหรับผู้ผลิตหรือเกษตรกรได้รับ (Farm Price) เนื่องจากในระบบตลาดสินค้าเกษตรโดยทั่วไป ผู้ผลิตและผู้บริโภคไม่ได้ซื้อขายกันโดยตรง ผู้ผลิตและผู้บริโภคอยู่กันคนละแห่ง ประกอบกับ ลักษณะสินค้าเกษตรที่ผู้ผลิตผลิตได้ส่วนใหญ่ไม่ได้อยู่ในลักษณะที่ผู้บริโภคต้องการ จึงต้องมีคนกลางทางการตลาด ประเภทต่าง ๆ เข้ามาเกี่ยวข้อง ราคาขายปลีกที่ผู้บริโภคจ่ายสะท้อนถึงอุปสงค์ของผู้บริโภคต่อสินค้านั้น ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ระหว่างปริมาณและราคาในระดับขายปลีก ซึ่งเรียกว่า อุปสงค์ขั้นปฐม (Primary Demand) ซึ่งเป็นความต้องการที่ส่งผลให้ผู้ประกอบการเกิดความจำเป็นต้องปัจจัยการผลิตที่จะไปใช้ผลิตสินค้าตอบสนอง ความต้องการในขั้นปฐมดังกล่าว รวมถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่จะถูกนำไปใช้ในกระบวนการตลาด

ความต้องการปัจจัยการผลิตในระดับฟาร์มเป็นความต้องการของเกษตรกร ส่วนปัจจัยที่ใช้ในกระบวนการตลาดเป็นความต้องการของคนกลางประเภทต่าง ๆ ในการทำธุรกิจ คนกลางไม่ได้เป็นผู้บริโภคสินค้าเองซึ่งความต้องการของคนกลางเหล่านี้เรียกว่า อุปสงค์สืบเนื่อง (Derived Demand) ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ระหว่างปริมาณและราคาในระดับฟาร์มและระดับคนกลางประเภทต่าง ๆ ก่อนถึงระดับขายปลีก โดยมีสูตรที่เกี่ยวข้องกับส่วนเหลือการตลาด ดังนี้

ส่วนเหลือการตลาด = ราคาที่ผู้บริโภคจ่าย - ราคาที่เกษตรกรได้รับ

กำไรที่พ่อค้าคนกลางได้รับ = ราคาที่ผู้บริโภคจ่าย - (ค่าใช้จ่ายทางการตลาด + ราคาที่เกษตรกรได้รับ)

เนื่องจากในระบบตลาดสินค้าเกษตรโดยทั่วไปผู้ผลิตและผู้บริโภคมิได้ซื้อขายกันโดยตรง ผู้ผลิตและผู้บริโภคอยู่กันคนละแห่งประกอบกับลักษณะสินค้าเกษตรที่ผู้ผลิตผลิตได้ส่วนใหญ่ไม่ได้อยู่ในลักษณะที่ผู้บริโภคต้องการจึงต้องมีคนกลางทางการตลาดประเภทต่าง ๆ เข้ามาเกี่ยวข้อง ราคาขายปลีกที่ผู้บริโภคจ่ายสะท้อนถึงอุปสงค์ของผู้บริโภคต่อสินค้านั้น ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ระหว่างปริมาณและราคาในระดับขายปลีก ซึ่งเรียกว่า อุปสงค์ขั้นปฐมหรือขั้นต้น (Primary Demand) ซึ่งเป็นความต้องการที่ส่งผลให้ผู้ประกอบการเกิดความจำเป็นต้องปัจจัยการผลิตที่จะไปใช้ผลิตสินค้าตอบสนองความต้องการในขั้นปฐมดังกล่าว และรวมถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่จะถูกนำไปใช้ในกระบวนการตลาด ความต้องการปัจจัยการผลิตในระดับฟาร์มเป็นความต้องการ

ของเกษตรกร ส่วนปัจจัยที่ใช้ในกระบวนการตลาดเป็นความต้องการของคนกลางประเภทต่าง ๆ ในการทำธุรกิจ คนกลางไม่ได้เป็นผู้บริโภคสินค้าเอง ซึ่งความต้องการของคนกลางเหล่านี้เรียกว่าอุปสงค์สืบเนื่อง (Derived Demand) ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ระหว่างปริมาณและราคาในระดับฟาร์ม และระดับคนกลางประเภทต่าง ๆ ก่อนถึงระดับขายปลีก โดยส่วนเหลือการตลาด แบ่งออกได้เป็น 2 ส่วน คือ

1) ต้นทุนการตลาด หมายถึง ผลตอบแทนที่ได้รับจากการใช้ปัจจัยต่าง ๆ ในการผลิตสินค้าแปรรูป และการทำหน้าที่การตลาดอื่น ๆ เช่น การซื้อ การขาย การเก็บรักษา การขนส่ง การเสี่ยงภัย การบริการด้านการเงิน การแข่งขันคุณภาพ เป็นต้น โดยนับตั้งแต่จุดที่สินค้าเริ่มเคลื่อนย้ายจากมือผู้ผลิตหรือเกษตรกรไปจนกระทั่งถึงมือผู้บริโภคคนสุดท้าย ผลตอบแทนที่ได้นั้นประกอบไปด้วย ค่าจ้าง ค่าเช่า และค่าดอกเบี้ย ซึ่งก็คือผลตอบแทนต่อแรงงาน ที่ดินหรืออาคารสำนักงาน และทุน ตามลำดับ ในการพิจารณาต้นทุนการตลาดของสินค้าแต่ละชนิดจำเป็นต้องทราบถึงวิธีการตลาดของสินค้านั้น โดยเฉพาะสินค้าเกษตรแต่ละชนิดมีความแตกต่างกัน เช่น บางอย่างเน่าเสียง่าย บางอย่างต้องมีการแปรรูปหลายขั้นตอน บางอย่างผลิตได้เฉพาะบางฤดูกาล ทำให้จำนวนคนกลางในตลาดสินค้าแต่ละชนิดมีความแตกต่างกันอันเป็นผลให้ส่วนประกอบของต้นทุนการตลาดของสินค้าแต่ละชนิดแต่ละประเภทจึงมีมากน้อยแตกต่างกันไป

2) ค่าบริการการตลาด หมายถึง ผลตอบแทนต่อการบริการของคนกลางในตลาดแต่ละระดับ ได้แก่ ผลตอบแทนหรือกำไรต่อการบริการของผู้ขายปลีก ผู้ขายส่ง ผู้รวบรวม นายหน้าและผลตอบแทนต่อกิจกรรมการแปรรูปของพ่อค้าแปรรูป ผลตอบแทนต่อการบริการของคนกลางตลาดในแต่ละระดับนั้นจะแตกต่างกันไปตามชนิดของสินค้า เมื่อพิจารณาส่วนประกอบของส่วนเหลือการตลาดจะเห็นว่าส่วนเหลือการตลาดจะเป็นปัจจัยอันหนึ่งที่จะช่วยในการศึกษาพฤติกรรมกระทำการดำเนินการของระบบการตลาดของสินค้านั้น ๆ โดยจะสามารถชี้ให้เห็นว่า เงินที่ผู้บริโภคจ่ายไปในการซื้อสินค้าชนิดใดชนิดหนึ่งจะตกไปถึงมือผู้ที่เกี่ยวข้อง ตั้งแต่ผู้ผลิต ผู้แปรรูป พ่อค้าในระดับตลาดต่าง ๆ เป็นสัดส่วนเท่าไร ผู้ใดและในตลาดระดับใดมีค่าใช้จ่ายอะไรบ้าง มากน้อยเพียงใด ตลอดจนพ่อค้าในระดับใดได้รับผลตอบแทนเป็นสัดส่วนมากน้อยเพียงใด ทั้งยังช่วยในการวิเคราะห์การตลาดของสินค้านั้นด้วย เมื่อพิจารณาว่าส่วนเหลือการตลาดมีแนวโน้มไปในทางใดทางหนึ่ง ในช่วงเวลาหนึ่งแล้วอาจจะสามารถศึกษาและวิเคราะห์ได้ว่าเหตุใดส่วนเหลือการตลาดของสินค้านั้น ๆ มีแนวโน้มไปในลักษณะเช่นนั้น พฤติกรรมส่วนใดในระบบตลาดที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในลักษณะนั้นเป็นต้น ปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงส่วนเหลือการตลาด ได้แก่

1) ระดับราคาสินค้าโดยทั่วไปเปลี่ยนแปลงจะทำให้ราคาสินค้าและต้นทุนการตลาดเปลี่ยนแปลง ซึ่งจะส่งผลให้ส่วนเหลือการตลาดเปลี่ยนแปลง

2) ปริมาณสินค้าที่เข้าสู่ตลาดสินค้าเกษตรกรรมส่วนใหญ่จะออกเป็นฤดูกาล อุปทานจะไม่สม่ำเสมอตลอดปี ช่วงที่ผลผลิตออกสู่ตลาดมากและมีผลผลิตส่วนเกินเข้าตลาดมากขึ้นจะก่อให้เกิดประสิทธิภาพทางการตลาดสูงขึ้น ต้นทุนการตลาดต่อหน่วยผลผลิตลดลง ระดับราคาขายปลีกก็จะลดลงเป็นผลทำให้ส่วนเหลือการตลาดลดลง

3) การปรับปรุงเทคโนโลยีต่าง ๆ ของคนกลางทางการตลาดประเภทต่าง ๆ หากเทคโนโลยีดีขึ้น ต้นทุนการตลาดจะลดลง ส่วนเหลือการตลาดก็จะลดลง

4) การเปลี่ยนแปลงความต้องการของผู้บริโภค เช่น ต้องการสินค้าใดในลักษณะสินค้าสำเร็จรูปมากขึ้น คนกลางก็ต้องเพิ่มบริการการตลาดมากขึ้นและให้ตรงกับความต้องการของผู้บริโภคที่เปลี่ยนแปลงไป ก็จะทำให้ส่วนเหลือมการตลาดเพิ่มขึ้น

5) ลักษณะตลาด ในตลาดที่มีการแข่งขันไม่สมบูรณ์ ระบบข่าวสารไม่ดี พ่อค้าจะได้เปรียบทางการค้า จะสามารถตั้งราคาขายได้สูงกว่าที่ควร พ่อค้าจะได้รับผลตอบแทนหรือกำไรเบื้องต้นสูงเกินควร ทำให้ส่วนเหลือมการตลาดเปลี่ยนแปลงสูงขึ้น

6) การเปลี่ยนแปลงราคาปัจจัยการผลิตต่าง ๆ เช่น การเพิ่มขึ้นของอัตราค่าจ้างแรงงาน ค่าวัสดุ อุปกรณ์ ค่าธรรมเนียม ค่าภาษีอากรต่าง ๆ ย่อมมีผลกระทบต่อต้นทุนและทำให้ส่วนเหลือมการตลาดเปลี่ยนแปลง

การศึกษาการผลิต การตลาดกระเจี๊ยบเขียวภาคตะวันตกใช้แนวคิดต้นทุน ผลตอบแทนการผลิต และแนวคิดการตลาด เพื่อทำการศึกษข้อมูลการผลิต และการตลาด โดยกำหนดประเด็นคำถามเพื่อลงพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูลกลุ่มเป้าหมาย 4 กลุ่ม ประกอบด้วย เกษตรกรผู้ปลูกกระเจี๊ยบเขียวในพื้นที่ภาคตะวันตก ผู้รวบรวมกระเจี๊ยบเขียว ผู้แปรรูปกระเจี๊ยบเขียว และผู้ค้าส่ง/ผู้ค้าปลีกกระเจี๊ยบเขียว

บทที่ 3

ข้อมูลทั่วไป

3.1 สถานการณ์สินค้ากระเจี๊ยบเขียวของไทย

3.1.1 การผลิต

ปี 2563 - 2567 เนื้อที่เพาะปลูก เนื้อที่เก็บเกี่ยว และผลผลิตกระเจี๊ยบเขียวของไทย มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นร้อยละ 4.85 ร้อยละ 5.10 และร้อยละ 3.76 ต่อปี ตามลำดับ ขณะที่ผลผลิตต่อไร่มีแนวโน้มลดลงร้อยละ 1.28 ต่อปี

โดยปี 2567 มีเนื้อที่เพาะปลูก 4,377 ไร่ เนื้อที่เก็บเกี่ยว 4,357 ไร่ ผลผลิต 5,409 ตัน และผลผลิตต่อไร่ 1,241 กิโลกรัม ลดลงจากปี 2566 ร้อยละ 0.09 ร้อยละ 0.21 ร้อยละ 5.27 และร้อยละ 5.12 ตามลำดับ เนื่องจากสภาพอากาศแปรปรวนส่งผลกับการติดฝักของกระเจี๊ยบเขียว (ดังแสดงในตารางที่ 3.1)

ตารางที่ 3.1 เนื้อที่เพาะปลูก เนื้อที่เก็บเกี่ยว ผลผลิต ผลผลิตต่อไร่ กระเจี๊ยบเขียวของไทย ปี 2563 - 2567

ปี	เนื้อที่เพาะปลูก (ไร่)	เนื้อที่เก็บเกี่ยว (ไร่)	ผลผลิต (ตัน)	ผลผลิตต่อไร่ (กิโลกรัม)
2563	3,797	3,732	4,883	1,308
2564	3,627	3,619	4,845	1,339
2565	4,061	3,992	5,377	1,347
2566	4,381	4,366	5,710	1,308
2567	4,377	4,357	5,409	1,241
อัตราเพิ่ม (ร้อยละ)	4.85	5.10	3.76	-1.28

ที่มา: สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2568)

3.1.2 การตลาด

1) ราคาที่เกษตรกรขายได้

ปี 2563 - 2567 ราคาที่เกษตรกรขายได้ของกระเจี๊ยบเขียวฝักสด มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นร้อยละ 10.02 ต่อปี

โดยปี 2567 กระเจี๊ยบเขียวฝักสดราคา 19.13 บาทต่อกิโลกรัม เพิ่มขึ้นจากปี 2566 ราคาที่เกษตรกรขายได้ 17.70 บาทต่อกิโลกรัม หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 8.08 เนื่องจากสภาพอากาศแปรปรวนส่งผลต่อการติดฝักของกระเจี๊ยบเขียว ทำให้ผลผลิตลดลง แต่ตลาดส่งออกยังมีความต้องการที่เพิ่มขึ้นส่งผลให้ราคาของกระเจี๊ยบเขียวฝักสดปรับตัวสูงขึ้น (ดังแสดงในตารางที่ 3.2)

ตารางที่ 3.2 ราคาที่เกษตรกรขายได้ของกระเจี๊ยบเขียวฝักสด ปี 2563 – 2567

ปี	ราคาที่เกษตรกรขายได้
2563	13.38
2564	13.93
2565	14.90
2566	17.70
2567	19.13
อัตราเพิ่ม (ร้อยละ)	10.02

ที่มา: สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2568)

2) การส่งออก

ปี 2563 - 2567 ปริมาณและมูลค่าการส่งออกผลิตภัณฑ์กระเจี๊ยบเขียวของไทย (กระเจี๊ยบเขียว ฝักสด กระเจี๊ยบเขียวแช่เย็น และกระเจี๊ยบเขียวแช่เย็นจนแข็ง) มีแนวโน้มลดลงร้อยละ 6.69 และร้อยละ 3.30 ต่อปี ตามลำดับ

โดยปี 2567 ไทยส่งออกผลิตภัณฑ์กระเจี๊ยบเขียว ปริมาณรวม 3,944 ตัน มูลค่า 351.86 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากปี 2566 ที่ส่งออกปริมาณ 3,460 ตัน มูลค่า 344.58 ล้านบาท หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 13.99 และร้อยละ 2.11 ตามลำดับ เนื่องจากตลาดหลักที่สำคัญของไทย ได้แก่ ญี่ปุ่น มีการฟื้นตัวของภาคการท่องเที่ยวและบริการอย่างเต็มรูปแบบ ทำให้ความต้องการของวัตถุดิบอาหารในร้านอาหารและโรงแรมมีมากขึ้น สำหรับตลาดได้หัน ผู้บริโภคตื่นตัวในการใส่ใจเรื่องอาหารสุขภาพมากขึ้น เนื่องจากกระเจี๊ยบเขียวมีกากใยสูงและช่วยเรื่องระบบย่อยอาหาร ซึ่งการส่งออกผลิตภัณฑ์กระเจี๊ยบเขียวของไทย มีรายละเอียดดังนี้

(1) กระเจี๊ยบเขียวฝักสด ปี 2563 - 2567 ปริมาณและมูลค่าการส่งออกมีแนวโน้มลดลงร้อยละ 1.62 และร้อยละ 3.71 ต่อปี ตามลำดับ

โดยปี 2567 ไทยส่งออกกระเจี๊ยบเขียวฝักสดปริมาณ 1,686 ตัน มูลค่า 183.26 ล้านบาท เมื่อเทียบกับปี 2566 ที่มีปริมาณการส่งออก 1,541 ตัน มูลค่า 200.40 ล้านบาท ปริมาณการส่งออกเพิ่มขึ้นร้อยละ 9.41 ในขณะที่มูลค่าลดลงร้อยละ 8.55 เนื่องจากการแข็งค่าของเงินบาท ตลาดส่งออกกระเจี๊ยบเขียว ฝักสดที่สำคัญของไทย ได้แก่ ญี่ปุ่น ฮองกง และสิงคโปร์

(2) กระเจี๊ยบเขียวแช่เย็น ปี 2563 - 2567 ปริมาณและมูลค่าการส่งออกมีแนวโน้มลดลงร้อยละ 16.86 และร้อยละ 3.38 ต่อปี ตามลำดับ

โดยปี 2567 ไทยส่งออกกระเจี๊ยบเขียวแช่เย็นปริมาณ 700 ตัน มูลค่า 35.17 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากปี 2566 ที่ส่งออกปริมาณ 475 ตัน มูลค่า 25.55 ล้านบาท หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 47.37 และร้อยละ 37.65 ตามลำดับ ตลาดส่งออกกระเจี๊ยบเขียวแช่เย็นที่สำคัญของไทย ได้แก่ ไต้หวัน ญี่ปุ่น และแคนาดา

(3) กระเจี๊ยบเขียวแช่เย็นจนแข็ง ปี 2563 - 2567 ปริมาณและมูลค่าการส่งออกมีแนวโน้มลดลง ร้อยละ 6.26 และร้อยละ 2.55 ตามลำดับ

โดยปี 2567 ไทยส่งออกกระเจี๊ยบเขียวแช่เย็นจนแข็งปริมาณ 1,558 ตัน มูลค่า 133.43 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากปี 2566 ที่ส่งออกปริมาณ 1,444 ตัน มูลค่า 118.63 ล้านบาท หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 7.89 และร้อยละ 12.48 ตามลำดับ ตลาดส่งออกกระเจี๊ยบเขียวแช่เย็นจนแข็งที่สำคัญของไทย ได้แก่ ญี่ปุ่น อินโดนีเซีย และออสเตรเลีย (ดังแสดงในตารางที่ 3.3)

ตารางที่ 3.3 การส่งออกกระเจี๊ยบเขียวแยกเป็นรายผลิตภัณฑ์ ปี 2563 - 2567

ปริมาณ: ตัน/ มูลค่า: ล้านบาท

ปี	กระเจี๊ยบเขียวฝักสด		กระเจี๊ยบเขียวแช่เย็น		กระเจี๊ยบเขียวแช่เย็น จนแข็ง		รวม	
	ปริมาณ	มูลค่า	ปริมาณ	มูลค่า	ปริมาณ	มูลค่า	ปริมาณ	มูลค่า
2563	1,709	200.26	1,202	36.55	2,010	148.03	4,921	384.84
2564	1,766	244.90	1,021	33.02	1,656	124.80	4,443	402.72
2565	1,557	261.73	539	21.46	1,614	127.05	3,710	410.24
2566	1,541	200.40	475	25.55	1,444	118.63	3,460	344.58
2567	1,686	183.26	700	35.17	1,558	133.43	3,944	351.86
อัตราเพิ่ม (ร้อยละ)	-1.62	-3.71	-16.18	-3.28	-6.26	-2.55	-6.69	-3.30

ที่มา: สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2568)

3.2 สถานการณ์สินค้ากระเจี๊ยบเขียวของภาคตะวันตก

ปี 2563 - 2567 เนื้อที่เพาะปลูก เนื้อที่เก็บเกี่ยว และผลผลิตกระเจี๊ยบเขียวของภาคตะวันตก มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นร้อยละ 1.13 ร้อยละ 1.95 และร้อยละ 0.04 ต่อปี ตามลำดับ ขณะที่ผลผลิตต่อไร่มีแนวโน้มลดลงร้อยละ 2.48 ต่อปี

โดยปี 2567 มีเนื้อที่เพาะปลูก 1,739 ไร่ เนื้อที่เก็บเกี่ยว 1,734 ไร่ ผลผลิต 1,978 ตัน ผลผลิตต่อไร่ 1,092 กิโลกรัม เมื่อเทียบกับปี 2566 เนื้อที่เพาะปลูกและเนื้อที่เก็บเกี่ยวเพิ่มขึ้นร้อยละ 7.02 และร้อยละ 7.70 ตามลำดับ เนื่องจากเกษตรกรที่เคยปลูกพืชผักชนิดอื่นๆ ปรับเปลี่ยนมาปลูกกระเจี๊ยบเขียวเพราะมีตลาดในประเทศรองรับมากขึ้น ขณะที่ผลผลิตและผลผลิตต่อไร่มีแนวโน้มลดลงร้อยละ 1.74 และร้อยละ 7.61 ตามลำดับ เนื่องจากในปี 2567 ภาคตะวันตกมีการระบาดของโรคเส้นใบเหลืองในพื้นที่ (ดังแสดงในตารางที่ 3.4)

ตารางที่ 3.4 เนื้อที่เพาะปลูก เนื้อที่เก็บเกี่ยว ผลผลิต ผลผลิตต่อไร่ กระเจี๊ยบเขียวภาคตะวันตก ปี 2563 - 2567

ปี	เนื้อที่เพาะปลูก (ไร่)	เนื้อที่เก็บเกี่ยว (ไร่)	ผลผลิต (ตัน)	ผลผลิตต่อไร่(กก/ไร่)
2563	1,683	1,618	1,982	1,215
2564	1,550	1,524	1,996	1,227
2565	1,573	1,560	2,008	1,171
2566	1,625	1,610	2,013	1,182
2567	1,739	1,734	1,978	1,092
อัตราเพิ่ม (ร้อยละ)	1.13	1.95	0.04	-2.48

ที่มา: สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2568)

3.3 กระบวนการผลิตกระเจี๊ยบเขียว

จากการศึกษาการผลิตกระเจี๊ยบเขียวภาคตะวันตก ปีเพาะปลูก 2567 พบว่า เกษตรกร มีกระบวนการผลิต โดยเริ่มจากการเตรียมแปลงเพาะปลูก การเพาะปลูก การให้ปุ๋ย และการเก็บเกี่ยวผลผลิต ประมาณ 90 วันต่อรอบ การเพาะปลูก ในหนึ่งปีจะปลูกประมาณ 2 - 3 รอบ โดยมีรายละเอียดดังนี้

3.3.1 การเตรียมแปลงเพาะปลูก เกษตรกรส่วนใหญ่มีการเตรียมดินด้วยวิธีไถโดยใช้รถแทรกเตอร์ แต่จะไถเพียงรอบการผลิตครั้งแรกเท่านั้น จากนั้นก็จะทำการตีดิน ขั้นตอนการตีดินนี้จะทำทุกรอบการเพาะปลูก

3.3.2 การเพาะปลูก ปลูกโดยใช้ระยะระหว่างต้นและแถว 50 x 50 เซนติเมตร ขุดหลุมลึกประมาณ 15 เซนติเมตร หยอดเมล็ดกระเจี๊ยบเขียวประมาณ 2 - 3 เมล็ดต่อหลุม ใช้เมล็ดพันธุ์ประมาณ 800 - 1,000 กิโลกรัมต่อไร่ ดูแลรักษาหลังจากหยอดเมล็ดโดยให้น้ำทุกวัน หลังจากที่ดินกระเจี๊ยบเขียวสามารถตั้งตัวได้ จึงค่อยลดปริมาณการให้น้ำลง โดยอาจจะรดน้ำ 1 วัน หยุด 2 วันก็ได้

3.3.3 การให้ปุ๋ย ปุ๋ยที่แนะนำ คือ ปุ๋ยสูตร 15 - 15 - 15 หรือ 16 - 16 - 16 ในอัตรา 75 - 100 กิโลกรัมต่อไร่ ต่อบรอบการเพาะปลูก โดยแบ่งใส่ทุก 20 วัน

3.3.4 การกำจัดวัชพืช นิยมใช้ยาคุมหญ้าจำพวกมิโซไตรโอน และอะทราซีน ฉีดพ่นหลังต้นกระเจี๊ยบเขียว เริ่มออกในอัตรา 500 ซีซี ต่อน้ำ 60 ลิตร

3.3.5 การกำจัดแมลงศัตรูพืช แมลงศัตรูพืชของกระเจี๊ยบเขียว ได้แก่ หนอนกระทู้ เกษตรกรใช้วิธี ป้องกันด้วยการฉีดพ่นสารเคมีจำพวกอิมาเมกตินเบนโซเอต ในอัตราส่วน 10 กรัม ต่อน้ำ 20 ลิตร

3.3.6 การป้องกันโรคพืช โรคพืชที่สำคัญ คือ โรคเส้นใบเหลือง (Yellow Vein Mosaic Disease) ซึ่งเป็นโรคที่เกิดจากไวรัส โดยมีแมลงหมีขาวเป็นพาหะนำโรค การป้องกันทำได้โดยกำจัดวัชพืช ดูแลแปลงเพาะปลูก ให้สะอาด และกำจัดแมลงพาหะโดยใช้สารเคมี เช่น บูโพรเพซิน หรือ อิมิดาโคล ในอัตรา 20 - 30 cc ต่อน้ำ 20 ลิตร

3.3.7 การเก็บเกี่ยวผลผลิต เกษตรกรจะมีการนับช่วงเวลาเก็บเกี่ยว ซึ่งกระเจี๊ยบเขียวจะเริ่มเก็บเกี่ยว เมื่ออายุประมาณ 45 วัน หลังปลูก โดยมีข้อสังเกตดังนี้ หลังจากเริ่มเพาะปลูกไปประมาณ 40 วันขึ้นไป กระเจี๊ยบเขียวจะเริ่มออกดอก หลังจากออกดอกได้ 5 วัน กระเจี๊ยบเขียวจะทยอยติดฝัก ทั้งนี้เกษตรกรสามารถ

เก็บเกี่ยวผลผลิตต่อเนื่องไปได้อีกประมาณ 45 วันต่อรอบการเพาะปลูก เกษตรกรส่วนใหญ่จะเก็บเกี่ยวเอง ในกรณีที่มีการจ้างเก็บเกี่ยวจะจ้างโดยการเหมาเป็นรอบฤดูกาลเก็บเกี่ยว โดยผู้รวบรวมจะมารับซื้อผลผลิต ที่จุดรวบรวม

1) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บเกี่ยว

- (1) มีดเล็ก หรือกรรไกรตัดกิ่ง ซึ่งต้องคมเสมอ มิฉะนั้นจะทำให้ช้า
- (2) ถุงมือผ้า และถุงมือยาง เพราะกระเจี๊ยบเขียวมีขนซึ่งระคายเคืองผิวหนังมาก
- (3) ภาชนะที่ใช้ในการเก็บเกี่ยว นิยมใช้ถังพลาสติกบรรจุฝัก ซึ่งมีรูระบายอากาศโดยรอบ

ขนาดบรรจุของตะกร้าประมาณ 10 กิโลกรัม

2) วิธีเก็บเกี่ยว

(1) ควรเก็บเกี่ยวเวลาเช้าตรู่ 6.00 - 9.00 น. ใช้มีดหรือกรรไกรตัดกระเจี๊ยบเขียวที่ฝักพองในภาชนะ ห้ามโยน การตัดขั้วต้องตัดให้ตรง มีก้านติดไม่เกิน 1 เซนติเมตร และอย่าให้เป็นปากฉลาม เพราะจะทำให้เกิดรอยขีดข่วน ส่งผลให้ฝักอื่นเสียหายไปด้วย

(2) ภาชนะบรรจุผลผลิตต้องวางไว้ในที่ร่มเสมอ เช่น ใต้ร่มไม้ ถ้าไม่มีควรใช้ร่มกลาง อย่าทิ้งไว้กลางแดด และรีบนำเข้าโรงพักผลผลิตโดยเร็ว โรงพักผลผลิตควรมีลักษณะอากาศถ่ายเทได้ดี

3.4 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

3.4.1 ข้อมูลลักษณะทั่วไป

1) เพศ พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงร้อยละ 69.09 และเป็นเพศชายร้อยละ 30.91

2) อายุ พบว่า เกษตรกรมีอายุเฉลี่ย 52.82 ปี โดยเกษตรกรส่วนใหญ่มีอายุมากกว่า 51 ปีขึ้นไป ร้อยละ 50.91 รองลงมา คือ อายุอยู่ในช่วง 41 - 50 ปี ร้อยละ 25.45 อายุอยู่ในช่วง 31 - 40 ปี ร้อยละ 17.27 และอายุต่ำกว่า 30 ปี ร้อยละ 6.36

3) ระดับการศึกษา พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่จบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ร้อยละ 30.91 รองลงมา คือ จบการศึกษาต่ำกว่าชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ร้อยละ 21.82 ระดับมัธยมปลาย หรือประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ร้อยละ 19.09 ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ร้อยละ 12.73 ระดับปริญญาตรี ร้อยละ 10.91 และระดับมัธยมต้นร้อยละ 4.54

4) จำนวนสมาชิกในครัวเรือน พบว่า เกษตรกรมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ยเท่ากับ 4.37 ราย โดยเกษตรกรส่วนใหญ่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 4 - 6 ราย ร้อยละ 62.73 รองลงมา คือ สมาชิกในครัวเรือน 1 - 3 ราย ร้อยละ 31.82 และมีสมาชิกในครัวเรือน 7 รายขึ้นไป ร้อยละ 5.45

5) ประสบการณ์ในการปลูกกระเจี๊ยบเขียว พบว่า เกษตรกรมีประสบการณ์ในการปลูกกระเจี๊ยบเขียวเฉลี่ย 18.08 ปี โดยเกษตรกรส่วนใหญ่มีประสบการณ์ตั้งแต่ 21 ปี ขึ้นไป ร้อยละ 46.36 รองลงมา คือ ประสบการณ์ในการปลูกกระเจี๊ยบเขียว 11 - 20 ปี ร้อยละ 33.64 ประสบการณ์ 6 - 10 ปี ร้อยละ 12.73 และประสบการณ์ไม่เกิน 5 ปี ร้อยละ 7.27

6) การประกอบอาชีพหลัก พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ปลูกพืชผักร้อยละ 74.55 และปลูกพืชไร่ ร้อยละ 25.45 (ดังแสดงในตารางที่ 3.5)

เมื่อพิจารณาจากข้อมูลทั่วไปของครัวเรือน พบว่า เกษตรกรผู้ปลูกกระเจี๊ยบเขียวส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง และเป็นเกษตรกรสูงวัย จบระดับชั้นประถมศึกษามากที่สุด เป็นครัวเรือนขนาดกลางมีสมาชิกในครัวเรือนอยู่ระหว่าง 4 - 6 ราย ประกอบอาชีพหลัก คือ การปลูกพืชผักและมีประสบการณ์ในการปลูกกระเจี๊ยบเขียวมานาน

ตารางที่ 3.5 ข้อมูลลักษณะทั่วไป

รายการ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	34	30.91
หญิง	76	69.09
อายุ		
ต่ำกว่า 30 ปี	7	6.36
31 - 40 ปี	19	17.27
41 - 50 ปี	28	25.45
51 ปีขึ้นไป	56	50.91
อายุของเกษตรกรเฉลี่ย (ปี)	52.82	
ระดับการศึกษา		
ต่ำกว่าประถมศึกษาปีที่ 6	24	21.82
ประถมศึกษาปีที่ 6	34	30.91
มัธยมศึกษาตอนต้น	5	4.54
มัธยมศึกษาตอนปลาย/ประกาศนียบัตรวิชาชีพ	21	19.09
ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง	14	12.73
ปริญญาตรี	12	10.91
จำนวนสมาชิกในครัวเรือน		
1 - 3 ราย	35	31.82
4 - 6 ราย	69	62.73
7 รายขึ้นไป	6	5.45
จำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย (ราย)	4.37	
ประสบการณ์ในการปลูกกระเจี๊ยบเขียว		
ไม่เกิน 5 ปี	8	7.27
6-10 ปี	14	12.73
11-20 ปี	37	33.64
21 ปี ขึ้นไป	51	46.36
ประสบการณ์ในการปลูกกระเจี๊ยบเขียวเฉลี่ย (ปี)	18.08	
การประกอบอาชีพหลัก		
ปลูกพืชผัก	82	74.55
ปลูกพืชไร่	28	25.45

ที่มา: จากการสำรวจ

3.4.2 ข้อมูลด้านการผลิต

1) **เนื้อที่เพาะปลูก** พบว่า เกษตรกรมีเนื้อที่เพาะปลูกเฉลี่ย 1.61 ไร่ โดยเกษตรกรส่วนใหญ่มีเนื้อที่เพาะปลูกไม่เกิน 1 ไร่ ร้อยละ 53.64 รองลงมา คือ เนื้อที่เพาะปลูก 2 - 3 ไร่ ร้อยละ 29.09 เนื้อที่เพาะปลูก 4 - 5 ไร่ ร้อยละ 11.82 และเนื้อที่เพาะปลูก 6 ไร่ ขึ้นไป ร้อยละ 5.45

2) **ผลผลิต** พบว่า เกษตรกรได้รับผลผลิตเฉลี่ย 2,173 กิโลกรัมต่อรอบการเพาะปลูก โดยเกษตรกรส่วนใหญ่มีผลผลิต 1,001 - 2,000 กิโลกรัม ร้อยละ 39.09 รองลงมา มีผลผลิต 2,001 - 3,000 กิโลกรัม ร้อยละ 20.91 ผลผลิต 3,001 - 4,000 กิโลกรัม ร้อยละ 16.36 ผลผลิตไม่เกิน 1,000 กิโลกรัม ร้อยละ 11.82 ผลผลิต 4,001 - 5,000 กิโลกรัม ร้อยละ 8.18 และผลผลิต 5,001 กิโลกรัมขึ้นไป ร้อยละ 3.64

3) **พันธุ์ปลูก** พบว่า พันธุ์ที่เกษตรกรปลูกมากที่สุด คือ พันธุ์กรีนโกรเวอร์ ร้อยละ 28.18 รองลงมา คือ พันธุ์ HVOK ร้อยละ 24.55 พันธุ์แปซิฟิก S7 ร้อยละ 18.18 พันธุ์คิงสตาร์ F1 ร้อยละ 15.45 พันธุ์ DM 59 ร้อยละ 9.09 และพันธุ์พื้นเมือง ร้อยละ 4.55

4) **แหล่งน้ำ** พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีเนื้อที่ปลูกในเขตชลประทานร้อยละ 56.36 นอกเขตชลประทานและใช้น้ำบาดาลร้อยละ 43.64

5) **แหล่งเงินทุน** พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ใช้เงินทุนของตนเองในการผลิตกระเจี๊ยบเขียวร้อยละ 91.82 และใช้แหล่งเงินทุนจากผู้รวบรวมผลผลิตร้อยละ 8.18 (ดังแสดงในตารางที่ 3.6)

เมื่อพิจารณาจากข้อมูลการผลิต พบว่า เกษตรกรผู้ปลูกกระเจี๊ยบเขียวส่วนใหญ่ไม่ใช่เกษตรกรรายใหญ่ มีเนื้อที่ปลูกกระเจี๊ยบเขียวไม่เกิน 5 ไร่ เนื่องจากเกษตรกรนิยมปลูกกระเจี๊ยบเขียวร่วมกับพืชผักชนิดอื่นไปด้วย ประกอบกับหากขยายเนื้อที่เพาะปลูกอาจประสบปัญหาเกี่ยวกับการขาดแคลนแรงงานเก็บเกี่ยว นอกจากนี้ ผลผลิตกระเจี๊ยบเขียวต่อรอบการเพาะปลูกไม่สูงมากนัก สะท้อนให้เห็นว่าเกษตรกรยังคงมีปัญหาด้านการผลิตอยู่ สำหรับเมล็ดพันธุ์ที่ใช้ในการเพาะปลูกจะแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม โดยกลุ่มที่ผลิตเพื่อการค้าจะใช้เมล็ดพันธุ์ กรีนโกรเวอร์ HVOK และ แปซิฟิก S7 สำหรับกลุ่มที่ผลิตเพื่อใช้ภายในประเทศจะใช้เมล็ดพันธุ์ คิงสตาร์ F1 DM 59 และพันธุ์พื้นเมือง แหล่งน้ำที่ใช้ในการเพาะปลูกจะมีสัดส่วนใกล้เคียงกันทั้งใช้น้ำจากชลประทานและใช้น้ำบาดาล สำหรับแหล่งเงินทุนที่ใช้ในการเพาะปลูกกระเจี๊ยบเขียวจะใช้เงินทุนของตนเองเป็นหลัก โดยมีเกษตรกรบางรายที่ใช้ทุนของผู้รวบรวมผลผลิต

ตารางที่ 3.6 ข้อมูลการผลิตกระเจี๊ยบเขียวของเกษตรกรภาคตะวันตก ปี 2567

รายการ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
เนื้อที่เพาะปลูก		
ไม่เกิน 1 ไร่	59	53.64
2 - 3 ไร่	32	29.09
4 - 5 ไร่	13	11.82
6 ไร่ ขึ้นไป	6	5.45
เนื้อที่ปลูกเฉลี่ย (ไร่)	1.61	

ตารางที่ 3.6 (ต่อ)

รายการ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
ผลผลิต (ต่อรอบการเพาะปลูก)		
ไม่เกิน 1,000 กิโลกรัม	13	11.82
1,001 – 2,000 กิโลกรัม	43	39.09
2,001 – 3,000 กิโลกรัม	23	20.91
3,001 – 4,000 กิโลกรัม	18	16.36
4,001 – 5,000 กิโลกรัม	9	8.18
5,001 กิโลกรัม ขึ้นไป	4	3.64
ผลผลิตเฉลี่ย (กิโลกรัม)	2,173	
พันธุ์ปลูก		
พันธุ์กรีนโกรเวอร์	31	28.18
พันธุ์ HVOK	27	24.55
พันธุ์แปซิฟิก S7	20	18.18
พันธุ์คิงสตาร์ F1	17	15.45
พันธุ์ DM 59	10	9.09
พันธุ์พื้นเมือง	5	4.55
แหล่งน้ำ		
ในเขตชลประทาน	62	56.36
นอกเขตชลประทาน (น้ำบาดาล)	48	43.64
แหล่งเงินทุน		
เงินทุนของตนเอง	101	91.82
ผู้รวบรวมผลผลิต	9	8.18

ที่มา: จากการสำรวจ

3.4.3 ข้อมูลด้านการตลาด

1) เกษตรกร

การซื้อขายผลผลิตกระเจี๊ยบเขียวภายในประเทศ สามารถจำแนกตลาดได้ 2 ประเภท ได้แก่

(1) ตลาดที่มีการซื้อขายภายใต้ข้อตกลง เป็นการซื้อขายผลผลิตแบบมีพันธสัญญา ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการซื้อขายผ่านผู้รวบรวมหรือตัวแทนในระบบแบ่งส่วน รูปแบบนี้ตัวแทนจะเป็นผู้ได้รับการคัดเลือกจากบริษัทให้เป็นผู้รวบรวมผลผลิตและติดต่อกับเกษตรกร โดยตัวแทนจะซื้อเมล็ดกระเจี๊ยบเขียวจากบริษัทในรูปสินเชื่อหรือเงินสด เพื่อนำมาจำหน่ายให้แก่เกษตรกรในรูปของสินเชื่ออีกทอดหนึ่ง คิดเป็นร้อยละ 55.45

(2) ตลาดบริโภคสด การซื้อขายเพื่อการบริโภคสดเป็นการซื้อขายที่ไม่มีการทำสัญญาระหว่างเกษตรกรและผู้รวบรวม (ผู้ซื้อ) โดยทั้งสองฝ่ายจะตกลงซื้อขายกันเอง คิดเป็นร้อยละ 44.55 (ดังแสดงในตารางที่ 3.7)

ตารางที่ 3.7 การซื้อขายผลผลิตกระเจี๊ยบเขียวภาคตะวันตก ปี 2567

รายการ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
ซื้อขายผลผลิตแบบมีพันธสัญญา	61	55.45
ซื้อขายที่ไม่มีการทำสัญญา	49	44.55

ที่มา: จากการสำรวจ

2) ผู้รวบรวมผลผลิต

ผู้รวบรวมผลผลิตมีการคัดเกรดกระเจี๊ยบเขียวหลังจากที่เกษตรกรนำมาจำหน่าย โดยดูความสมบูรณ์ของฝัก ความแก่ ขนาดของฝักกระเจี๊ยบเขียว คือ 7-10 เซนติเมตร ในกรณีที่ส่งโรงงานแปรรูป ผู้รวบรวมจะได้ราคาจากการจำหน่ายกระเจี๊ยบเขียวฝักสดให้กับโรงงานแปรรูป 19.96 บาทต่อกิโลกรัม ส่วนในกรณีส่งผู้ค้าส่ง (ตลาดขายส่ง) ผู้รวบรวมขายผลผลิตให้ผู้ค้าส่งในรูปแบบคละ โดยผู้รวบรวมจะได้ราคาจากการจำหน่ายกระเจี๊ยบเขียวฝักสดให้กับผู้ค้าส่ง (ตลาดขายส่ง) 18.92 บาทต่อกิโลกรัม (ดังแสดงในตารางที่ 3.8)

ตารางที่ 3.8 ราคาจำหน่ายกระเจี๊ยบเขียวฝักสดของผู้รวบรวมผลผลิตภาคตะวันตก ปี 2567

รายการ	ราคา (บาทต่อกิโลกรัม)
ราคาจำหน่ายกระเจี๊ยบเขียวฝักสดให้กับโรงงานแปรรูป	19.96
ราคาจำหน่ายกระเจี๊ยบเขียวฝักสดให้กับตลาดค้าส่ง	18.92

ที่มา: จากการสำรวจ

3) ผู้ประกอบการโรงงานแปรรูป

การกำหนดราคารับกระเจี๊ยบเขียวของผู้ประกอบการโรงงานแปรรูป พบว่า ปัจจัยสำคัญในการกำหนดราคารับซื้อ คือ ฝักสมบูรณ์ ไม่แก่ และมีขนาดฝัก 7 - 10 เซนติเมตร โรงงานแปรรูปจะทำการผลิต 2 ประเภท ได้แก่ กระเจี๊ยบเขียวฝักสดแช่เย็นจำหน่ายให้ร้านค้าส่งและค้าปลีกสมัยใหม่กิโลกรัมละ 28.60 บาท และกระเจี๊ยบเขียวหั่นเฉียง/หั่นท่อน จำหน่ายให้ร้านค้าส่งและค้าปลีกสมัยใหม่กิโลกรัมละ 38.42 บาท โดยกระเจี๊ยบเขียวหั่นเฉียง/หั่นท่อน จะมีอัตราแปรรูปเท่ากับ 0.791 กิโลกรัมฝักสด (ดังแสดงในตารางที่ 3.9)

ตารางที่ 3.9 ราคาจำหน่ายกระเจี๊ยบเขียวฝักสดแช่เย็น และกระเจี๊ยบเขียวหั่นเฉียง/หั่นท่อน ของโรงงานแปรรูปภาคตะวันตก ปี 2567

รายการ	ราคา (บาทต่อกิโลกรัม)
ราคาจำหน่ายกระเจี๊ยบเขียวฝักสดแช่เย็นให้กับร้านค้าส่งและค้าปลีกสมัยใหม่	28.60
ราคาจำหน่ายกระเจี๊ยบเขียวหั่นเฉียง/หั่นท่อนให้กับร้านค้าส่งและค้าปลีกสมัยใหม่	38.42

หมายเหตุ: กระเจี๊ยบเขียวฝักสด 1 กก. แปรรูปเป็นกระเจี๊ยบเขียวหั่นเฉียง/หั่นท่อนได้ 0.791 กก.

ที่มา: จากการสำรวจ

4) ตลาดค้าส่ง/ผู้ค้าปลีก

ตลาดค้าส่ง จำหน่ายกระเจี๊ยบเขียวฝักสดให้กับผู้ค้าปลีก ราคาเฉลี่ยกิโลกรัมละ 24.46 บาท และผู้ค้าปลีก จำหน่ายกระเจี๊ยบเขียวฝักสดให้ผู้บริโภคในประเทศ ราคาเฉลี่ยกิโลกรัมละ 29.38 บาท (ดังแสดงในตารางที่ 3.10)

ตารางที่ 3.10 ราคาจำหน่ายกระเจี๊ยบเขียวฝักสดของตลาดค้าส่ง/ค้าปลีก ปี 2567

รายการ	ราคา (บาทต่อกิโลกรัม)
ผู้ค้าส่งจำหน่ายกระเจี๊ยบเขียวฝักสดให้กับผู้ค้าปลีก	24.46
ผู้ค้าปลีกจำหน่ายกระเจี๊ยบเขียวฝักสดให้กับผู้บริโภค	29.38

ที่มา: จากการสำรวจ

5) การค้าสมัยใหม่ (Modern Trade)

ร้านค้าส่งและปลีกสมัยใหม่ มีการจำหน่ายกระเจี๊ยบเขียวให้กับผู้บริโภคในประเทศ 2 รูปแบบ คือ กระเจี๊ยบเขียวฝักสดแช่เย็น และกระเจี๊ยบเขียวหั่นเฉียง/หั่นท่อน โดยร้านค้าส่งสมัยใหม่จำหน่ายกระเจี๊ยบเขียวฝักสดแช่เย็นให้กับผู้บริโภคในประเทศในราคาเฉลี่ยกิโลกรัมละ 39.50 บาท และจำหน่ายกระเจี๊ยบเขียวหั่นเฉียง/หั่นท่อน ให้กับผู้บริโภคในประเทศในราคาเฉลี่ยกิโลกรัมละ 63.31 บาท สำหรับร้านค้าปลีกสมัยใหม่ จำหน่ายกระเจี๊ยบเขียวฝักสดแช่เย็นให้กับผู้บริโภคในประเทศในราคาเฉลี่ยกิโลกรัมละ 49.75 บาท และจำหน่ายกระเจี๊ยบเขียวหั่นเฉียง/หั่นท่อน ให้กับผู้บริโภคในประเทศในราคาเฉลี่ยกิโลกรัมละ 75.90 บาท (ดังแสดงในตารางที่ 3.11)

ตารางที่ 3.11 ราคาจำหน่ายกระเจี๊ยบเขียวฝักสดแช่เย็น กระเจี๊ยบเขียวหั่นเฉียง/หั่นท่อน บรรจุของการค้าสมัยใหม่ (Modern Trade) ปี 2567

รายการ	ราคา (บาทต่อกิโลกรัม)
ร้านค้าส่งสมัยใหม่	
กระเจี๊ยบเขียวฝักสดแช่เย็น	39.50
กระเจี๊ยบเขียวหั่นเฉียง/หั่นท่อน บรรจุ	63.31
ร้านค้าปลีกสมัยใหม่	
กระเจี๊ยบเขียวฝักสดบรรจุ	49.75
กระเจี๊ยบเขียวหั่นเฉียง/หั่นท่อน บรรจุ	75.90

ที่มา: จากการสำรวจ

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์

การศึกษาการผลิต การตลาดกระเจี๊ยบเขียวภาคตะวันตก ประกอบด้วยโครงสร้างและกิจกรรม ต้นทุนการผลิตและผลตอบแทนของเกษตรกรผู้ปลูกกระเจี๊ยบเขียว วิธีการตลาด ต้นทุนการตลาด ส่วนเหลือการตลาด ดังนี้

4.1 ต้นทุนการผลิต และผลตอบแทนของเกษตรกรผู้ปลูกกระเจี๊ยบเขียว

จากการศึกษาต้นทุนและผลตอบแทนการผลิตกระเจี๊ยบเขียว ปีเพาะปลูก 2567 พบว่า เกษตรกรมีต้นทุนการผลิตกระเจี๊ยบเขียวไร่ละ 9,273.42 บาท จำแนกเป็น ต้นทุนที่เป็นเงินสด 6,276.01 บาท คิดเป็นร้อยละ 67.68 ของต้นทุนรวมทั้งหมด และต้นทุนที่ไม่เป็นเงินสด 2,997.41 บาท คิดเป็นร้อยละ 32.32 ของต้นทุนรวมทั้งหมด เมื่อพิจารณาตามประเภทของต้นทุน คือ ต้นทุนผันแปร และต้นทุนคงที่ พบว่า

ต้นทุนผันแปร (ค่าแรงงาน ค่าวัสดุ และค่าเสียโอกาสเงินลงทุน) เฉลี่ยไร่ละ 8,451.05 บาท หรือคิดเป็นร้อยละ 91.13 ของต้นทุนรวมทั้งหมด จำแนกเป็น ต้นทุนค่าแรงงาน ได้แก่ ค่าเตรียมดิน ค่าปลูก ค่าดูแลรักษา และค่าเก็บเกี่ยว รวมไร่ละ 3,657.20 บาท หรือคิดเป็นร้อยละ 39.44 ของต้นทุนรวมทั้งหมด โดยค่าเก็บเกี่ยวจะมีต้นทุนสูงที่สุด คือ 1,500 บาท คิดเป็นร้อยละ 16.18 เนื่องจากผลผลิตกระเจี๊ยบเขียวจะเก็บเกี่ยวได้ถึง 45 วัน และต้องเก็บทุกวัน ส่วนต้นทุนที่เป็นค่าวัสดุ ได้แก่ ค่าพันธุ์ ค่าปุ๋ย ค่าสารเคมีกำจัดวัชพืชและศัตรูพืช ค่าไฟฟ้า ค่าน้ำมันเชื้อเพลิงและหล่อลื่น และค่าวัสดุการเกษตรและอื่นๆ รวมไร่ละ 4,653.61 บาท หรือคิดเป็นร้อยละ 50.18 ของต้นทุนรวมทั้งหมด ซึ่งค่าปุ๋ยและค่าพันธุ์ มีต้นทุนที่สูงที่สุด โดยค่าปุ๋ยไร่ละ 1,717.66 บาท และค่าพันธุ์ไร่ละ 1,480.20 บาท หรือคิดเป็นร้อยละ 18.52 และร้อยละ 15.96 ของต้นทุนทั้งหมดตามลำดับ เนื่องจากเกษตรกรต้องซื้อปุ๋ยเคมี และเมล็ดพันธุ์ ไม่สามารถใช้ปุ๋ยคอกเพียงอย่างเดียวได้ เพราะมีผลต่อการติดฝักสำหรับเมล็ดพันธุ์ เกษตรกรบางรายลองนำเมล็ดมาเพาะเอง แต่ปรากฏว่าให้ผลผลิตต่ำ สำหรับค่าเสียโอกาสเงินลงทุนไร่ละ 140.24 บาท หรือคิดเป็นร้อยละ 1.51 ของต้นทุนรวมทั้งหมด

ต้นทุนคงที่ (ค่าเช่าที่ดิน ค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์การเกษตร และค่าเสียโอกาสเงินลงทุนอุปกรณ์การเกษตร) เฉลี่ยไร่ละ 822.37 บาท หรือคิดเป็นร้อยละ 8.87 ของต้นทุนรวมทั้งหมด

ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาถึงผลตอบแทน พบว่า จากการที่เกษตรกรเก็บเกี่ยวผลผลิตกระเจี๊ยบเขียวได้เฉลี่ยไร่ละ 1,208.13 กิโลกรัม จำหน่ายที่ราคาเฉลี่ยกิโลกรัมละ 13.97 บาท ส่งผลให้เกษตรกรมีรายได้เฉลี่ยไร่ละ 16,877.58 บาท เมื่อหักต้นทุนการผลิตต่อไร่แล้ว พบว่า เกษตรกรได้รับผลตอบแทนสุทธิเฉลี่ยไร่ละ 7,604.16 บาท หรือกิโลกรัมละ 6.30 บาท (ดังแสดงในตารางที่ 4.1)

ตารางที่ 4.1 ต้นทุนการผลิตกระเจี๊ยบเขียวและผลตอบแทนภาคตะวันตก ปี 2567

รายการ	เงินสด	ไม่เป็นเงินสด	รวม	ร้อยละ
1. ต้นทุนผันแปร	6,276.01	2,175.04	8,451.05	91.13
1.1 ค่าแรงงาน	1,694.40	1,962.80	3,657.20	39.44
เตรียมดิน	1,000.00	168.00	1,168.00	12.60
เตรียมพันธุ์และปลูก	189.00	155.00	344.00	3.71
ดูแลรักษา	145.40	499.80	645.20	6.96
เก็บเกี่ยว	360.00	1,140.00	1,500.00	16.18
1.2 ค่าวัสดุ	4,581.61	72.00	4,653.61	50.18
พันธุ์	1,408.20	72.00	1,480.20	15.96
ปุ๋ย	1,717.66	-	1,717.66	18.52
สารเคมีกำจัดวัชพืช และศัตรูพืช	424.71	-	424.71	4.58
ค่าไฟฟ้า	178.20	-	178.20	1.92
น้ำมันเชื้อเพลิงและหล่อลื่น	177.02	-	177.02	1.92
วัสดุการเกษตรและอื่นๆ	675.82	-	675.82	7.29
1.3 ค่าเสียโอกาสเงินลงทุน	-	140.24	140.24	1.51
2. ต้นทุนคงที่	-	822.37	822.37	8.87
2.1 ค่าเช่าที่ดิน	-	600.00	600.00	6.47
2.2 ค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์การเกษตร	-	181.01	181.01	1.95
2.3 ค่าเสียโอกาสเงินลงทุนอุปกรณ์การเกษตร	-	41.36	41.36	0.45
3. ต้นทุนรวมต่อไร่	6,276.01	2,997.41	9,273.42	100.00
4. ต้นทุนรวมต่อกิโลกรัม	5.19	2.48	7.67	
5. ผลผลิตต่อไร่ (กิโลกรัม)			1,208.13	
6. ราคาที่เกษตรกรขายได้ ณ ไร่นา (บาท/กิโลกรัม)			13.97	
7. ผลตอบแทนต่อไร่ (บาท/ไร่)			16,877.58	
8. ผลตอบแทนสุทธิต่อไร่ (7)-(3)			7,604.16	
9. ผลตอบแทนสุทธิต่อกิโลกรัม (6)-(4)			6.30	

ที่มา : จากการสำรวจ

4.2 วิธีการตลาด และการวิเคราะห์ส่วนเหลือของการตลาดกระเจี๊ยบเขียว

4.2.1 วิธีการตลาด

วิธีการตลาดกระเจี๊ยบเขียวภาคตะวันตก เป็นการแสดงการกระจายผลผลิตกระเจี๊ยบเขียวจากเกษตรกรผู้ผลิตไปสู่ผู้บริโภคปลายทาง โดยมีผู้เกี่ยวข้องในวิถีตลาดประกอบไปด้วย เกษตรกร ผู้รวบรวม ตลาดค้าส่งในประเทศ ผู้ค้าปลีกในจังหวัด โรงงานแปรรูป การค้าสมัยใหม่ โดยมีช่องทางการกระจายผลผลิตกระเจี๊ยบเขียว ดังนี้

1) เกษตรกร ผลผลิตกระเจี๊ยบเขียวทั้งหมดจะขายให้กับผู้รวบรวม โดยเกษตรกรจะขนส่งผลผลิตกระเจี๊ยบเขียวฝักสดทั้งหมดไปจำหน่ายให้กับผู้รวบรวม ณ สถานที่รับซื้อผลผลิตในพื้นที่ ซึ่งจะได้รับราคาผลผลิตวันต่อวันตามผู้รวบรวมกำหนด

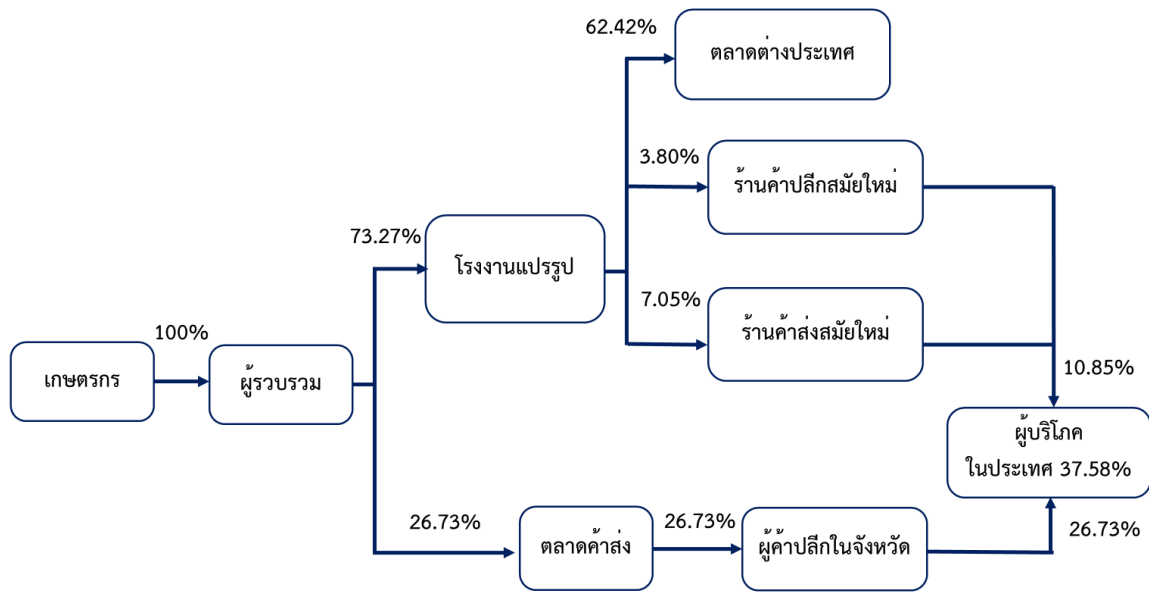
2) ผู้รวบรวม รับซื้อผลผลิตกระเจี๊ยบเขียวฝักสดของเกษตรกร ณ สถานที่รับซื้อผลผลิตในพื้นที่ หลังจากนั้นขนส่งผลผลิตทั้งหมดโดยใช้รถบรรทุก 4 ล้อ โดยผลผลิตร้อยละ 73.27 ส่งไปจำหน่ายยังโรงงานแปรรูปตามปริมาณที่โรงงานแปรรูปและผู้รวบรวมได้ทำการตกลงกันไว้ล่วงหน้า ซึ่งผู้รวบรวมจะได้รับราคาจำหน่ายผลผลิตตามที่ตกลงไว้ และอีกร้อยละ 26.73 ผู้รวบรวมจะจำหน่ายผลผลิตกระเจี๊ยบเขียวฝักสดให้กับตลาดค้าส่งในประเทศ โดยจะได้รับราคาจำหน่ายผลผลิตตามราคาตลาด ในช่วงเวลานั้น ๆ

3) ตลาดค้าส่งในประเทศ เช่น ตลาดศรีเมือง ตลาดไท ตลาดสี่มุมเมือง รับซื้อผลผลิตกระเจี๊ยบเขียวฝักสดจากผู้รวบรวมร้อยละ 26.73 เพื่อนำไปจำหน่ายต่อผู้ค้าปลีกในจังหวัด

4) ผู้ค้าปลีกในจังหวัด ได้แก่ แผงผักในตลาดสดทั่วไป รับซื้อผลผลิตจากผู้ค้าส่ง ร้อยละ 26.73 เพื่อนำไปจำหน่ายให้กับผู้บริโภคในประเทศ

5) โรงงานแปรรูป เมื่อผู้รวบรวมนำผลผลิตกระเจี๊ยบเขียวฝักสดมาจำหน่าย ณ โรงงานแปรรูปแล้ว โรงงานจะทำการสุ่มตรวจสอบผลผลิตที่จะรับซื้อให้เป็นไปตามมาตรฐานของโรงงาน และคัดผลผลิต เสียหายออก เช่น ฝักไม่สมบูรณ์ ฝักแก่ เป็นต้น โดยจะทำการรับซื้อในลักษณะการกำหนดราคาเดียวภายใต้คุณภาพรวม หลังจากนั้นโรงงานจะทำการแปรรูปผลผลิตกระเจี๊ยบเขียวฝักสดเป็นผลิตภัณฑ์ทันที ได้แก่ กระเจี๊ยบเขียวฝักสดแช่เย็น และกระเจี๊ยบเขียวฝักสดหั่นเฉียง/หั่นท่อน บรรจุถุง หลังจากนั้นจะส่งผลิตภัณฑ์กระเจี๊ยบเขียวแปรรูปไปยังร้านค้าปลีกและค้าส่งสมัยใหม่ ภายในประเทศร้อยละ 10.85 และส่งจำหน่ายไปยังตลาดต่างประเทศ ร้อยละ 62.42

6) การค้าสมัยใหม่ (Modern Trade) จะมีการจำหน่ายผู้บริโภค 2 ทาง คือ ขายปลีกในรูปแบบใส่ถาดบรรจุ และขายส่งบรรจุถุง ผลิตภัณฑ์จะมี 2 รูปแบบ คือ กระเจี๊ยบเขียวฝักสดแช่เย็น และกระเจี๊ยบเขียวหั่นเฉียง/หั่นท่อน โดยกลุ่มขายปลีกรับกระเจี๊ยบเขียวจากโรงงานแปรรูป คิดเป็นร้อยละ 3.80 และกลุ่มขายส่งคิดเป็นร้อยละ 7.05 ดังแสดงในภาพที่ 4.1

ภาพที่ 4.1 วิธีการตลาดกระเจี๊ยบเขียวภาคตะวันตก

ที่มา : จากการสำรวจ

4.2.2 ส่วนเหลือการตลาด

การศึกษาในครั้งนี้ ผู้วิจัยจะนำเสนอผลการวิเคราะห์ส่วนเหลือการตลาด ต้นทุนและกำไรของผู้ที่เกี่ยวข้องภายในประเทศที่สอดคล้องกับวิธีการตลาดกระเจี๊ยบเขียว โดยแบ่งออกเป็น 3 ประเภทสินค้า ได้แก่ กระเจี๊ยบเขียวฝักสด กระเจี๊ยบเขียวแช่เย็น กระเจี๊ยบเขียวหั่นเฉียง/หั่นท่อน

1) ส่วนเหลือการตลาดกระเจี๊ยบเขียวฝักสด เริ่มจากเกษตรกรจำหน่ายผลผลิตให้กับผู้รวบรวม กระจายสินค้าผ่านตลาดค้าส่งในประเทศ ขายต่อให้ผู้ค้าปลีกในจังหวัดและกระจายสู่ผู้บริโภค

(1) เกษตรกร ได้รับราคาจำหน่ายกระเจี๊ยบเขียวฝักสดเฉลี่ยกิโลกรัมละ 13.97 บาท คิดเป็นร้อยละ 47.55 ของราคาของผู้บริโภคจ่าย

(2) ผู้รวบรวม มีส่วนเหลือการตลาดจากการจำหน่ายกระเจี๊ยบเขียวให้แก่ตลาดค้าส่ง เท่ากับ 4.95 บาทต่อกิโลกรัมฝักสด คิดเป็นร้อยละ 16.85 ของราคาของผู้บริโภคจ่าย โดยได้รับราคาจำหน่ายกระเจี๊ยบเขียวจากตลาดค้าส่ง เท่ากับ 18.92 บาทต่อกิโลกรัมฝักสด คิดเป็นร้อยละ 64.40 ของราคาของผู้บริโภคจ่าย มีค่าใช้จ่ายทางการตลาดเท่ากับ 0.57 บาทต่อกิโลกรัมฝักสด คิดเป็นร้อยละ 1.94 ของราคาของผู้บริโภคจ่าย โดยค่าใช้จ่ายทางการตลาดที่มากที่สุด คือ ค่าแรงงาน คิดเป็นร้อยละ 1.16 ของราคาของผู้บริโภคจ่าย และมีกำไรสุทธิ เท่ากับ 4.38 บาทต่อกิโลกรัมฝักสด คิดเป็นร้อยละ 14.91 ของราคาของผู้บริโภคจ่าย

(3) ตลาดค้าส่ง มีส่วนเหลือจากการตลาดจากการจำหน่ายกระเจี๊ยบเขียวให้แก่ผู้ค้าปลีกในจังหวัด เท่ากับ 5.54 บาทต่อกิโลกรัมฝกสด คิดเป็นร้อยละ 18.86 ของราคาของผู้บริโภคจ่าย โดยได้รับราคาจำหน่ายกระเจี๊ยบเขียวจากผู้ค้าปลีกในจังหวัด เท่ากับ 24.46 บาทต่อกิโลกรัมฝกสด คิดเป็นร้อยละ 83.25 ของราคาของผู้บริโภคจ่าย มีค่าใช้จ่ายทางการตลาด เท่ากับ 0.97 บาทต่อกิโลกรัมฝกสด คิดเป็นร้อยละ 3.30 ของราคาของผู้บริโภคจ่าย โดยค่าใช้จ่ายทางการตลาดที่มีค่าใช้จ่ายมากที่สุด คือ ค่าจ้างแรงงาน คิดเป็นร้อยละ 1.74 ของราคาของผู้บริโภคจ่าย และมีกำไรสุทธิ 4.57 บาทต่อกิโลกรัมฝกสด คิดเป็นร้อยละ 15.55 ของราคาของผู้บริโภคจ่าย

(4) ผู้ค้าปลีกในจังหวัด มีส่วนเหลือจากการตลาดจากการจำหน่ายกระเจี๊ยบเขียวให้แก่ผู้บริโภค เท่ากับ 4.92 บาทต่อกิโลกรัมฝกสด คิดเป็นร้อยละ 16.75 ของราคาของผู้บริโภคจ่าย โดยได้รับราคาจำหน่ายกระเจี๊ยบเขียวจากผู้บริโภค เท่ากับ 29.38 บาทต่อกิโลกรัมฝกสด มีค่าใช้จ่ายทางการตลาด เท่ากับ 0.58 บาทต่อกิโลกรัมฝกสด คิดเป็นร้อยละ 1.97 ของราคาของผู้บริโภคจ่าย โดยค่าใช้จ่ายทางการตลาดที่มีค่าใช้จ่ายมากที่สุด คือ ค่าจ้างแรงงาน คิดเป็นร้อยละ 1.23 ของราคาของผู้บริโภคจ่าย และมีกำไรสุทธิ 4.34 บาทต่อกิโลกรัมฝกสด คิดเป็นร้อยละ 14.77 ของราคาของผู้บริโภคจ่าย ดังแสดงในตารางที่ 4.2

ตารางที่ 4.2 ส่วนเหลือทางการตลาดกระเจี๊ยบเขียวฝกสด ปี 2567

หน่วย : บาทต่อกิโลกรัมฝกสด		
รายการ	จำนวนเงิน	ร้อยละ
1. ราคาเฉลี่ยที่เกษตรกรได้รับจากผู้รวบรวม	13.97	47.55
- ค่าแรงงาน	0.34	1.16
- ค่าขนส่ง	0.13	0.44
- ค่าวัสดุและบรรจุภัณฑ์	0.06	0.20
- ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานและค่าใช้จ่ายอื่น ๆ	0.04	0.14
2. รวมค่าใช้จ่ายทางการตลาดของผู้รวบรวม	0.57	1.94
3. กำไรของผู้รวบรวม (5) - [(1)+(2)]	4.38	14.91
4. ส่วนเหลือจากการตลาด (2)+(3)	4.95	16.85
5. ราคาเฉลี่ยที่ผู้รวบรวมได้รับจากตลาดค้าส่ง	18.92	64.40
- ค่าเช่าอาคาร	0.12	0.41
- ค่าแรงงาน	0.51	1.74
- ค่าขนส่ง	0.24	0.82
- ค่าวัสดุและบรรจุภัณฑ์	0.09	0.31
- ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานและค่าใช้จ่ายอื่น ๆ	0.01	0.03
6. รวมค่าใช้จ่ายทางการตลาดของตลาดค้าส่ง	0.97	3.30
7. กำไรของตลาดค้าส่ง (9) - [(5)+(6)]	4.57	15.55
8. ส่วนเหลือจากการตลาด (6) + (7)	5.54	18.86
9. ราคาเฉลี่ยที่ตลาดค้าส่งได้รับจากผู้ค้าปลีก	24.46	83.25

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

หน่วย : บาทต่อกิโลกรัมฝักสด

รายการ	จำนวนเงิน	ร้อยละ
- ค่าเช่าร้านค้า	0.07	0.24
- ค่าจ้างแรงงาน	0.36	1.23
- ค่าขนส่ง	0.10	0.34
- ค่าวัสดุและบรรจุภัณฑ์	0.04	0.14
- ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานและค่าใช้จ่ายอื่น ๆ	0.01	0.03
10. รวมค่าใช้จ่ายทางการตลาดของผู้ค้าปลีก	0.58	1.97
11. กำไรของผู้ค้าปลีก (13) - [(9)+(10)]	4.34	14.77
12. ส่วนเหลือการตลาด (10) + (11)	4.92	16.75
13. ราคาเฉลี่ยที่ผู้ค้าปลีกได้รับจากผู้บริโภค	29.38	100.00

ที่มา : จากการสำรวจ

ทั้งนี้ จากการวิเคราะห์ส่วนเหลือการตลาด พบว่า ผู้ที่มีส่วนเหลือการตลาดมากที่สุด เมื่อเปรียบเทียบกับราคาจากผู้บริโภคจ่าย คือ ตลาดค้าส่ง มีส่วนเหลือการตลาด เท่ากับ 5.54 บาทต่อกิโลกรัมฝักสด คิดเป็นร้อยละ 18.86 ของราคาจากผู้บริโภคจ่าย รองลงมาได้แก่ ผู้รวบรวม และผู้ค้าปลีก มีส่วนเหลือการตลาด เท่ากับกิโลกรัมละ 4.95 บาทและ 4.92 บาท คิดเป็นร้อยละ 16.85 และร้อยละ 16.75 ของราคาจากผู้บริโภคจ่าย ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาเส้นทางการจำหน่ายผลผลิตกระเจียบเขียวจากเกษตรกรไปจนถึงมือผู้บริโภค พบว่า ผู้ที่กำไรสุทธิมากที่สุดคือ ตลาดค้าส่ง มีกำไรสุทธิ เท่ากับ 4.57 บาทต่อกิโลกรัมฝักสด รองลงมาได้แก่ ผู้รวบรวม มีกำไรสุทธิ เท่ากับ 4.38 บาทต่อกิโลกรัมฝักสด และผู้ค้าปลีก มีกำไรสุทธิ เท่ากับ 4.34 บาทต่อกิโลกรัมฝักสด อย่างไรก็ตาม เมื่อเปรียบเทียบกำไรสุทธิกับต้นทุนรวมทั้งหมด (ต้นทุนรับซื้อรวมกับค่าใช้จ่ายการตลาด) พบว่า ผู้ที่มีกำไรสุทธิเมื่อเปรียบเทียบกับต้นทุนรวมทั้งหมดมากที่สุด คือ ผู้รวบรวม คิดเป็นร้อยละ 30.12 ของต้นทุนรวมทั้งหมด รองลงมาได้แก่ ตลาดค้าส่ง คิดเป็นร้อยละ 22.98 ของต้นทุนรวมทั้งหมด และผู้ค้าปลีก คิดเป็นร้อยละ 17.33 ของต้นทุนรวมทั้งหมด (ดังแสดงในตารางที่ 4.3)

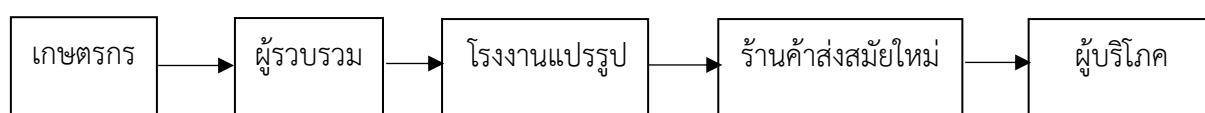
ตารางที่ 4.3 กำไรสุทธิ ค่าใช้จ่ายการตลาดและร้อยละของกำไรสุทธิเมื่อเปรียบเทียบกับต้นทุน การตลาดของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกระเจียบเขียวฝักสด

หน่วย : บาทต่อกิโลกรัมฝักสด

ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง	ราคาที่ได้รับ	ต้นทุนที่รับซื้อ	ค่าใช้จ่ายการตลาด	ต้นทุนรวม	กำไรสุทธิ	กำไรสุทธิต่อต้นทุนรวม (ร้อยละ)	ส่วนเหลือการตลาด
1. ผู้รวบรวม	18.92	13.97	0.57	14.54	4.38	30.12	4.95
2. ตลาดค้าส่ง	24.46	18.92	0.97	19.89	4.57	22.98	5.54
3. ผู้ค้าปลีก	29.38	24.46	0.58	25.04	4.34	17.33	4.92

ที่มา : จากการสำรวจ

2) ส่วนเหลือการตลาดกระเจียบเขียวฝักสดแช่เย็น เริ่มจากเกษตรกรจำหน่ายผลผลิตให้กับผู้รวบรวม ผ่านโรงงานแปรรูป ขายต่อให้ร้านค้าส่งสมัยใหม่ กระจายสู่ผู้บริโภค

(1) เกษตรกร ได้รับราคาจำหน่ายกระเจียบเขียวฝักสดเฉลี่ยกิโลกรัมละ 13.97 บาท คิดเป็นร้อยละ 35.37 ของราคาของผู้บริโภคจ่าย

(2) ผู้รวบรวม มีส่วนเหลือการตลาดจากการจำหน่ายกระเจียบเขียวให้แก่โรงงานแปรรูปเท่ากับ 5.99 บาทต่อกิโลกรัมฝักสด คิดเป็นร้อยละ 15.16 ของราคาของผู้บริโภคจ่าย โดยได้รับราคาจำหน่ายกระเจียบเขียวจากโรงงานแปรรูป เท่ากับ 19.96 บาทต่อกิโลกรัมฝักสด คิดเป็นร้อยละ 50.53 ของราคาของผู้บริโภคจ่าย มีค่าใช้จ่ายทางการตลาดเท่ากับ 0.57 บาทต่อกิโลกรัมฝักสด คิดเป็นร้อยละ 1.44 ของราคาของผู้บริโภคจ่าย โดยค่าใช้จ่ายทางการตลาดที่มีค่าใช้จ่ายมากที่สุด คือ ค่าแรงงาน คิดเป็นร้อยละ 0.86 ของราคาของผู้บริโภคจ่าย และมีกำไรสุทธิ เท่ากับ 5.42 บาทต่อกิโลกรัมฝักสด คิดเป็นร้อยละ 13.72 ของราคาของผู้บริโภคจ่าย

(3) โรงงานแปรรูป มีส่วนเหลือการตลาดจากการจำหน่ายกระเจียบเขียวให้แก่ร้านค้าส่งสมัยใหม่เท่ากับ 8.64 บาทต่อกิโลกรัมฝักสด คิดเป็นร้อยละ 21.87 ของราคาของผู้บริโภคจ่าย โดยได้รับราคาจำหน่ายกระเจียบเขียวจากร้านค้าส่งสมัยใหม่ เท่ากับ 28.60 บาทต่อกิโลกรัมฝักสด คิดเป็นร้อยละ 72.41 ของราคาของผู้บริโภคจ่าย มีค่าใช้จ่ายทางการตลาด เท่ากับ 3.28 บาทต่อกิโลกรัมฝักสด คิดเป็นร้อยละ 8.30 ของราคาของผู้บริโภคจ่าย โดยค่าใช้จ่ายทางการตลาดที่มีค่าใช้จ่ายมากที่สุด คือ ค่าวัสดุและบรรจุภัณฑ์ คิดเป็นร้อยละ 5.16 ของราคาของผู้บริโภคจ่าย และมีกำไรสุทธิ 5.36 บาทต่อกิโลกรัมฝักสด คิดเป็นร้อยละ 13.57 ของราคาของผู้บริโภคจ่าย

(4) ร้านค้าส่งสมัยใหม่ มีส่วนเหลือการตลาดจากการจำหน่ายกระเจียบเขียวให้แก่ผู้บริโภคเท่ากับ 10.90 บาทต่อกิโลกรัมฝักสด คิดเป็นร้อยละ 27.59 ของราคาของผู้บริโภคจ่าย โดยได้รับราคาจำหน่ายกระเจียบเขียวจากผู้บริโภค เท่ากับ 39.50 บาทต่อกิโลกรัมฝักสด มีค่าใช้จ่ายทางการตลาด เท่ากับ 5.24 บาท

ต่อกิโกรัมฝักสด คิดเป็นร้อยละ 13.27 ของราคาของผู้บริโภคจ่าย โดยค่าใช้จ่ายทางการตลาดที่มีค่าใช้จ่ายมากที่สุด คือ ค่าจ้างแรงงาน คิดเป็นร้อยละ 8.20 ของราคาของผู้บริโภคจ่าย และมีกำไรสุทธิ 5.66 บาทต่อกิโกรัมฝักสด คิดเป็นร้อยละ 14.33 ของราคาของผู้บริโภคจ่าย ดังแสดงในตารางที่ 4.4

ตารางที่ 4.4 ส่วนเหลือมทางการตลาดกระเจี๊ยบเขียวฝักสดแช่เย็น กรณี: ร้านค้าส่งสมัยใหม่ ปี 2567

หน่วย : บาทต่อกิโกรัมฝักสด

รายการ	จำนวนเงิน	ร้อยละ
1. ราคาเฉลี่ยที่เกษตรกรได้รับจากผู้รวบรวม	13.97	35.37
- ค่าแรงงาน	0.34	0.86
- ค่าขนส่ง	0.13	0.33
- ค่าวัสดุและบรรจุภัณฑ์	0.06	0.15
- ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานและค่าใช้จ่ายอื่น ๆ	0.04	0.10
2. รวมค่าใช้จ่ายทางการตลาดของผู้รวบรวม	0.57	1.44
3. กำไรของผู้รวบรวม (5) - [(1)+(2)]	5.42	13.72
4. ส่วนเหลือมการตลาด (2)+(3)	5.99	15.16
5. ราคาเฉลี่ยที่ผู้รวบรวมได้รับจากโรงงานแปรรูป	19.96	50.53
- ค่าแรงงาน	0.53	1.34
- ค่าขนส่ง	0.33	0.84
- ค่าวัสดุและบรรจุภัณฑ์	2.04	5.16
- ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานและค่าใช้จ่ายอื่น ๆ	0.38	0.96
6. รวมค่าใช้จ่ายทางการตลาดของโรงงานแปรรูป	3.28	8.30
7. กำไรของโรงงานแปรรูป (9) - [(5)+(6)]	5.36	13.57
8. ส่วนเหลือมการตลาด (6)+(7)	8.64	21.87
9. ราคาเฉลี่ยที่โรงงานแปรรูปได้รับจากร้านค้าส่งสมัยใหม่	28.60	72.41
- ค่าแรงงาน	3.24	8.20
- ค่าขนส่ง	0.47	1.19
- ค่าความเสียหายของสินค้า	1.13	2.86
- ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานและค่าใช้จ่ายอื่น ๆ	0.40	1.01
10. รวมค่าใช้จ่ายทางการตลาดของร้านค้าส่งสมัยใหม่	5.24	13.27
11. กำไรของร้านค้าส่งสมัยใหม่ (13) - [(9)+(10)]	5.66	14.33
12. ส่วนเหลือมการตลาด (10)+(11)	10.90	27.59
13. ราคาเฉลี่ยที่ร้านค้าส่งสมัยใหม่ ได้รับจากผู้บริโภค	39.50	100.00

ที่มา : จากการสำรวจ

ทั้งนี้ จากการวิเคราะห์ส่วนเหลือมการตลาด พบว่า ผู้ที่มีส่วนเหลือมการตลาดมากที่สุด เมื่อเปรียบเทียบกับราคาของผู้บริโภคจ่าย คือ ร้านค้าส่งสมัยใหม่ มีส่วนเหลือมการตลาด เท่ากับ 10.90 บาทต่อกิโกรัมฝักสด คิดเป็นร้อยละ 27.59 ของราคาของผู้บริโภคจ่าย รองลงมาได้แก่ โรงงานแปรรูปมีส่วนเหลือม

การตลาด เท่ากับ 8.64 บาทต่อกิโลกรัมฝักสด คิดเป็นร้อยละ 21.87 ของราคาของผู้บริโภคจ่าย และผู้รวบรวมมีส่วนเหลือการตลาด เท่ากับ 5.99 บาทต่อกิโลกรัมฝักสด คิดเป็นร้อยละ 15.16 ของราคาของผู้บริโภคจ่าย

เมื่อพิจารณาเส้นทางการจำหน่ายผลผลิตกระเจี๊ยบเขียวจากเกษตรกรไปจนถึงมือผู้บริโภค พบว่าผู้ที่กำไรสุทธิมากที่สุดคือ ร้านค้าส่งสมัยใหม่ มีกำไรสุทธิเท่ากับ 5.66 บาทต่อกิโลกรัมฝักสด รองลงมาได้แก่ผู้รวบรวม มีกำไรสุทธิเท่ากับ 5.42 บาทต่อกิโลกรัมฝักสด และโรงงานแปรรูป มีกำไรสุทธิเท่ากับ 5.36 บาทต่อกิโลกรัมฝักสด และเมื่อเปรียบเทียบกำไรสุทธิกับต้นทุนรวมทั้งหมด (ต้นทุนรับซื้อรวมกับค่าใช้จ่ายการตลาด) พบว่า ผู้ที่มีกำไรสุทธิเมื่อเปรียบเทียบกับต้นทุนรวมทั้งหมดมากที่สุด คือ ผู้รวบรวม คิดเป็นร้อยละ 37.28 รองลงมาได้แก่ โรงงานแปรรูป คิดเป็นร้อยละ 23.06 ของต้นทุนรวมทั้งหมด และร้านค้าส่งสมัยใหม่ คิดเป็นร้อยละ 16.73 ของต้นทุนรวมทั้งหมด ดังแสดงในตารางที่ 4.5

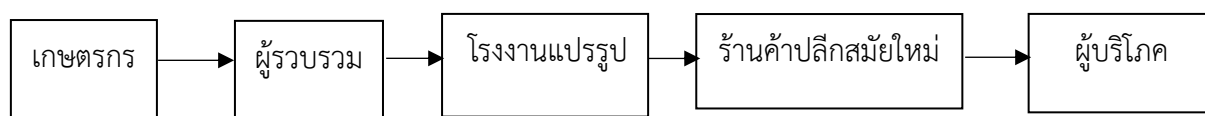
ตารางที่ 4.5 กำไรสุทธิ ค่าใช้จ่ายการตลาดและร้อยละของกำไรสุทธิเมื่อเปรียบเทียบกับต้นทุนการตลาดของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกระเจี๊ยบเขียวฝักสดแช่เย็น กรณี: ร้านค้าส่งสมัยใหม่

หน่วย : บาทต่อกิโลกรัมฝักสด

ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง	ราคาที่ได้รับ	ต้นทุนที่รับซื้อ	ค่าใช้จ่ายการตลาด	ต้นทุนรวม	กำไรสุทธิ	กำไรสุทธิต่อต้นทุนรวม (ร้อยละ)	ส่วนเหลือการตลาด
1.ผู้รวบรวม	19.96	13.97	0.57	14.54	5.42	37.28	5.99
2.โรงงานแปรรูป	28.60	19.96	3.28	23.24	5.36	23.06	8.64
3.ร้านค้าส่งสมัยใหม่	39.50	28.60	5.24	33.84	5.66	16.73	10.90

ที่มา : จากการสำรวจ

3) ส่วนเหลือการตลาดกระเจี๊ยบเขียวฝักสดแช่เย็น เริ่มจากเกษตรกรจำหน่ายผลผลิตให้กับผู้รวบรวม ผ่านโรงงานแปรรูป ขายเป็นร้านค้าปลีกสมัยใหม่ กระจายสู่ผู้บริโภค

(1) เกษตรกร ได้รับราคาจำหน่ายกระเจี๊ยบเขียวฝักสดเฉลี่ยกิโลกรัมละ 13.97 บาท คิดเป็นร้อยละ 28.08 ของราคาของผู้บริโภคจ่าย

(2) ผู้รวบรวม มีส่วนเหลือการตลาดจากการจำหน่ายกระเจี๊ยบเขียวให้แก่โรงงานแปรรูป เท่ากับ 5.99 บาทต่อกิโลกรัมฝักสด คิดเป็นร้อยละ 12.04 ของราคาของผู้บริโภคจ่าย โดยได้รับราคาจำหน่ายกระเจี๊ยบเขียวจากโรงงานแปรรูป เท่ากับ 19.96 บาทต่อกิโลกรัมฝักสด คิดเป็นร้อยละ 40.12 ของราคาของผู้บริโภคจ่าย มีค่าใช้จ่ายทางการตลาดเท่ากับ 0.57 บาทต่อกิโลกรัมฝักสด คิดเป็นร้อยละ 1.15 ของราคาของผู้บริโภคจ่าย โดยค่าใช้จ่ายทางการตลาดที่มีค่าใช้จ่ายมากที่สุด คือ ค่าแรงงาน คิดเป็นร้อยละ 0.68 ของราคา

ที่ผู้บริโภคนำไปใช้ และมีกำไรสุทธิ เท่ากับ 5.42 บาทต่อกิโลกรัมฝักสด คิดเป็นร้อยละ 10.89 ของราคาของผู้บริโภคนำไปใช้

(3) โรงงานแปรรูป มีส่วนเหลือจากการตลาดจากการจำหน่ายกระเจี๊ยบเขียวให้แก่ร้านค้าปลีกสมัยใหม่ เท่ากับ 8.64 บาทต่อกิโลกรัมฝักสด คิดเป็นร้อยละ 17.37 ของราคาของผู้บริโภคนำไปใช้ โดยได้รับราคาจำหน่ายกระเจี๊ยบเขียวจากร้านค้าปลีกสมัยใหม่ เท่ากับ 28.60 บาทต่อกิโลกรัมฝักสด คิดเป็นร้อยละ 57.49 ของราคาของผู้บริโภคนำไปใช้ มีค่าใช้จ่ายทางการตลาด เท่ากับ 3.28 บาทต่อกิโลกรัมฝักสด คิดเป็นร้อยละ 6.59 ของราคาของผู้บริโภคนำไปใช้ โดยค่าใช้จ่ายทางการตลาดที่มีค่าใช้จ่ายมากที่สุด คือ ค่าวัสดุและบรรจุภัณฑ์ คิดเป็นร้อยละ 4.10 ของราคาของผู้บริโภคนำไปใช้ และมีกำไรสุทธิ 5.36 บาทต่อกิโลกรัมฝักสด คิดเป็นร้อยละ 10.77 ของราคาของผู้บริโภคนำไปใช้

(4) ร้านค้าปลีกสมัยใหม่ มีส่วนเหลือจากการตลาดจากการจำหน่ายกระเจี๊ยบเขียวให้แก่ผู้บริโภค เท่ากับ 21.15 บาทต่อกิโลกรัมฝักสด คิดเป็นร้อยละ 42.51 ของราคาของผู้บริโภคนำไปใช้ โดยได้รับราคาจำหน่ายกระเจี๊ยบเขียวจากผู้บริโภค เท่ากับ 49.75 บาทต่อกิโลกรัมฝักสด คิดเป็นร้อยละ 100 ของราคาของผู้บริโภคนำไปใช้ มีค่าใช้จ่ายทางการตลาด เท่ากับ 5.61 บาทต่อกิโลกรัมฝักสด คิดเป็นร้อยละ 11.28 ของราคาของผู้บริโภคนำไปใช้ โดยค่าใช้จ่ายทางการตลาดที่มีค่าใช้จ่ายมากที่สุด คือ ค่าจ้างแรงงาน คิดเป็นร้อยละ 6.65 ของราคาของผู้บริโภคนำไปใช้ และมีกำไรสุทธิ 15.54 บาทต่อกิโลกรัมฝักสด คิดเป็นร้อยละ 31.24 ของราคาของผู้บริโภคนำไปใช้ ดังแสดงในตารางที่ 4.6

ตารางที่ 4.6 ส่วนเหลือทางการตลาดกระเจี๊ยบเขียวฝักสดแช่เย็น กรณี: ร้านค้าปลีกสมัยใหม่ ปี 2567

หน่วย : บาทต่อกิโลกรัมฝักสด

รายการ	จำนวนเงิน	ร้อยละ
1. ราคาเฉลี่ยที่เกษตรกรได้รับจากผู้รวบรวม	13.97	28.08
- ค่าแรงงาน	0.34	0.68
- ค่าขนส่ง	0.13	0.26
- ค่าวัสดุและบรรจุภัณฑ์	0.06	0.12
- ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานและค่าใช้จ่ายอื่น ๆ	0.04	0.08
2. รวมค่าใช้จ่ายทางการตลาดของผู้รวบรวม	0.57	1.15
3. กำไรของผู้รวบรวม (5) - [(1)+(2)]	5.42	10.89
4. ส่วนเหลือจากการตลาด (2)+(3)	5.99	12.04
5. ราคาเฉลี่ยที่ผู้รวบรวมได้รับจากโรงงานแปรรูป	19.96	40.12
- ค่าแรงงาน	0.53	1.07
- ค่าขนส่ง	0.33	0.66
- ค่าวัสดุและบรรจุภัณฑ์	2.04	4.10
- ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานและค่าใช้จ่ายอื่น ๆ	0.38	0.76
6. รวมค่าใช้จ่ายทางการตลาดของโรงงานแปรรูป	3.28	6.59
7. กำไรของโรงงานแปรรูป (9) - [(5)+(6)]	5.36	10.77
8. ส่วนเหลือจากการตลาด (6)+(7)	8.64	17.37
9. ราคาเฉลี่ยที่โรงงานแปรรูปได้รับจากร้านค้าปลีกสมัยใหม่	28.60	57.49

ตารางที่ 4.6 (ต่อ)

หน่วย : บาทต่อกิโลกรัมฝักสด

รายการ	จำนวนเงิน	ร้อยละ
- ค่าแรงงาน	3.31	6.65
- ค่าขนส่ง	0.52	1.05
- ค่าความเสียหายของสินค้า	1.27	2.55
- ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานและค่าใช้จ่ายอื่น ๆ	0.51	1.03
10. รวมค่าใช้จ่ายทางการตลาดของร้านค้าปลีกสมัยใหม่	5.61	11.28
11. กำไรของร้านค้าปลีกสมัยใหม่ (13) - [(9)+(10)]	15.54	31.24
12. ส่วนเหลือจากการตลาด (10)+(11)	21.15	42.51
13. ราคาเฉลี่ยที่ร้านค้าปลีกสมัยใหม่ ได้รับจากผู้บริโภค	49.75	100.00

ที่มา : จากการสำรวจ

ทั้งนี้ จากการวิเคราะห์ส่วนเหลือจากการตลาด พบว่า ผู้ที่มีส่วนเหลือจากการตลาดมากที่สุด เมื่อเปรียบเทียบกับราคาจากผู้บริโภคจ่าย คือ ร้านค้าปลีกสมัยใหม่ มีส่วนเหลือจากการตลาด เท่ากับ 21.15 บาทต่อกิโลกรัมฝักสด คิดเป็นร้อยละ 42.51 ของราคาจากผู้บริโภคจ่าย รองลงมาได้แก่ โรงงานแปรรูปมีส่วนเหลือจากการตลาด เท่ากับ 8.64 บาทต่อกิโลกรัมฝักสด คิดเป็นร้อยละ 17.37 ของราคาจากผู้บริโภคจ่าย และผู้รวบรวมมีส่วนเหลือจากการตลาด เท่ากับ 5.99 บาทต่อกิโลกรัมฝักสด คิดเป็นร้อยละ 12.04 ของราคาจากผู้บริโภคจ่าย

เมื่อพิจารณาเส้นทางการจำหน่ายผลผลิตกระเจียบเขียวจากเกษตรกรไปจนถึงมือผู้บริโภค พบว่า ผู้ที่กำไรสุทธิมากที่สุดคือ ร้านค้าปลีกสมัยใหม่ มีกำไรสุทธิเท่ากับ 15.54 บาทต่อกิโลกรัมฝักสด รองลงมาได้แก่ ผู้รวบรวม มีกำไรสุทธิเท่ากับ 5.42 บาทต่อกิโลกรัมฝักสด และโรงงานแปรรูป มีกำไรสุทธิเท่ากับ 5.36 บาทต่อกิโลกรัมฝักสด และเมื่อเปรียบเทียบกับกำไรสุทธิกับต้นทุนรวมทั้งหมด (ต้นทุนรับซื้อรวมกับค่าใช้จ่ายการตลาด) พบว่า ผู้ที่มีกำไรสุทธิเมื่อเปรียบเทียบกับต้นทุนรวมทั้งหมดมากที่สุด คือ ร้านค้าปลีกสมัยใหม่ คิดเป็นร้อยละ 45.55 รองลงมาได้แก่ ผู้รวบรวม คิดเป็นร้อยละ 37.28 ของต้นทุนรวมทั้งหมด และโรงงานแปรรูป คิดเป็นร้อยละ 23.06 ของต้นทุนรวมทั้งหมด ดังแสดงในตารางที่ 4.7

ตารางที่ 4.7 กำไรสุทธิ ค่าใช้จ่ายการตลาดและร้อยละของกำไรสุทธิเมื่อเปรียบเทียบกับต้นทุนการตลาดของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกระเจียบเขียวผักสดแช่เย็น กรณี: ร้านค้าปลีกสมัยใหม่

หน่วย : บาทต่อกิโลกรัมผักสด

ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง	ราคาที่ได้รับ	ต้นทุนที่รับซื้อ	ค่าใช้จ่ายการตลาด	ต้นทุนรวม	กำไรสุทธิ	กำไรสุทธิต่อต้นทุนรวม (ร้อยละ)	ส่วนเหลือการตลาด
1.ผู้รวบรวม	19.96	13.97	0.57	14.54	5.42	37.28	5.99
2.โรงงานแปรรูป	28.60	19.96	3.28	23.24	5.36	23.06	8.64
3.ร้านค้าปลีกสมัยใหม่	49.75	28.60	5.61	34.21	15.54	45.55	21.15

ที่มา : จากการสำรวจ

4) ส่วนเหลือการตลาดกระเจียบเขียวหั่นเฉียง/หั่นท่อน เริ่มจากเกษตรกรจำหน่ายผลผลิตให้กับผู้รวบรวม ผ่านโรงงานแปรรูป ขายต่อให้ร้านค้าปลีกสมัยใหม่ กระจายสู่ผู้บริโภค

(1) เกษตรกร ได้รับราคาจำหน่ายกระเจียบเขียวผักสดเฉลี่ยกิโลกรัมละ 13.97 บาท คิดเป็นร้อยละ 27.90 ของราคาผู้บริโภคจ่าย

(2) ผู้รวบรวม มีส่วนเหลือการตลาดจากการจำหน่ายกระเจียบเขียวให้แก่โรงงานแปรรูป เท่ากับ 5.99 บาทต่อกิโลกรัมผักสด คิดเป็นร้อยละ 11.96 ของราคาผู้บริโภคจ่าย โดยได้รับราคาจำหน่ายกระเจียบเขียวจากโรงงานแปรรูป เท่ากับ 19.96 บาทต่อกิโลกรัมผักสด คิดเป็นร้อยละ 39.86 ของราคาผู้บริโภคจ่าย มีค่าใช้จ่ายทางการตลาดเท่ากับ 0.57 บาทต่อกิโลกรัมผักสด คิดเป็นร้อยละ 1.14 ของราคาผู้บริโภคจ่าย โดยค่าใช้จ่ายทางการตลาดที่มีค่าใช้จ่ายมากที่สุด คือ ค่าแรงงาน คิดเป็นร้อยละ 0.68 ของราคาผู้บริโภคจ่าย และมีกำไรสุทธิ เท่ากับ 5.42 บาทต่อกิโลกรัมผักสด คิดเป็นร้อยละ 10.82 ของราคาผู้บริโภคจ่าย

(3) โรงงานแปรรูป มีส่วนเหลือการตลาดจากการจำหน่ายกระเจียบเขียวให้แก่ร้านค้าปลีกสมัยใหม่ เท่ากับ 10.43 บาทต่อกิโลกรัมผักสด คิดเป็นร้อยละ 20.83 ของราคาผู้บริโภคจ่าย โดยได้รับราคาจำหน่ายกระเจียบเขียวจากร้านค้าปลีกสมัยใหม่ เท่ากับ 30.39 บาทต่อกิโลกรัมผักสด คิดเป็นร้อยละ 60.68 ของราคาผู้บริโภคจ่าย มีค่าใช้จ่ายทางการตลาด เท่ากับ 4.03 บาทต่อกิโลกรัมผักสด คิดเป็นร้อยละ 8.05 ของราคาผู้บริโภคจ่าย โดยค่าใช้จ่ายทางการตลาดที่มีค่าใช้จ่ายมากที่สุด คือ ค่าวัสดุและบรรจุภัณฑ์ คิดเป็นร้อยละ 4.87 ของราคาผู้บริโภคจ่าย และมีกำไรสุทธิ 6.40 บาทต่อกิโลกรัมผักสด คิดเป็นร้อยละ 12.78 ของราคาผู้บริโภคจ่าย

(4) ร้านค้าส่งสมัยใหม่ มีส่วนเหลือจากการตลาดจากการจำหน่ายกระเจี๊ยบเขียวให้แก่ผู้บริโภค เท่ากับ 19.69 บาทต่อกิโลกรัมฝักสด คิดเป็นร้อยละ 39.32 ของราคาของผู้บริโภคจ่าย โดยได้รับราคาจำหน่ายกระเจี๊ยบเขียวจากผู้บริโภค เท่ากับ 50.08 บาทต่อกิโลกรัมฝักสด มีค่าใช้จ่ายทางการตลาด เท่ากับ 5.57 บาทต่อกิโลกรัมฝักสด คิดเป็นร้อยละ 11.12 ของราคาของผู้บริโภคจ่าย โดยค่าใช้จ่ายทางการตลาดที่มีค่าใช้จ่ายมากที่สุด คือ ค่าจ้างแรงงาน คิดเป็นร้อยละ 6.49 ของราคาของผู้บริโภคจ่าย และมีกำไรสุทธิ 14.12 บาทต่อกิโลกรัมฝักสด คิดเป็นร้อยละ 28.19 ของราคาของผู้บริโภคจ่าย ดังแสดงในตารางที่ 4.8

ตารางที่ 4.8 ส่วนเหลือทางการตลาดกระเจี๊ยบเขียวหั่นเฉียง/หั่นท่อน กรณี: ร้านค้าส่งสมัยใหม่ ปี 2567

หน่วย : บาทต่อกิโลกรัมฝักสด

รายการ	จำนวนเงิน	ร้อยละ
1. ราคาเฉลี่ยที่เกษตรกรได้รับจากผู้รวบรวม	13.97	27.90
- ค่าแรงงาน	0.34	0.68
- ค่าขนส่ง	0.13	0.26
- ค่าวัสดุและบรรจุภัณฑ์	0.06	0.12
- ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานและค่าใช้จ่ายอื่น ๆ	0.04	0.08
2. รวมค่าใช้จ่ายทางการตลาดของผู้รวบรวม	0.57	1.14
3. กำไรของผู้รวบรวม (5) - [(1)+(2)]	5.42	10.82
4. ส่วนเหลือการตลาด (2)+(3)	5.99	11.96
5. ราคาเฉลี่ยที่ผู้รวบรวมได้รับจากโรงงานแปรรูป	19.96	39.86
- ค่าแรงงาน	0.53	1.06
- ค่าแปรสภาพกระเจี๊ยบเขียว	0.35	0.70
- ค่าขนส่ง	0.33	0.66
- ค่าวัสดุและบรรจุภัณฑ์	2.44	4.87
- ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานและค่าใช้จ่ายอื่น ๆ	0.38	0.76
6. รวมค่าใช้จ่ายทางการตลาดของโรงงานแปรรูป	4.03	8.05
7. กำไรของโรงงานแปรรูป (9) - [(5)+(6)]	6.40	12.78
8. ส่วนเหลือการตลาด (6)+(7)	10.43	20.83
9. ราคาเฉลี่ยที่โรงงานแปรรูปได้รับจากร้านค้าส่งสมัยใหม่^{1/}	30.39	60.68
- ค่าแรงงาน	3.25	6.49
- ค่าขนส่ง	0.49	0.98
- ค่าความเสียหายของสินค้า	1.35	2.70
- ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานและค่าใช้จ่ายอื่น ๆ	0.48	0.96
10. รวมค่าใช้จ่ายทางการตลาดของร้านค้าส่งสมัยใหม่	5.57	11.12

ตารางที่ 4.8 (ต่อ)

หน่วย : บาทต่อกิโลกรัมฝักสด

รายการ	จำนวนเงิน	ร้อยละ
11. กำไรของร้านค้าส่งสมัยใหม่ (13) - [(9)+(10)]	14.12	28.19
12. ส่วนเหลือจากการตลาด (10)+(11)	19.69	39.32
13. ราคาเฉลี่ยที่ร้านค้าส่งสมัยใหม่ ได้รับจากผู้บริโภค ^{2/}	50.08	100.00

หมายเหตุ : กระเจี๊ยบเขียวฝักสด 1 กก. แปรสภาพเป็นกระเจี๊ยบเขียวหั่นเฉียง/หั่นท่อนได้ 0.791 กก.

^{1/} คือ ราคาเฉลี่ยกระเจี๊ยบเขียวหั่นเฉียง/หั่นท่อนที่โรงงานแปรรูปได้รับจากร้านค้าส่งสมัยใหม่ = 1 กก. ราคา 38.42 บาท เมื่อทอนเป็นราคากระเจี๊ยบเขียวฝักสด เฉลี่ยกิโลกรัมละ 30.39 บาท

^{2/} คือ ราคาเฉลี่ยกระเจี๊ยบเขียวหั่นเฉียง/หั่นท่อนที่ร้านค้าส่งสมัยใหม่ ได้รับจากผู้บริโภค = 1 กก. ราคา 63.31 บาท เมื่อทอนเป็นราคากระเจี๊ยบเขียวฝักสด เฉลี่ยกิโลกรัมละ 50.08 บาท

ที่มา : จากการสำรวจ

ทั้งนี้ จากการวิเคราะห์ส่วนเหลือจากการตลาด พบว่า ผู้ที่มีส่วนเหลือจากการตลาดมากที่สุด เมื่อเปรียบเทียบกับราคาที่ผู้บริโภคจ่าย คือ ร้านค้าส่งสมัยใหม่ มีส่วนเหลือจากการตลาด เท่ากับ 19.69 บาทต่อกิโลกรัมฝักสด คิดเป็นร้อยละ 39.32 ของราคาจากผู้บริโภคจ่าย รองลงมาได้แก่ โรงงานแปรรูปมีส่วนเหลือจากการตลาด เท่ากับ 10.43 บาทต่อกิโลกรัมฝักสด คิดเป็นร้อยละ 20.83 ของราคาจากผู้บริโภคจ่าย และผู้รวบรวมมีส่วนเหลือจากการตลาด เท่ากับ 5.99 บาทต่อกิโลกรัมฝักสด คิดเป็นร้อยละ 11.96 ของราคาจากผู้บริโภคจ่าย

เมื่อพิจารณาเส้นทางการจำหน่ายผลผลิตกระเจี๊ยบเขียวจากเกษตรกรไปจนถึงมือผู้บริโภค พบว่า ผู้ที่กำไรสุทธิมากที่สุดคือ ร้านค้าส่งสมัยใหม่ มีกำไรสุทธิเท่ากับ 14.12 บาทต่อกิโลกรัมฝักสด รองลงมาได้แก่ โรงงานแปรรูป มีกำไรสุทธิเท่ากับ 6.40 บาทต่อกิโลกรัมฝักสด และผู้รวบรวม มีกำไรสุทธิเท่ากับ 5.42 บาทต่อกิโลกรัมฝักสด และเมื่อเปรียบเทียบกำไรสุทธิกับต้นทุนรวมทั้งหมด (ต้นทุนรับซื้อรวมกับค่าใช้จ่ายการตลาด) พบว่า ผู้ที่มีกำไรสุทธิเมื่อเปรียบเทียบกับต้นทุนรวมทั้งหมดมากที่สุด คือ ร้านค้าส่งสมัยใหม่ คิดเป็นร้อยละ 39.27 รองลงมาได้แก่ ผู้รวบรวม คิดเป็นร้อยละ 37.28 ของต้นทุนรวมทั้งหมด และโรงงานแปรรูป คิดเป็นร้อยละ 26.68 ของต้นทุนรวมทั้งหมด ดังแสดงในตารางที่ 4.9

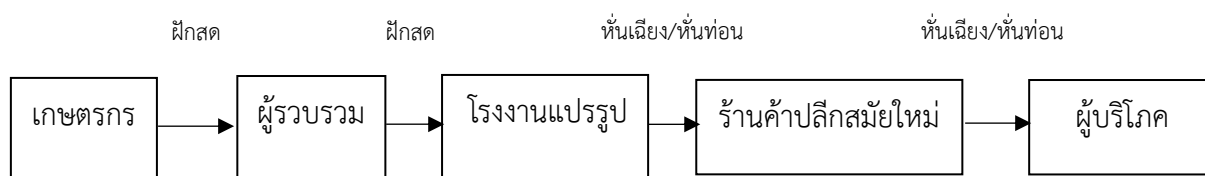
ตารางที่ 4.9 กำไรสุทธิ ค่าใช้จ่ายการตลาดและร้อยละของกำไรสุทธิเมื่อเปรียบเทียบกับต้นทุนการตลาดของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกระเจียบเขียวหั่นเฉียง/หั่นท่อน กรณี: ร้านค้าส่งสมัยใหม่

หน่วย : บาทต่อกิโลกรัมผักสด

ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง	ราคาที่ได้รับ	ต้นทุนที่รับซื้อ	ค่าใช้จ่ายการตลาด	ต้นทุนรวม	กำไรสุทธิ	กำไรสุทธิต่อต้นทุนรวม (ร้อยละ)	ส่วนเหลือการตลาด
1.ผู้รวบรวม	19.96	13.97	0.57	14.54	5.42	37.28	5.99
2.โรงงานแปรรูป	30.39	19.96	4.03	23.99	6.40	26.68	10.43
3.ร้านค้าส่งสมัยใหม่	50.08	30.39	5.57	35.96	14.12	39.27	19.69

ที่มา : จากการสำรวจ

5) ส่วนเหลือการตลาดกระเจียบเขียวหั่นเฉียง/หั่นท่อน เริ่มจากเกษตรกรจำหน่ายผลผลิตให้กับผู้รวบรวม ผ่านโรงงานแปรรูป ขายต่อให้ร้านค้าปลีกสมัยใหม่ กระจายสู่ผู้บริโภค

(1) เกษตรกร ได้รับราคาจำหน่ายกระเจียบเขียวผักสดเฉลี่ยกิโลกรัมละ 13.97 บาท คิดเป็นร้อยละ 23.27 ของราคาที่ผู้บริโภคจ่าย

(2) ผู้รวบรวม มีส่วนเหลือการตลาดจากการจำหน่ายกระเจียบเขียวให้แก่โรงงานแปรรูป เท่ากับ 5.99 บาทต่อกิโลกรัมผักสด คิดเป็นร้อยละ 9.98 ของราคาผู้บริโภคจ่าย โดยได้รับราคาจำหน่ายกระเจียบเขียวจากโรงงานแปรรูป เท่ากับ 19.96 บาทต่อกิโลกรัมผักสด คิดเป็นร้อยละ 33.24 ของราคาผู้บริโภคจ่าย มีค่าใช้จ่ายทางการตลาดเท่ากับ 0.57 บาทต่อกิโลกรัมผักสด คิดเป็นร้อยละ 0.95 ของราคาผู้บริโภคจ่าย โดยค่าใช้จ่ายทางการตลาดที่มีค่าใช้จ่ายมากที่สุด คือ ค่าแรงงาน คิดเป็นร้อยละ 0.57 ของราคาผู้บริโภคจ่าย และมีกำไรสุทธิ เท่ากับ 5.42 บาทต่อกิโลกรัมผักสด คิดเป็นร้อยละ 9.03 ของราคาผู้บริโภคจ่าย

(3) โรงงานแปรรูป มีส่วนเหลือการตลาดจากการจำหน่ายกระเจียบเขียวให้แก่ร้านค้าปลีกสมัยใหม่ เท่ากับ 10.43 บาทต่อกิโลกรัมผักสด คิดเป็นร้อยละ 17.37 ของราคาผู้บริโภคจ่าย โดยได้รับราคาจำหน่ายกระเจียบเขียวจากร้านค้าปลีกสมัยใหม่ เท่ากับ 30.39 บาทต่อกิโลกรัมผักสด คิดเป็นร้อยละ 50.62 ของราคาผู้บริโภคจ่าย มีค่าใช้จ่ายทางการตลาด เท่ากับ 4.03 บาทต่อกิโลกรัมผักสด คิดเป็นร้อยละ 6.71 ของราคาผู้บริโภคจ่าย โดยค่าใช้จ่ายทางการตลาดที่มีค่าใช้จ่ายมากที่สุด คือ ค่าวัสดุและบรรจุภัณฑ์ คิดเป็นร้อยละ 4.06 ของราคาผู้บริโภคจ่าย และมีกำไรสุทธิ 6.40 บาทต่อกิโลกรัมผักสด คิดเป็นร้อยละ 10.66 ของราคาผู้บริโภคจ่าย

(4) ร้านค้าปลีกสมัยใหม่ มีส่วนเหลือจากการตลาดจากการจำหน่ายกระเจี๊ยบเขียวให้แก่ผู้บริโภค เท่ากับ 29.65 บาทต่อกิโลกรัมฝกสด คิดเป็นร้อยละ 49.38 ของราคาของผู้บริโภคจ่าย โดยได้รับราคาจำหน่ายกระเจี๊ยบเขียวจากผู้บริโภค เท่ากับ 60.04 บาทต่อกิโลกรัมฝกสด คิดเป็นร้อยละ 100 ของราคาของผู้บริโภคจ่าย มีค่าใช้จ่ายทางการตลาด เท่ากับ 7.03 บาทต่อกิโลกรัมฝกสด คิดเป็นร้อยละ 11.71 ของราคาของผู้บริโภคจ่าย โดยค่าใช้จ่ายทางการตลาดที่มีค่าใช้จ่ายมากที่สุด คือ ค่าจ้างแรงงาน คิดเป็นร้อยละ 5.55 ของราคาของผู้บริโภคจ่าย และมีกำไรสุทธิ 22.62 บาทต่อกิโลกรัมฝกสด คิดเป็นร้อยละ 37.67 ของราคาของผู้บริโภคจ่าย ดังแสดงในตารางที่ 4.10

ตารางที่ 4.10 ส่วนเหลือทางการตลาดกระเจี๊ยบเขียวหั่นเฉียง/หั่นท่อน กรณี: ร้านค้าปลีกสมัยใหม่ ปี 2567

หน่วย : บาทต่อกิโลกรัมฝกสด

รายการ	จำนวนเงิน	ร้อยละ
1. ราคาเฉลี่ยที่เกษตรกรได้รับจากผู้รวบรวม	13.97	23.27
- ค่าแรงงาน	0.34	0.57
- ค่าขนส่ง	0.13	0.22
- ค่าวัสดุและบรรจุภัณฑ์	0.06	0.10
- ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานและค่าใช้จ่ายอื่น ๆ	0.04	0.07
2. รวมค่าใช้จ่ายทางการตลาดของผู้รวบรวม	0.57	0.95
3. กำไรของผู้รวบรวม (5) - [(1)+(2)]	5.42	9.03
4. ส่วนเหลือการตลาด (2)+(3)	5.99	9.98
5. ราคาเฉลี่ยที่ผู้รวบรวมได้รับจากโรงงานแปรรูป	19.96	33.24
- ค่าแรงงาน	0.53	0.88
- ค่าแปรรูปกระเจี๊ยบเขียว	0.35	0.58
- ค่าขนส่ง	0.33	0.55
- ค่าวัสดุและบรรจุภัณฑ์	2.44	4.06
- ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานและค่าใช้จ่ายอื่น ๆ	0.38	0.63
6. รวมค่าใช้จ่ายทางการตลาดของโรงงานแปรรูป	4.03	6.71
7. กำไรของโรงงานแปรรูป (9) - [(5)+(6)]	6.40	10.66
8. ส่วนเหลือการตลาด (6)+(7)	10.43	17.37
9. ราคาเฉลี่ยที่โรงงานแปรรูปได้รับจากร้านค้าส่งสมัยใหม่ ^{1/}	30.39	50.62
- ค่าแรงงาน	3.33	5.55
- ค่าขนส่ง	0.52	0.87
- ค่าความเสียหายของสินค้า	2.37	3.95
- ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานและค่าใช้จ่ายอื่น ๆ	0.81	1.35
10. รวมค่าใช้จ่ายทางการตลาดของร้านค้าปลีกสมัยใหม่	7.03	11.71

ตารางที่ 4.10 (ต่อ)

หน่วย : บาทต่อกิโลกรัมฝักสด

รายการ	จำนวนเงิน	ร้อยละ
11. กำไรของร้านค้าปลีกสมัยใหม่ (13) - [(9)+(10)]	22.62	37.67
12. ส่วนเหลือจากการตลาด (10)+(11)	29.65	49.38
13. ราคาเฉลี่ยที่ร้านค้าปลีกสมัยใหม่ ได้รับจากผู้บริโภค ^{2/}	60.04	100.00

หมายเหตุ : กระเจี๊ยบเขียวฝักสด 1 กก. แปรสภาพเป็นกระเจี๊ยบเขียวหั่นเฉียง/หั่นท่อนได้ 0.791 กก.

^{1/} คือ ราคาเฉลี่ยกระเจี๊ยบเขียวหั่นเฉียง/หั่นท่อนที่โรงงานแปรรูปได้รับจากร้านค้าส่งสมัยใหม่ = 1 กก. ราคา 38.42 บาท เมื่อทอนเป็นราคาระเจี๊ยบเขียวฝักสด เฉลี่ยกิโลกรัมละ 30.39 บาท

^{2/} คือ ราคาเฉลี่ยกระเจี๊ยบเขียวหั่นเฉียง/หั่นท่อนที่ร้านค้าปลีกสมัยใหม่ ได้รับจากผู้บริโภค = 1 กก. ราคา 75.90 บาท เมื่อทอนเป็นราคาระเจี๊ยบเขียวฝักสด เฉลี่ยกิโลกรัมละ 60.04 บาท

ที่มา : จากการสำรวจ

ทั้งนี้ จากการวิเคราะห์ส่วนเหลือจากการตลาด พบว่า ผู้ที่มีส่วนเหลือจากการตลาดมากที่สุด เมื่อเปรียบเทียบกับราคาที่ผู้บริโภคจ่าย คือ ร้านค้าปลีกสมัยใหม่ มีส่วนเหลือจากการตลาด เท่ากับ 29.65 บาทต่อกิโลกรัมฝักสด คิดเป็นร้อยละ 49.38 ของราคาจากผู้บริโภคจ่าย รองลงมาได้แก่ โรงงานแปรรูปมีส่วนเหลือจากการตลาด เท่ากับ 10.43 บาทต่อกิโลกรัมฝักสด คิดเป็นร้อยละ 17.37 ของราคาจากผู้บริโภคจ่าย และผู้รวบรวมมีส่วนเหลือจากการตลาด เท่ากับ 5.99 บาทต่อกิโลกรัมฝักสด คิดเป็นร้อยละ 9.98 ของราคาจากผู้บริโภคจ่าย

เมื่อพิจารณาเส้นทางการจำหน่ายผลผลิตกระเจี๊ยบเขียวจากเกษตรกรไปจนถึงมือผู้บริโภค พบว่า ผู้ที่กำไรสุทธิมากที่สุดคือ ร้านค้าปลีกสมัยใหม่ มีกำไรสุทธิเท่ากับ 22.62 บาทต่อกิโลกรัมฝักสด รองลงมาได้แก่ โรงงานแปรรูป มีกำไรสุทธิเท่ากับ 6.40 บาทต่อกิโลกรัมฝักสด และผู้รวบรวม มีกำไรสุทธิเท่ากับ 5.42 บาทต่อกิโลกรัมฝักสด และเมื่อเปรียบเทียบกับกำไรสุทธิกับต้นทุนรวมทั้งหมด (ต้นทุนรับซื้อรวมกับค่าใช้จ่ายการตลาด) พบว่า ผู้ที่มีกำไรสุทธิเมื่อเปรียบเทียบกับต้นทุนรวมทั้งหมดมากที่สุด คือ ร้านค้าปลีกสมัยใหม่ คิดเป็นร้อยละ 60.45 รองลงมาได้แก่ ผู้รวบรวม คิดเป็นร้อยละ 37.28 ของต้นทุนรวมทั้งหมด และโรงงานแปรรูป คิดเป็นร้อยละ 26.68 ของต้นทุนรวมทั้งหมด ดังแสดงในตารางที่ 4.11

ตารางที่ 4.11 กำไรสุทธิ ค่าใช้จ่ายการตลาดและร้อยละของกำไรสุทธิเมื่อเปรียบเทียบกับต้นทุนการตลาด
ของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกระเจียบเขียวหั่นเฉียง/หั่นท่อน กรณี: ร้านค้าปลีกสมัยใหม่

หน่วย : บาทต่อกิโลกรัมฝักสด

ผู้ที่มีส่วน เกี่ยวข้อง	ราคา ที่ได้รับ	ต้นทุน ที่รับซื้อ	ค่าใช้จ่าย การตลาด	ต้นทุนรวม	กำไรสุทธิ	กำไรสุทธิ ต่อต้นทุนรวม (ร้อยละ)	ส่วนเหลือ การตลาด
1.ผู้รวบรวม	19.96	13.97	0.57	14.54	5.42	37.28	5.99
2.โรงงานแปรรูป	30.39	19.96	4.03	23.99	6.40	26.68	10.43
3.ร้านค้าปลีก สมัยใหม่	60.04	30.39	7.03	37.42	22.62	60.45	29.65

ที่มา : จากการสำรวจ

บทที่ 5

สรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 สรุป

5.1.1 ต้นทุนการผลิตและผลตอบแทนของเกษตรกรผู้ปลูกกระเจี๊ยบเขียว

1) ต้นทุนการผลิตและผลตอบแทนของเกษตรกร

จากการศึกษาต้นทุนการผลิตกระเจี๊ยบเขียว ปีเพาะปลูก 2567 พบว่า ต้นทุนรวมต่อไร่ เท่ากับ 9,273.42 บาท แบ่งเป็นต้นทุนผันแปร (ค่าแรงงาน ค่าวัสดุ และค่าเสียโอกาสเงินลงทุน) เฉลี่ยไร่ละ 8,451.05 บาท และต้นทุนคงที่ (ค่าเช่าที่ดิน ค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์การเกษตร และค่าเสียโอกาสเงินลงทุนอุปกรณ์การเกษตร) เฉลี่ยไร่ละ 822.37 บาท หรือคิดเป็นร้อยละ 91.13 และร้อยละ 8.87 ของต้นทุนรวมทั้งหมด ทั้งนี้ เกษตรกรมีต้นทุนค่าวัสดุมากที่สุด คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 50.18 โดยจะเป็นค่าปุ๋ยร้อยละ 18.52 ของต้นทุนรวมทั้งหมด และค่าพันธุ์ร้อยละ 15.96 ของต้นทุนรวมทั้งหมด รองลงมาได้แก่ ค่าแรงงาน คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 39.44 ของต้นทุนรวมทั้งหมด เนื่องจากกระเจี๊ยบเขียวเป็นพืชที่ต้องเก็บเกี่ยวผลผลิตทุกวัน

ด้านผลตอบแทนการผลิตกระเจี๊ยบเขียว พบว่า เกษตรกรเก็บเกี่ยวผลผลิตกระเจี๊ยบเขียวได้เฉลี่ยไร่ละ 1,208.13 กิโลกรัม ราคาจำหน่าย ณ ไร่นา เฉลี่ยกิโลกรัมละ 13.97 บาท เกษตรกรมีรายได้เฉลี่ยต่อไร่ 16,877.58 บาท เมื่อหักต้นทุนการผลิตต่อไร่แล้ว พบว่า เกษตรกรมีกำไรเฉลี่ยไร่ละ 7,604.16 บาท โดยผลผลิตออกสู่ตลาดมากในช่วงเดือนมีนาคมถึงพฤษภาคม ซึ่งส่งผลให้เกษตรกรจำหน่ายผลผลิตได้ราคาต่ำกว่าช่วงเดือนอื่น ๆ

อย่างไรก็ตาม กระเจี๊ยบเขียวจัดเป็นพืชทางเลือกในพื้นที่ที่เกษตรกรนิยมปลูก เนื่องจากมีระยะเวลาปลูกสั้น ปลูกได้หลายช่วงเวลา และสามารถปลูกได้หลายครั้งต่อปี หรือปลูกเป็นพืชหมุนเวียนในแปลงเพื่อรอการปลูกพืชอื่นในฤดูถัดไป

5.1.2 วิธีการตลาด และส่วนเหลือจากการตลาดกระเจี๊ยบเขียว

1) วิธีการตลาด

(1) เกษตรกรผู้ปลูกกระเจี๊ยบเขียวในพื้นที่ภาคตะวันตก จากการศึกษ พบว่า เกษตรกรกลุ่มตัวอย่างจะขายผลผลิตทั้งหมดให้กับผู้รวบรวม โดยเกษตรกรจะขนส่งผลผลิตกระเจี๊ยบเขียวฝักสดทั้งหมดไปจำหน่ายให้กับผู้รวบรวม ณ สถานที่รับซื้อผลผลิตในพื้นที่ ซึ่งจะได้รับราคารวมผลผลิตวันต่อวันตามผู้รวบรวมกำหนด

(2) ผู้รวบรวม จะดำเนินการรับซื้อผลผลิตกระเจี๊ยบเขียวฝักสดของเกษตรกร ณ สถานที่รับซื้อผลผลิตในพื้นที่ หลังจากนั้นขนส่งผลผลิตทั้งหมดโดยใช้รถบรรทุก 4 ล้อ ผลผลิตร้อยละ 73.27 ส่งไปจำหน่ายยังโรงงานแปรรูปตามปริมาณที่โรงงานแปรรูป และผู้รวบรวมได้ทำการตกลงกันไว้ล่วงหน้า ซึ่งผู้รวบรวมจะได้รับราคาจำหน่ายผลผลิตตามที่ตกลงไว้ และร้อยละ 26.73 ผู้รวบรวมจะจำหน่ายผลผลิตกระเจี๊ยบเขียวฝักสดให้กับผู้ค้าส่ง/ปลีก (ตลาดขายส่ง/ปลีก) โดยจะได้รับราคาจำหน่ายผลผลิตตามราคาตลาดในช่วงเวลานั้น ๆ

(3) ตลาดค้าส่งในประเทศ เช่น ตลาดศรีเมือง ตลาดไท ตลาดสี่มุมเมือง รับซื้อผลผลิต

กระเจี๊ยบเขียวฝักสดจากผู้รวบรวมร้อยละ 26.73 เพื่อนำไปจำหน่ายต่อผู้ค้าปลีกในจังหวัด

(4) ผู้ค้าปลีกในจังหวัด ได้แก่แผงผักในตลาดสดทั่วไป คิดเป็นร้อยละ 26.73 เพื่อนำไปจำหน่ายให้กับผู้บริโภคในประเทศ

(5) โรงงานแปรรูป เมื่อผู้รวบรวมนำผลผลิตกระเจี๊ยบเขียวฝักสดมาจำหน่าย ณ โรงงานแปรรูปแล้ว โรงงานจะทำการสุ่มตรวจสอบผลผลิตที่จะรับซื้อให้เป็นไปตามมาตรฐานของโรงงาน และคัดผลผลิตเสียหายออก ซึ่งการรับซื้อในลักษณะการกำหนดราคาเดียวภายใต้คุณภาพรวม หลังจากนั้นโรงงานจะทำการแปรรูปผลผลิตกระเจี๊ยบเขียวฝักสดเป็นผลิตภัณฑ์ทันที ได้แก่ กระเจี๊ยบเขียวฝักสดแช่เย็น และกระเจี๊ยบเขียวฝักสดหั่นเฉียง/หั่นท่อน บรรจุถุง หลังจากนั้นจะส่งผลิตภัณฑ์กระเจี๊ยบเขียวแปรรูปไปยังร้านค้าปลีกสมัยใหม่ ภายในประเทศ ร้อยละ 10.85 และส่งจำหน่ายไปยังตลาดต่างประเทศร้อยละ 62.42

6) การค้าสมัยใหม่ (Modern Trade) จะมีการจำหน่ายผู้บริโภค 2 ทาง คือ ขายปลีกในรูปแบบใส่ถาดบรรจุ และขายส่งบรรจุถุง ผลิตภัณฑ์จะมี 2 รูปแบบ คือ กระเจี๊ยบเขียวฝักสดแช่เย็น และกระเจี๊ยบเขียวหั่นเฉียง/หั่นท่อน โดยกลุ่มขายปลีกคิดเป็นร้อยละ 3.80 และกลุ่มขายส่ง คิดเป็นร้อยละ 7.05

2) ส่วนเหลือจากการตลาดกระเจี๊ยบเขียว

(1) การวิเคราะห์ส่วนเหลือจากการตลาดกระเจี๊ยบเขียวฝักสด พบว่า ส่วนเหลือจากการตลาดของผู้รวบรวมเท่ากับ 4.95 บาทต่อกิโลกรัมฝักสด ส่วนเหลือจากการตลาดของตลาดค้าส่งเท่ากับ 5.54 บาท และส่วนเหลือจากการตลาดของผู้ค้าปลีกเท่ากับ 4.92 บาทต่อกิโลกรัมฝักสด แสดงให้เห็นว่าเงินที่ผู้บริโภคจ่ายในการซื้อจะตกไปถึงตลาดค้าส่งมากที่สุด รองลงมา คือ ผู้รวบรวม และผู้ค้าปลีก

(2) การวิเคราะห์ส่วนเหลือจากการตลาดกระเจี๊ยบเขียวฝักสดแช่เย็น กรณีร้านค้าส่งสมัยใหม่ พบว่า ส่วนเหลือจากการตลาดของผู้รวบรวมเท่ากับ 5.99 บาทต่อกิโลกรัมฝักสด ส่วนเหลือจากการตลาดของโรงงานแปรรูปเท่ากับ 8.64 บาทต่อกิโลกรัมฝักสด ส่วนเหลือจากการตลาดของร้านค้าส่งสมัยใหม่เท่ากับ 10.90 บาทต่อกิโลกรัมฝักสด แสดงให้เห็นว่าเงินที่ผู้บริโภคจ่ายในการซื้อกระเจี๊ยบเขียวฝักสดแช่เย็น กรณีร้านค้าส่งสมัยใหม่ จะตกไปถึงร้านค้าส่งสมัยใหม่มากที่สุด รองลงมา คือ โรงงานแปรรูป และผู้รวบรวม

(3) การวิเคราะห์ส่วนเหลือจากการตลาดกระเจี๊ยบเขียวฝักสดแช่เย็น กรณีร้านค้าปลีกสมัยใหม่ พบว่า ส่วนเหลือจากการตลาดของผู้รวบรวมเท่ากับ 5.99 บาทต่อกิโลกรัมฝักสด ส่วนเหลือจากการตลาดของโรงงานแปรรูปเท่ากับ 8.64 บาทต่อกิโลกรัมฝักสด ส่วนเหลือจากการตลาดของร้านค้าปลีกสมัยใหม่เท่ากับ 21.15 บาทต่อกิโลกรัมฝักสด แสดงให้เห็นว่าเงินที่ผู้บริโภคจ่ายในการซื้อกระเจี๊ยบเขียวฝักสดแช่เย็น จะตกไปถึงร้านค้าปลีกสมัยใหม่มากที่สุด รองลงมา คือ โรงงานแปรรูป และผู้รวบรวม

(4) การวิเคราะห์ส่วนเหลือจากการตลาดกระเจี๊ยบเขียวหั่นเฉียง/หั่นท่อน กรณีร้านค้าส่งสมัยใหม่ พบว่า ส่วนเหลือจากการตลาดของผู้รวบรวมเท่ากับ 5.99 บาทต่อกิโลกรัมฝักสด ส่วนเหลือจากการตลาดของโรงงานแปรรูปเท่ากับ 10.43 บาทต่อกิโลกรัมฝักสด ส่วนเหลือจากการตลาดของร้านค้าส่งสมัยใหม่เท่ากับ 19.69 บาทต่อกิโลกรัมฝักสด แสดงให้เห็นว่าเงินที่ผู้บริโภคจ่ายในการซื้อกระเจี๊ยบเขียวหั่นเฉียง/หั่นท่อน จะตกไปถึงร้านค้าส่งสมัยใหม่มากที่สุด รองลงมา คือ โรงงานแปรรูป และผู้รวบรวม

(5) การวิเคราะห์ส่วนเลื่อมการตลาดกระเจี๊ยบเขียวหั่นเฉียง/หั่นท่อน กรณีร้านค้าปลีกสมัยใหม่ พบว่า ส่วนเลื่อมการตลาดของผู้รวบรวมเท่ากับ 5.99 บาทต่อกิโลกรัมฝักสด ส่วนเลื่อมการตลาดของโรงงานแปรรูปเท่ากับ 10.43 บาทต่อกิโลกรัมฝักสด ส่วนเลื่อมการตลาดของร้านค้าปลีกสมัยใหม่เท่ากับ 29.65 บาทต่อกิโลกรัมฝักสด แสดงให้เห็นว่าเงินที่ผู้บริโภคจ่ายในการซื้อกระเจี๊ยบเขียวหั่นเฉียง/หั่นท่อนจะตกไปถึงร้านค้าปลีกสมัยใหม่มากที่สุด รองลงมา คือ โรงงานแปรรูป และผู้รวบรวม

5.1.3 ค่าใช้จ่ายทางการตลาดและกำไรของผู้ประกอบการกระเจี๊ยบเขียว

1) ผู้รวบรวม

(1) ค่าใช้จ่ายทางการตลาดและกำไรสุทธิของผู้รวบรวมกระเจี๊ยบเขียวฝักสด พบว่า ราคากระเจี๊ยบเขียวฝักสดเฉลี่ยที่ผู้รวบรวมได้รับจากการจำหน่ายผลผลิตให้กับตลาดค้าส่งเท่ากับ 18.92 บาทต่อกิโลกรัมฝักสด ราคาขายผลผลิตจะเป็นไปตามราคาตลาด ซึ่งจะมีความผันผวนในแต่ละช่วงเวลา โดยที่ผู้รวบรวมมีค่าใช้จ่ายทางการตลาดเท่ากับ 0.57 บาทต่อกิโลกรัมฝักสด กำไรที่ผู้รวบรวมได้รับจากการจำหน่ายกระเจี๊ยบเขียวฝักสดให้กับตลาดค้าส่งเท่ากับ 4.38 บาทต่อกิโลกรัมฝักสด

(2) ค่าใช้จ่ายทางการตลาดและกำไรของผู้รวบรวมกระเจี๊ยบเขียวฝักสดแช่เย็น และกระเจี๊ยบเขียวหั่นเฉียง/หั่นท่อน ร้านค้าส่ง และร้านค้าปลีกสมัยใหม่ พบว่า ราคากระเจี๊ยบเขียวฝักสดแช่เย็น และกระเจี๊ยบเขียวหั่นเฉียง/หั่นท่อน เฉลี่ยที่ผู้รวบรวมได้รับจากการจำหน่ายผลผลิตให้กับโรงงานแปรรูปเท่ากับ 19.96 บาทต่อกิโลกรัมฝักสด โดยที่ผู้รวบรวมมีค่าใช้จ่ายทางการตลาดเท่ากับ 0.57 บาทต่อกิโลกรัมฝักสด กำไรที่ผู้รวบรวมได้รับจากการจำหน่ายกระเจี๊ยบเขียวฝักสดแช่เย็น และกระเจี๊ยบเขียวหั่นเฉียง/หั่นท่อน ให้กับโรงงานแปรรูปเท่ากับ 5.42 บาทต่อกิโลกรัมฝักสด

2) โรงงานแปรรูป

(1) ค่าใช้จ่ายทางการตลาดและกำไรของโรงงานแปรรูป พบว่า ราคาเฉลี่ยที่โรงงานได้รับจากการจำหน่ายกระเจี๊ยบเขียวฝักสดแช่เย็นให้กับร้านค้าส่งและค้าปลีกสมัยใหม่ เท่ากับ 28.60 บาทต่อกิโลกรัมฝักสด ขณะที่โรงงานแปรรูปมีค่าใช้จ่ายทางการตลาดเท่ากับ 3.28 บาทต่อกิโลกรัมฝักสด กำไรที่โรงงานแปรรูปได้รับจากการจำหน่ายกระเจี๊ยบเขียวฝักสดแช่เย็นให้กับร้านค้าส่งและค้าปลีกสมัยใหม่เท่ากับ 5.36 บาทต่อกิโลกรัมฝักสด

(2) ค่าใช้จ่ายทางการตลาดและกำไรของโรงงานแปรรูป พบว่า ราคาเฉลี่ยที่โรงงานได้รับจากการจำหน่ายกระเจี๊ยบเขียวหั่นเฉียง/หั่นท่อน ให้กับร้านค้าส่งและค้าปลีกสมัยใหม่เท่ากับ 30.39 บาทต่อกิโลกรัมฝักสด ขณะที่โรงงานแปรรูปมีค่าใช้จ่ายทางการตลาดเท่ากับ 4.03 บาทต่อกิโลกรัมฝักสด กำไรที่โรงงานแปรรูปได้รับจากการจำหน่ายกระเจี๊ยบเขียวหั่นเฉียง/หั่นท่อน ให้กับร้านค้าส่งและค้าปลีกสมัยใหม่เท่ากับ 6.40 บาทต่อกิโลกรัม

3) ตลาดค้าส่ง

ค่าใช้จ่ายทางการตลาดและกำไรของตลาดค้าส่งกระเจี๊ยบเขียวฝักสด พบว่า ราคาเฉลี่ยที่ตลาดค้าส่งได้รับจากการจำหน่ายกระเจี๊ยบเขียวฝักสดให้ผู้ค้าปลีกเท่ากับ 24.46 บาทต่อกิโลกรัมฝักสด ขณะที่ตลาดค้าส่งมีค่าใช้จ่ายทางการตลาดเท่ากับ 0.97 บาทต่อกิโลกรัมฝักสด กำไรที่ตลาดค้าส่งได้รับจาก

การจำหน่ายกระเจี๊ยบเขียวฝักสดให้กับผู้ค้าปลีกเท่ากับ 4.57 บาทต่อกิโลกรัมฝักสด

4) ผู้ค้าปลีก

ค่าใช้จ่ายทางการตลาดและกำไรของผู้ค้าปลีกกระเจี๊ยบเขียวฝักสด พบว่า ราคาเฉลี่ยที่ตลาดค้าส่งได้รับจากการจำหน่ายกระเจี๊ยบเขียวฝักสดให้ผู้บริโภคเท่ากับ 29.38 บาทต่อกิโลกรัมฝักสด ขณะที่ผู้ค้าปลีกมีค่าใช้จ่ายทางการตลาดเท่ากับ 0.58 บาทต่อกิโลกรัมฝักสด กำไรที่ผู้ค้าปลีกได้รับจากการจำหน่ายกระเจี๊ยบเขียวฝักสดให้กับผู้บริโภคเท่ากับ 4.34 บาทต่อกิโลกรัมฝักสด

5) ร้านค้าส่งสมัยใหม่

(1) กรณีกระเจี๊ยบเขียวแช่เย็น

ค่าใช้จ่ายทางการตลาดและกำไรของร้านค้าส่งสมัยใหม่ พบว่า ราคาเฉลี่ยที่ร้านค้าส่งสมัยใหม่ได้รับจากการจำหน่ายกระเจี๊ยบเขียวแช่เย็นให้ผู้บริโภคเท่ากับ 39.50 บาทต่อกิโลกรัมฝักสด ขณะที่ร้านค้าส่งสมัยใหม่มีค่าใช้จ่ายทางการตลาดเท่ากับ 5.24 บาทต่อกิโลกรัมฝักสด กำไรที่ร้านค้าส่งสมัยใหม่ได้รับจากการจำหน่ายกระเจี๊ยบเขียวแช่เย็นให้กับผู้บริโภคเท่ากับ 5.66 บาทต่อกิโลกรัมฝักสด

(2) กรณีกระเจี๊ยบเขียวหั่นเฉียง/หั่นท่อน

ค่าใช้จ่ายทางการตลาดและกำไรของร้านค้าส่งสมัยใหม่ พบว่า ราคาเฉลี่ยที่ร้านค้าส่งได้รับจากการจำหน่ายกระเจี๊ยบเขียวหั่นเฉียง/หั่นท่อนให้ผู้บริโภคเท่ากับกิโลกรัมละ 50.08 บาทต่อกิโลกรัมฝักสด ขณะที่ร้านค้าส่งสมัยใหม่มีค่าใช้จ่ายทางการตลาดเท่ากับกิโลกรัมละ 5.57 บาทต่อกิโลกรัมฝักสด กำไรที่ร้านค้าส่งสมัยใหม่ได้รับจากการจำหน่ายกระเจี๊ยบเขียวหั่นเฉียง/หั่นท่อนให้กับผู้บริโภคเท่ากับ 14.12 บาทต่อกิโลกรัมฝักสด

5) ร้านค้าปลีกสมัยใหม่

(1) กรณีกระเจี๊ยบเขียวแช่เย็น

ค่าใช้จ่ายทางการตลาดและกำไรของร้านค้าปลีกสมัยใหม่ พบว่า ราคาเฉลี่ยที่ร้านค้าปลีกสมัยใหม่ได้รับจากการจำหน่ายกระเจี๊ยบเขียวแช่เย็นให้ผู้บริโภคเท่ากับ 49.75 บาทต่อกิโลกรัมฝักสด ขณะที่ร้านค้าปลีกสมัยใหม่มีค่าใช้จ่ายทางการตลาดเท่ากับ 5.61 บาทต่อกิโลกรัมฝักสด กำไรที่ร้านค้าปลีกสมัยใหม่ได้รับจากการจำหน่ายกระเจี๊ยบเขียวแช่เย็นให้กับผู้บริโภคเท่ากับ 15.54 บาทต่อกิโลกรัมฝักสด

(2) กรณีกระเจี๊ยบเขียวหั่นเฉียง/หั่นท่อน

ค่าใช้จ่ายทางการตลาดและกำไรของร้านค้าปลีกสมัยใหม่ พบว่า ราคาเฉลี่ยที่ร้านค้าปลีกสมัยใหม่ได้รับจากการจำหน่ายกระเจี๊ยบเขียวหั่นเฉียง/หั่นท่อนให้ผู้บริโภคเท่ากับ 60.04 บาทต่อกิโลกรัมฝักสด ขณะที่ร้านค้าปลีกสมัยใหม่มีค่าใช้จ่ายทางการตลาดเท่ากับ 7.03 บาทต่อกิโลกรัมฝักสด กำไรที่ร้านค้าปลีกสมัยใหม่ได้รับจากการจำหน่ายกระเจี๊ยบเขียวหั่นเฉียง/หั่นท่อนให้กับผู้บริโภคเท่ากับ 22.62 บาทต่อกิโลกรัมฝักสด

จากผลการศึกษาสะท้อนให้เห็นว่า ส่วนเหลือจากการตลาดของกระเจี๊ยบเขียวในภาคตะวันตกแตกต่างกันตามกระบวนการแปรรูป โดยการผลิตกระเจี๊ยบเขียวฝักสดเกษตรกรยังคงมีสัดส่วนรายได้ค่อนข้างสูง แต่เมื่อเข้าสู่กระบวนการแปรรูป เงินที่ผู้บริโภคจ่ายจะไปอยู่ที่ร้านค้าปลีก/ค้าส่งสมัยใหม่ และโรงงานแปรรูป

ดังนั้น ควรสนับสนุนให้เกษตรกรรวมกลุ่มพัฒนาและเข้าถึงกระบวนการแปรรูป เพื่อเพิ่มอำนาจการต่อรอง และได้รับส่วนแบ่งที่เหมาะสมในระบบการตลาด

5.2 ข้อเสนอแนะ

5.2.1 ด้านการผลิต

1) กรมวิชาการเกษตร กรมพัฒนาที่ดิน และกรมส่งเสริมการเกษตร ควรให้ความรู้ และจัดอบรม เกี่ยวกับการใช้ปุ๋ยที่เหมาะสมสำหรับการปลูกกระเจี๊ยบเขียว เพื่อลดต้นทุนผันแปรที่เกิดขึ้น

2) กรมวิชาการเกษตร และกรมส่งเสริมการเกษตร ควรให้ความรู้ และจัดอบรมเกี่ยวกับการจัดการ ศัตรูพืชแบบผสมผสาน (Integrated Pest Management: IPM) แทนการพึ่งพาสารเคมีอย่างเดียว เพื่อลด ความเสี่ยงด้านต้นทุน และผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

3) เกษตรกรผู้ปลูกกระเจี๊ยบเขียว ควรรวมกลุ่มกันเป็นสหกรณ์หรือวิสาหกิจชุมชน เพื่อเพิ่มอำนาจ การต่อรองกับผู้รวบรวม และสามารถเข้าถึงเทคโนโลยีการแปรรูปเบื้องต้น เช่น การบรรจุถุง ด้วยมาตรฐาน GAP โดยมีกรมส่งเสริมสหกรณ์ส่งเสริมให้เกษตรกรรวมกลุ่มกันเป็นสหกรณ์เพื่อเพิ่มอำนาจการต่อรอง และเข้าถึง การแปรรูปเบื้องต้น

4) กระทรวงอุตสาหกรรม (สถาบันอาหาร/สถาบันการแปรรูป) ควรพัฒนาเทคโนโลยีการแปรรูป กระเจี๊ยบเขียว ตั้งแต่ต้นน้ำไปจนถึงกลางน้ำให้เกษตรกรและโรงงานขนาดเล็กในชุมชน เพื่อจุดประกายการต่อยอด ในการผลิตผลิตภัณฑ์กระเจี๊ยบเขียวแปรรูป

5) กรมส่งเสริมการเกษตร สนับสนุนเกษตรกรพันธสัญญา (Contract Farming) ระหว่างโรงงาน แปรรูปกับเกษตรกร เพื่อให้เกษตรกรมีรายได้แน่นอน ลดความเสี่ยงด้านราคา

6) สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ จัดทำระบบตรวจสอบย้อนกลับ (Traceability System) ในการผลิตกระเจี๊ยบเขียวเพื่อการส่งออก โดยช่วยเพิ่มประสิทธิภาพ และลดความเสี่ยง ในกระบวนการผลิต

5.2.2 ด้านการตลาด

1) กรมการค้าภายใน และสำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตร พันธสัญญา ควรมีการกำหนดราคาโดยอ้างอิงราคาตลาดกระเจี๊ยบเขียว และความต้องการของโรงงานแปรรูป เพื่อสร้างความเป็นธรรมแก่เกษตรกร

2) กรมส่งเสริมการเกษตร และสำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ ควรสนับสนุน ระบบขนส่งที่มีมาตรฐาน เช่น รถห้องเย็นสำหรับผลผลิตสด เพื่อรักษาคุณภาพก่อนถึงโรงงานหรือตลาด

3) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสนับสนุนการแปรรูป เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ เช่น กระเจี๊ยบเขียว แห้งแข็ง หรือพร้อมปรุงเพื่อรองรับตลาดต่างประเทศ

4) กรมการค้าภายใน ควรควบคุมราคาผลผลิตระหว่างเกษตรกร ผู้รวบรวม โรงงานแปรรูป

5) กรมการค้าต่างประเทศ ควรสนับสนุนการเจรจาขยายตลาดส่งออกเพิ่มเติม เนื่องจาก แนวโน้มความต้องการของตลาดต่างประเทศยังมีอย่างต่อเนื่อง

บรรณานุกรม

- กฤษฎีชัย จำนงเนียร และคณะ.(2565).การผลิตและการตลาดกระเจี๊ยบเขียวของเกษตรกรในจังหวัดนครปฐม.
การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 2
กรมการค้าภายใน.(2565).รายงานสถานการณ์การค้าปลีกค้าส่งของประเทศไทย.กระทรวงพาณิชย์
กรมศุลกากร.(2568). รายงานสถิติส่งออกกระเจี๊ยบเขียว ปี 2566 – 2567. {ออนไลน์}. เข้าถึงได้จาก
: https://www.customs.go.th/statistic_report.php?ini_content=statistics_report&ini_menu=nmenu_eservice&left_menu=nmenu_eservice_007&lang=th&left_menu=nmenu_eservice_007
ชวิตา ตงศิริ.(2563).การวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนของการปลูกผักเกษตรอินทรีย์ ปลอดภัย และใช้
สารเคมีกำจัดศัตรูพืช.มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
ดุขฎิ พรหมทัต.(2559).ต้นทุน ผลตอบแทนและวิธีการตลาดผักปลอดภัย: กรณีศึกษาผักบุ้งจีน.คณะ
บริหารธุรกิจและเทคโนโลยีสารสนเทศ.มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ.
นุชจรี วัชรวงษ์ไพบูลย์.(2551).กระเจี๊ยบเขียว: คู่มือนักวิชาการส่งเสริมการเกษตร.กรุงเทพฯ.สำนัก
ส่งเสริมและจัดการสินค้าเกษตร.กรมส่งเสริมการเกษตร
ประยงค์ เนตยารักษ์.(2550).เศรษฐศาสตร์การเกษตร.กรุงเทพฯ: คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
มลทา สมบุญตนนท์ และคณะ. (2661).การดำเนินงาน และส่วนเหลือของการตลาดของห่วงโซ่อุปทานผัก
ไฮโดรโปนิกส์. Panyapiwat Journal Vol.11 No.2 May - August 2019.
ศิริวัฒน์ ทรงธนศักดิ์. (2562). คู่มือการจัดทำและวิเคราะห์ประมาณการข้อมูลต้นทุนการผลิตพืช.
ศูนย์สารสนเทศการเกษตร. สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร.
สมคิด ทักษิณวิสุทธิ์. (2546). หลักการตลาดสินค้าเกษตรเบื้องต้น. กรุงเทพฯ: คณะเศรษฐศาสตร์
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
สำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์.(2545).คู่มือการจัดชั้นคุณภาพผัก.กองพัฒนาเกษตรที่สูง.
สำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ.(2548).การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับ
กระเจี๊ยบเขียว.สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ.
สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (2563).การศึกษาห่วงโซ่อุปทานผักสลัดอินทรีย์.สำนักวิจัยเศรษฐกิจการเกษตร.
สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร.
สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (2568). ตารางแสดงรายละเอียดกระเจี๊ยบเขียว ปี 2566 - 2567. {ออนไลน์}.
เข้าถึงได้จาก : <https://www.oae.go.th/view/1/> (วันที่สืบค้นข้อมูล: 25 สิงหาคม 2568).
อรอุมา ทองหล่อ และคณะ.(2564).การปฏิบัติตามเทคโนโลยีการผลิตกระเจี๊ยบเขียวเพื่อการส่งออกของเกษตรกร
ในจังหวัดนครปฐม.วารสารวิจัยและส่งเสริมวิชาการเกษตร 38(3): 128-137

Neuman.W.L.(1991).Social Research Methods: Qualitative and Quantitative Approaches.

Boston: Aiiyn and Bacon

P K Modi.(2019). Marketing Behaviour of Okra (*Abelmoschus esculentus* L.) Growers in Tapi District.

J Krishi Vigyan 2019, 8 (1) : 212-216

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ 10
8 ถ.เสือป่า ต.หน้าเมือง อ.เมือง จ.ราชบุรี 70000
โทรศัพท์/แฟกซ์ 0 3233 7951
<http://www.zone10.oae.go.th>